

Sitä kuusia kuulemmin, jonka
järeillä asontlo

HAVAINNOTTA,

Appre

kirjoittanut.

P. Päivärinta

X.

Hinta: 1 m. 50 p.

Sitä kuusta kuulennin, jonka
juurella asuin

HAVANNOITA

kirjoittanut.

P. Päivärinta

X.

Pöyhkeä isäntä.
Kauppias mummo.
Matkustaja.

1889.

PORVOOSSA. WERNER SÖDERSTRÖM, Kustantaja.

Porvoossa 1889.

Werner Söderströmin kirjapainossa.

Pöyhkeä isäntä.

Niin, hän oli wankan talon ainoa poika. Hänen wanhempansa olivat noita säästäväisiä, työteliäitä ja osoansa tyytyväisiä, rehellisiä ihmisiä, joita ei ollut turmellut mitään ulkoa päin tunkeentunut paha. Kunnioitettuna paikkakuntansa järkewimpinä, esikuvallisina ihmisinä, waikuttivat he hiljaisuudessa kansalaistensa kesken, auttaen aineellisilla waroillansa hätääntyneitä ja jakaen hyviä neuvoja hakewille, niin paljon kuin heidän woimansa kummosfatin kohdassa riittivät. Tämöisen elämäntawan wallitesa kohosivat he paikkakunnan warakkaimmiksi ihmisiksi ja eihän se kumma ollutkaan, waikka niin käwifin, sillä „rehellisyys maan perii“. Antaran Jumolan pelon ohessa käyttivät he itsensä alhaisesti, eiwätkä häwerneet kaikissa tilaisuuksissa ja paremmisfatin paikoissa pitää kottekoista waatetta. Tämän tähden ei heitä kuitenkaan kukaan halwessinut, eikä heitä mistään pukuensa wuoksi pois ajettu; päinwastoin kunnioitti moni ylhäinenkin heitä juuri yksinkertaisuutensa ja hurskaan mielenlaatunsa tähden, sillä kaikki täsittivät, että siinä on juuri Suomen kansan elämän ehto ja perustus.

Wankka talo oli heillä, Römölä nimeltänsä. Wastawon ja wuolaan wirran törmällä seisoi uhkea kartano aivan listyhwää ja leweää suwonnetta. Tyhneinä kesäpäiwinä kumasteli se tyhneesen weden kalwoon simusoutajan mielestä niinkuin Ahdin linna, mutta semmoiselta ei se hänen mielestänsä todellisuudessa tuntunut, koskopa hän tiesi tunrossaan, että tuon mahtawan talon huoneissa oli lämminsydömiä kansalaisia.

Niin tuo poika — ainoa Gabriel poika. — Ruta niu-
tempä luonto oli heille ollut, sitä suuremmalla rakkaudella he
tuota ainokaiستانsa rakastivat. Vanhukset käsittivät aiwan
hywin sen, että he ovat welkapäätt lapsensa eduksi uhraamaan
kaiikki tarmonsa ja neronsa. Hartaasti katsoivat he häneen ja
toivoivat niin paljon — he tokiwatkin kaswattaa häntä kai-
kissa hywisissä tawoisissa ja totuttaa tuntemaan jo nuorena hy-
vän ja kelmollisen kansalaisen kelmollisuuksia.

Usein käsivät he hänet kamariinsa, sitten kuin hän oli
suuremmaksi tullut, joissa tilaisuuksissa he koettivat ikäänkuin
koetella, olivatko ne neuwot juurtuneet ja kaswaneet, joita he
olivat hänelle opettaneet. Hywähän siitä aina tuli, sillä eihän
poika koskaan loukannut vanhempensa mieltä, seisoihan waan
toisen jalkansa nojalla toisella runkallansa muurin nojalla,
nojaten horjuvaa ruumistansa muuria vasten ja tukien sen
puolen poskea kämmenellensä. Näyttipä hän usein semmoisel-
takin kuin hän olisi ollut hywin liikutettuna, sillä hän loi usein
ilmänsä maahan ja sanoi alakuloisesti: „niin isä, niin äiti“ —

Tällä tawalla rientsi aika eteenpäin — poika kasosi ja
vanhemmat wanheentuivat . . ; jälkimmäiset toivoivat ja edel-
linen odotti; poika nyt jo alkoi olla täysi mies.

Wiimeiseltä huomasivat vanhemmat, ettei heidän elä-
mänsä toiwolla ollut halua mihinkään työhön. Totta kyllä on,
ettei hän ewännyt menemistä koskaan niihin keweihin toimiin,
mihin hänen talouden hoitoon tottunut ja poikaansa helliwä
isänsä hänet milloinkin määräsi. Mutta hän toimitti kaiikki
hänelle uskotut toimet yhtäkaiikkisesti ja weltoisti, ikäänkuin hän
olisi tehnyt ne nukukfissaan, hywästi tai huonosti, samapa se
hänelle.

Mielikarwaudella huomasivat vanhemmat tuon halutto-
muuden ja vastenmielishyöden, sillä he käsittivät, että työnteossa
on niin hywin jokaisen yksityisen kuin koko kansankin elämän
ehto. Tämän tähden muistuttivat he usein poikaansa tuosta
epäkohdasta. Näissä tilaisuuksissa puhkesi poika tawallisesti

waltamaan itkuun, sillä vanhempain moittivat muistutukset loukkaasivat häntä kowasti. Hän tahtoi olla ja tiesi olewansa vanhempiansa ainoa perillinen ja semmoisena oikeutetun elämään ja olemaan niinkuin hän itse tahtoi. Vanhemmat eivät kowan lujalle ottaneetkaan tuota asiaa, kun he näkivät sen niin kowasti koskewan; he luulivat sen osaksi tulewan siitä, että heidän puheensa oli hänessä waijuttanut wakaata parannuksen aikomusta. Kun poika todellakin tämmöisten tapausten jälkeen näytti tulewan ahkerammaksi, jäi hänen sisällinen luonteensa vanhemmilta tarkemmin tuntematta, sillä tuota hämävää enenssi vielä vanhempien luonnollinen rakkaus ainokaiseen.

Tämmöisenään kului aika edelleen. Ulkoa päin alkoi tunkeutua uusia elämän tapoja kaikilla aloilla kansan sekaan. Nämä oireet rupesivat ensimmäiseksi nähtymään pukineissa. Duotuja, tuntemattomia muoteja, kuoseja ja malleja rupefi siellä täällä ilmestymään. Kaupungeissa nämät saivat ensin innokkaita seuraajia ja sieltä ne wähitellen maakuntiinkin lewisivät.

Kotifutoinen waate hyljättiin ja ostettiin tehdasten ja ulkomaalaisten waatetawaroita. Näitä walitesa ei suinkaan oltu hienoja tuntijoita, kunhan waan oli wierasta, siinä oli kylläksi; niitä sitä ostettiin ja muoti-väätäleitä haettiin niitä pukuja pyhntäämään; kun ne ylle saatiin, sittenhän oltiin muka „parempia ihmisiä“.

Tämmöisenä aikakautena kertomuksemme päähenkilö, Rämälän „Raaperi“ oli tullut yhdenkolmatta vuoden ikään. Erinomaisista halua osoitti hän taipumaan siihen suuntaan, mitä uutta aikakausi oli esiin tuonut. Kuitenkaan ei tämä käynyt päinsä niin pian toimeen panna kuin hän olisi halunnut, sillä vanhemmat eivät sitä sallineet. Useat kerrat hyritteli hän heille esittelemään, että hän tarwitseisi saada paremman puvun, mutta vanhemmat sanoivat waan lyhyesti: „sinulla on kyllä jädhylläsi armokas ja kunniallinen puku ja mitä siihen lisätään, se on turmiollista“. Kun hän huomasi, ett'ei tämä keino kelwanut, alkoi hän omin neuwoin hankkia itsellensä jotakin

„hienompaa“. Mutta vanhempien tarkka silmä huomasi kohta mitä oli tekeillä ja he antoivat hänelle niin vakavia sanoja, että Raaperin täytyi luopua tuumastansa.

Waikka hän jotenkin kunnioitti ja rakastikin vanhempiensa, heräsi hänen mieleensä kuitenkin se ajatus, että he omat hänen tiellensä. Ei tämä kuitenkaan koskaan puhjennut julki, sillä olipa hänellä kuitenkin silsi häveliäisyyttä, että se häntä siitä esti. Mutta tämä mielipide wakaantui hänessä vähitellen niin, että hän rupefi edottamaan aikaansa. Siitä hetkestä pitäin hawaittiin hänessä tapahtuneen suuri muutos. Waikkei hän uskaltanutkaan hankkia itsellensä mitään keikarimaisia vaatteita, alettiin kuitenkin huomata, että hän oli sangen arka kaikesta, mikä hänen mielestänsä oli niin rikkaan pöjan arwoa alentawaista. Jokainen rikka ja tahra, mikä maanmiehen likaisessa työssä sattui takertumaan hänen nuttuuhinsa, oli hänen mielestänsä koko häpeäpilkku ja huolellisesti koki hän sitä kaikilla mahdollisilla keinoilla poistaa. Tämähän ei olisi-kaan ollut häpeäkki hänelle itsellensä, eikä muille, jos waan ei hänellä olisi ollut wäärä perustus, sillä sitä hän waan mielti, että hänen rikkaan talon poikana tulisi olla parempi kuin muut.

Wiimein vanhemmat kuolivat. Raaperista tämä tapaus tosin tuntui wähän itäwältä, mutta kun hän asiaa oikein ajatteli, ei se tuntunut kuitenkaan oikeen pahaltakaan; wäikähdelipä mieleen tuolta menneeltä ajalta liikaa orjuutta ja ryhminen lupasi warmempaa wapautta.

Niin tawoin waihteli suru ja toivo sekaisin ensiaikoina Raaperin sydämessä, mutta pian suru haihtui ja toivo pääsi yksin voitolle. Olihan hän nyt todellakin tämän wankan talon omistaja kaikine waroineen. Sydäimestään kiitteli Raaperi vanhempiaan siitä, kuin he kaikessa yksinkertaisuudessaan olivat woineet hankkia hänelle, uuden ajan miehelle, niin paljon waroja, että hän woi ryhtyä aikaansa edustamaan. Mutta

samassa hän muisteli heitä kuin jonkunlaisia vanhankansan ihmisiä, jotka eivät hymärrä nyhajan vaatimuksia.

Eusitöikseen kosi hän pitäjään arwoikkainta, rikkainta ja kauneinta impeä. Hänen vanhempansa olivat myös noita vanhankansan ihmisiä, jotka jo aikaisin koettivat lapsiinsa istuttaa Jumalan pelkoa; hekin olivat paikkakunnan arwoikkaimpia ja kunnioitettavimpia ihmisiä. He eivät olleet mitään tuommoisia lipilaareja, jotka tuulta pieksiin puhuvat kaitenmaailman asioista, tietämättä niistä kuitenkään niin mitään; ei, vaan he lausuiwat ajatuksensa harvaan ja wakawasti, mutta ne olivat täsmällisiä ja opettavaisia. Tämän tähden olivat heidän kaksi tyttärensäki oppineet kunnioittamaan Jumalaansa vanhempiansa ja ihmismeljiänsä.

Semmoinen se sijarpari oli, joista Kaaperi toista kosi. Waitka Järkelän isäntäväki olikin niin kristillismielinen, ei kuitenkään tuntunut heille tekewän pahaa se, jos heidän wanhin tyttärensä, Mallu, tulisi Kämälän emännäksi. Olihan arwo ja yhdenvertaisuus niin hywässä sopusoinnussa, ja olihan Kämälän wanha isäntäväki ollut Järkelän parhaita ystäviä. Tyttökään ei tiennyt asialle mitään estettä ja kun se ensimmäisen kuulutuksen kautta pitäjäläisten tietoon tuli, oli se heidänkin mielestänsä ihan luonnollinen. Pitemmittä mutkitta pidettiin häät, joiden loistawia yhsityiskohtia en huoli erikseen ruweta kertomaan.

Kaikkein kansalaisten silmät ja mielet olivat nyt kääntyneet Kämälään päin, sillä oliwathan paikkakunnan suurimmat arwot ja tawarat yhtyneet yhteen. Olihan ikäänkuin koko pitäjän arwo olisi ollut jakaantuneena tähän asti kahteen ryhmään, nyt ne olivat yhdistyneet; eikö ollut syhtä yleisöllä muutoksia odottaa? Ja muutoksia tulikin, waitkei semmoisia, joita he olivat aawistaneet.

Kämälän Kaaperi oli nyt itse isäntä, warakas isäntä; sen tiesiwät muutkin, mutta hän vielä paremmin. Tämän arwonsa tunnossa luuli hän käsittäwänsä, ett'ei hänen ulkonainen

elämänsä ollut hänen itsensä veroinen. Pienuudesta pitäin hänessä ilmestynyt halu pääsi hänessä nyt täyteen valtaan. Ennen olivat vanhemmat häntä hillinneet tämmöisistä mielihiteistä, mutta nythän hän oli vapaa, itsenäinen mies, jonka ei tarvinnut kenenkään käsistä tahi kelloista laskea mitään lufua. Hänestä alkoi tuntua siltä kuin se olisi hirmuisen väärin, että hänen niin warakkaan ja arwookkaan miehen pitäisi olla, elää ja asua niin yksinkertaisissa oloissa kuin paikkakunnassa tapana oli. Raikki nuot ulkoa päin tulevat muodit ja elämän tawat miellyttivät häntä ja niitä mielti hän höt ja päivät. Näin tavoin rupefi karkea sarkanuttu tuntumaan hänestä liian törkeältä ja epäkäytännölliseltä hänen arwoonsa ja waroihinsa katsoen.

Hän oli katsastanut ja tarkastanut jo kauwan herras-säädyn hienompaa elämää ja heidän pukujansa. Ja kun hänen luonteensa oli siihen suuntaan taipuvainen, rupefi hän heidän elämänsä tapoja pitämään esikuvanansa, lukuun-ottamatta vähääkään sitä, mikä oli wälinä heidän ja hänen sisällisen ihmisen kehityksellä. Päälliseksi oli hänen omien sääthläisiensäkin joukkoon ilmestynyt semmoisia, mitkä olivat toteen-näyttäneet, että hekin voisivat elää herroiksi, niintuin ennen on jo mainittu.

Tämä tunto juurtui Rämälän Raaperissa aivan pian täydelliseksi pyrinöksi. Hänen nuori, siweä ja siwoluontoinen waimonsa koetti häntä hiljoilleen muistuttaa ja hillitä tuommoisista turhista mielipiteistä, mutta mitäpä se autti, koska Raaperi itse oli isäntä ja tunsi itsensä arwon alentuman näin wanhan aikaisissa oloissa. Ensimmältä tyhthi hän siihen, waimonsa kehoituksesta, että kuljetti sarkansa kaupungin wanutuslaitoksiin, siellä karwattawaksi, painettawaksi, silitettäväksi ja kiilloitettawaksi. Ensi aikoina tyhdyttikin tämä hänen kunnianhimoansa ja hienouden halua, mutta kauwan ei sekään riittänyt, sillä waikka kotimainen, kotitekoisen waate olikin näin

siistitty ja kiihoitettu, tuntui se kuitenkin hänen mielestänsä karkealta ja arvoa alentavalta.

Eräänä päivänä nähtiin Kaaperin seisovan erään maakauppiaan puodissa. Siinä hän tarkasti kaikki vaatetarastot, waliten itsellensä mieluihansa vaatetta uudeksi putineeksi. Oli niin hullusti, ett'ei kauppiaan waatepankoissa ollut mitään weroja eikä trikoita, sillä kuin ei niitä paikkafunnassa paljon kysytty, ei hän niitä arwannut hankkia. Kuitenkin koki hän ahkerasti mättää Kaaperin eteen niitä waatetawaroita, mitä hänellä oli; niiden muassa oli kalifoo nimistä waatettakin eräs pankko.

„Mitäs tämä maksaa kynnäreltä, tähän kiittää niin wiinisti?“ kysyi Kaaperi.

Kauppias sanoi hinnan.

„Tätä minä ostan — — sepä nyt helppoa on . . . Paljonkohan tätä waatteisiin menee . . .? Jopa se on helppoa. Herrat sanovat waatteensa maksawan niin paljon, eivätkä ne ole hetikään näin wiiniä; pankaa minulle tätä, minä maksan ja jaksan“, sanoi Kaaperi.

„Senhän minä kyllä tiedän“, sanoi kauppias, mitata hutiin kalifootansa.

Seuraavana pyhänä nähtiin Kaaperin seisovan kirkkomäellä uudessa kalifoopurussaan. Erillään muista käänteli ja wäänteli hän itseään puolelle ja toiselle, ikäänkuin hän olisi tahtonut itseänsä näyttää jokaiselle joka puolelta, sillä olihan hän nyt „wiinimpi“ kuin kukaan muu kansalaisensa. Totta kyllä on, että kaikki ihmiset näkiwätkin hänet ja huomasiwat hänen tarkoituksensa, mutta jos he toisiin ajattelivat kuin Kaaperi, siihen ei woi kukaan mitään.

Joku Kaaperin ystävä ilmoitti hänelle, että nuot hänen hienot waatteensa oliwatkun waan halwasta wuoriwaatteesta tehdyt ja että ihmiset niillä naurawat. Tästä ilmoituksesta säikähti Kaaperi niinkuin käärmeeu pistosta. Hän ei suinkaan ollut tuolla uudella purullansa tarfoittanut sitä, että ihmiset

hänellä nauraisivat, waan että he kunnioittaisivat ja antaisivat hänelle arwoa. Ditis kääntyi hän ystävänsä puoleen hyymyksellä, mitä hänen olisi tehtävä?

„Sinun tulee laittaa arwoikkaammat waatteet, kuin nuot kalifootaset owat, femnoijet, joille eiwät he moi nauraa“, ohjasi ystämä.

Muuta ei tarwinnut. Kaaperi lähti heti ajamaan kaupunkiin. Sinne päästyänsä haki hän erään kauppalawellijan, joka oli ennestään hänelle tuttu. Tätä hän pyysi amuksensa, walitsemaan hänelle kelvollista waatetta. Tiettyhän se, että kutsuttu ilolla suostui esitykseen. Yhdesjä sitten lähdettiin muotimakaasiiniin ja sieltä walittiin hienon hienointa werkaa Kaaperille waatteuksiksi.

Hänen kanssaan joutuivat nyt waatturit ja kengurit pahempaan kuin pulaan. Hänen waatteisjaan ja kengisjään ei saanut tästälähin olla ainuttakaan rypyhä eikä poimua; yhtään tilkkua ei myös saanut misjään waatteessa olla. Tämän tähden saiwaat waatturit ratkoa työnsä senkin seijemään kertaan, jämpätä työnjä ja waatteen, sillä tähtyipä heidän leikata useinkin kieluskanja täydestä pietimestä, huolimatta siitä, mitä siitä jäljelle jäi. Kengät ne taasen tuliwaat liian suuria tahi pieniä; milloin niissä oli liian korkeat, kulloin liian matalat kannat; milloin ne oliwaat liian suoraa tai wäärät ja herra ties mitä wikoja waatteissa ja kengissä milloinkin oli, mutta wikoja niissä waan oli.

Tällä tawalla pääsi Kaaperi siihen tilaan, johon ei vielä yksikään paikkakuntalainen ollut päässyt. Hän oli nyt parhaiten pyhitetty mies, mitä ikinä niillä seuduin oli nähty; edellä pappia, nimismiestä ja luffaria. Wispitön ja yksinkertainen kansa katseli kunnastuksella tuota wiratointa herraa . . . no, olihan hänellä waroja — senhän kaikki tiesiwät — mutta minkä wuoksi hänen juuri noin piti olla, koskapa monella muullakin oli heidän säädysjään rikkauksia, eikä vielä oltu tuom-

moista nähty? — — — Kummitus — ei kuin armoitus jäi heiltä selittämättä.

Kun Kaaperi oli näin tavoin saanut mainetta waatteuk-
senja puolesta, alkoi hän luoda silmäyksiä taloudentia puoleen.
Että heidän talonsa oli paikkakunnan uljaimpia, sen hän tyllä
tiesi, mutta se ei ollut kuitenkaan hänen mielestänsä semmoinen
kuin sen olla olisi pitänyt, noin tuommoinen ajan vaatima . . .
ei ainakaan kartano.

Talossa oli pari yllävää asuinhuone-riviä, niinkuin
paikkakunnan wankoisja taloissa oli tapana rakentaa. Toisessa
asui perhe kaikkine palkollisineen ja wäkineen, mutta toinen oli
rakennettu suotta, tarpeetta, noin waan talon ja kartanon kau-
nistukseksi. Tämän tähden ei siinä ollut mitään tulisihoja, eikä
sitä käytetty mihinkään asumukseen; ainoastaan kesäisinä aikoina
makasi noissa lämmitämättömissä suojissa talon palvelus- ja
palkkalaiswäki.

Huomattuaan siinä yhdenkaltaisuuden muiden kausja, ru-
peji Kaaperi siitä huolestumaan. Olihan hän muusjain suh-
teessa etewämpi muita säätyläisiänsä, miks'ei hän woisi asu-
muksejain puolesta niin olla. Tämän aatteen waiwaamana
käweli hän usein kartanonsa ympäristöllä, miettien, mitä tässä
suhteessa olisi tehtävä.

Niinkuin tietty, sijaitti Kämälän kartano waltawan wirran
töhräällä. Suuri ja mahtawa maakunta piti talwikauden talwi-
tietä tuota wuolaan wirran uomaa myöden. Useinkin yhtä-
mittaisena jouona kulki siinä matkustajia monet tunnit perät-
kain, wieden kaupunkiin wiljaa, terwoja, puita, woita, parkkeja,
ja tuoden sieltä tullesjaan suolaa, terästä, rautaa ja minä
mitäkin wälttämättömiä maanmiehen tarpeita. Dnhan tietthä,
etteiwät nuot matkustajat malttaneet olla kulkiesjaan tuppisuina,
sillä pitkän matkan waiwat opettiwat heidät hakemaan ilon
itsestänsä. Tämän wooksi ottiwat he tarkkaan waariin kaikki
esineet ja etenkin huomattawat epäohdat; nepä tuliwat useinkin
heidän waiwainsa liewennykseksi ja ilonsa aiueeksi.

Tämmöisellä hetkellä eräänä varhaisena talwisena aamuna oli Kaaperi taasenkin ulkona tarkastamassa kartanoansa ja miettimässä mitä olisi tehtävä. Pitkä matkustajaroikka kulki juuri nytkin siitä sivuitse. Tyhni pakkasaamu oli raikea ja läpäisemä. Rekien rotina ja laikenlainen touhu matkustajain kesken vaikutti sen, ettei heidän keskenpä pientä puhetta kuultu. Sentähden koetti itsekukin reestä rekeen, fuormasta fuormaan sanoa sanottamansa niin korkealla äänenpainolla, että se kuuluisi koko matkuen yli, ja sittenkin pelkäsiwät he, ettei se kuuluisi mihinkään.

„Kuuleppa, Risto . .! Katsopas! Tuossa talossa ei toisen pyhtingin katolla ole torneja ensinkään“, huudahti muudan matkamies towerilleen, osoittaen kädellänsä Kämälää kohden.

„Eipähän, näemmä, ole, mikä hänessä shynäkin lienee?“ sanoi huomautettu.

„Mitäkö shynä? selwähän se asia on“, puutui kolmas puheesen.

„No mikä . .? Annas kuulla“, sanoivat toiset uteliaat.

„Talossa on fiksi pieni asunto, etteiwät he tarvitse tuota toista rakennusta asuaakseen; se on tyhjänä korstana waan . .; siinähan se on koko asia“, sanoi selittäjä.

„No, on sitä hlypehtä jos jonkinlaisista“, arweli joku.

„Älä muuta, äläkä toista“, sanoi siihen eräs wanhanpuoleinen matkatoweri.

Niin sitä mentiin kylän läpi, tehden arwosteluita kaikesta, mikä waanilmään pisti.

Kämälän arwostelijat eiwät luulleet puheensa kuuluneen kenellekään muulle kuin heille itselleen, mutta niin ei kuitenkaan ollut, sillä Kaaperi kuuli jokaisen sanan.

„Wai niin! Wai on niin pieni asunto, ettei tarvitse molempia huoneriwejä asumuksean . . .; semmoisiako ihmiset meidän talosta ajattelewat? Odottakaapas, kylä minä korjaan tämän epäkohdan, sillä minä en salli, että minusta ja minun talostani huonosti ajatellaan, koska kyläkin käitän tehtäväni

ja olen paljon etewämpi kuin moni muu", mutisi Kämälän nuori isäntä itseksensä.

Jotenkin tyhymättömänä, kärthisenä ja käskewänä palasi hän tuolta tarkastusretkeltänsä kotiinsa. Oli siksi vielä warhainen, ettei wäki ollut kerinnyt mennä töihinsä.

„Renki Matti sawea nostamaan, Kalle noutamaan hiekkaa ja pikku Mikko mentöön käskemään muurari-Lean tänne . . oletteko kaikki hymmärtäneet?" määräili nuori isäntä.

„Kyllä, kyllä, isäntä, mutta mitä nyt muurausaineilla ja muurarilla tehdään?" sanoi renki Matti wiattomuudessaan ja astui lähemmäksi isäntää.

„Sinun asiaksi ei ole sitä tietää . . ; tee sinä waan, mitä käsketty on", sanoi Kaaperi jotenkin tylysti.

„Kyllä, isäntä", sanoi Matti; hän lähti ja samoin muutenkin käsketyt.

Ne työmiehet, jotka eivät vielä olleet saaneet määrähkfiä päivän tehtävistään, saivat nyt käskyn ruweta rakentamaan rantaphtingin wuolien päälle lawoja (telineitä) tornien perustamista warten. Mitäpä siinä oli: käydähän käsketyn pitää.

Tuota pahaa ja ikävää tornitonta asiaa oli nyt auttamassa kaikki talon työwoimat. Telineitä salwettiin, sawea, hiekkaa ja tiiliä wedettiin, ainetten kylmettymisen estämiseksi kiehui kodan muuripata piikojen toimesta myötäänsä, muurari muurasi niin että talwi-ilmallakin hiki päältä lähti — — mitäs, kyllähän wäkewällä waltaa on ja: „saahan ruoka syöpiä, helisewä hyppääwiä." Pian olifin rantaphtingin katollakin kolme komeaa tornia — walhetornia.

Kun nämät olivat walmiina korkean rakennuksen harjalla törröttämässä, meni taasenfkin isäntä aamuhämärässä kuuntelemaan, mitä matkustawaisilla olifi nyt sanomista. Juuri kuin hän oli paikoillensa asettunut, tulifin samassa pitkä matkustajajono.

„Tuosahan taloa on . . . katjopas, Jusfi, tuonne tör-

mälle päin", kajahti raitkaan aamu-ilman halki eräs raikas ääni matkustajajoukosta.

"Dnpahan, näennmä. Semmoisia ei kaswa jofa mättään i uurella", wastafi huomautettu.

"Kaksi tuommoista asuinriviä!"

"Kunhan ei waan kumpikin olisi eri talo."

"Eikä ole, koska ei ole rannassa muuta kuin yksi awan-nou wiitta."

"Mutta jaksaaikin pahuufjet."

"Eiköpä ne jaksane . . . Minä olen kauwan kuullut, että Kämälä on rikas talo."

"Kämäläkös tuo on?"

"Kämäläpä tietenkii . . .; kyllä minä kaikki tiedän", sanoi toinen itjeluottamufjella.

Tyhnywäisenä palafi nuori isäntä tarkastusretkeltään. Hän oli päässyt tarfoitufjensa perille, sillä eihän nyt siwukul-fijat olleet taloa arwostelleet jofikii pienekki talofki.

Jotkut kyläläiset oliwat huomanneet tuon Kämälän nuoren isännän ulkofullaiset hankkeet, waikka hän olii koettaant niitä panna toimeen muiden huomaamatta. Uskaliaimmat heistä koettiwat warowasti muistuttaa, kuinka turhää ja arw-luttawää tofi tuommoinen luulottelemineen on, mutta mitäpä niistä oli, sillä semmoiset saiwat tuolta ylewältä ja aikansa edellä olewalta nuorelta isännältä tuhman nimen, jos ei aina edestä, niin ainakiin takaa.

Tämän jälkeen alkoi nuori isäntä kääntää huomiotaufsa forinfa sisällisiiin oloihinkii. Ne eiwät olleet hänen mielestänfa semmoiset kuin niiden olla olisi pitänyt, sillä olihan hän nähnyt herwoilla parempiakiin. Puhdas huone, puhtaat pöhdät, penkit, lamitfat ja tuolit rupefiwat hänestä näyttämään kowin talonpoitamaifilta ja jokapäiwäifiltä. Sentähden rupefi hän miettimään, kuinka saifi huoneensa „wiinimmäkki" ja mikäpä oli saadessa; olihan tahtoa ja waroja. Wuotimaalarit ja tapi-fieraajat haettiin heti kaupungista. He tiethsti tekiiwät rahan

ja hyvän sاران edestä työtä, joka tait kelpasi Rämälän Kaaperillekin, mitä sitten muille. Kun he olivat työnsä tehneet ja palkkansa saaneet, eipä paikkafunnassa oltu moista huonetta ennen nähty. Kauniit tapeetit rantuisina ja kuviollisina laskeentuivat laesta lattiaan saakka Rämälän isossa tuvasa ja moni, joka sinne sijalle astui, ei woinut käsittää, kuinka saumat olivat niin mestarillisesti yhteenliitetyt, ettei niitä ensinkään eroittanut; näytti siltä kuin yhtämittäinen taimaallinen puku olisi laskeentunut Rämälän ison tuwan mustuneelle seinille. Rokinen katto oli myöskin saanut nuden werhon; siihen oli, näette, pingoitettu valkoinen paperi, niin fileä ja rypytön, jotta olisi luullut sen kerralla pyyhkäistyksi. Entinen tiilitakka oli saanut poistua ja sen sijalla seisoi kirkasvalkea kaakelitotto. Uusia, muodinmukaisia huonekaluja oli ilmestynyt huoneen seinänwierustoille, semmoisia, joita ei oltu ennen nähty. Ne olivat kiilloitetut niin kiiltäväksi ja jokaisen esineen etusiwulla kiilsi kullatuilla kirjaimilla Rämälän isännän ja emännän nimi; huoneen sisustuksen täydensi vielä katosta riippuva kristallinen kynttiläkrunu — —. Kummako se Rämäläisille oli, jos tupa oli muuttunut ihanaksi saliksi?

Hellänä puolisona ja perustuen hänessä mallitsemaan uskonolliseen käsitteeseen, koki emäntä nytkin usein muistuttaa isäntää tuosta turhasta kiiltopyrinnöstä, sillä hän oli kotikaswatuksessa saanut aivan toisenlaiset käsitteet ihmisen elämän tarkoituksesta. Mutta Kaaperin mielestä oli hänen waimonsa mufa paljon jäljellä hänestä itsestänsä, tuommoisia wanhoaikaisia ihmisiä, jotka eivät nykyaikana enään kelpaa. Tämän tähden katsoi Kaaperi ylönsä siweän emäntänsä oikeutetut muistutukset ja wastasi niihin waan kuwafaiskoisesti: „ethän sinä niitä hymärrä.“

Nyt ei isäntä enää ollut tavallisten säätyläistensä kansa waan rupefi ahkerasti etsimään herrasmäen seuraa. Kutsu-matta tunteusi hän heidän piiriinsä, katsomatta sitä, oliko hän terwetullut wai ei. Useinkin tuntui Kaaperi siellä liialta otuf-

selta, mutta siitä huoli hän wiifi; hän oli kylläkin tyytyväinen ja kiitollinen, kun sai siellä edes olla sieltä pois tuppaaamatta. Pian ei tämäkään Kaaperin mielestä enää riittänyt. Ahtaalta rupefi hänestä tuntumaan oman pitäjän siivistynyt piiri. Yhä useammin alkoi hänellä olla asiaa kaupunkiin ja markkinoille. Niissä käyhdesfänsä wietti hän iltansa ravintoloissa, sillä olihan siellä olewa elämä hänen mielestfänsä niin wapaata ja „wiiniä“. Siellä luuli hän olewan elämän ja siivistyksen keskipisteen, johon kaikki hienous kokoontui —. Karjaasti siellä moni Kaaperia katsoi, mutta katsoipa moni lempeästikin — — niin: olipa hänellä suosijoita sen mukaan kuin joku häntä tarvitsi.

Kaaperi ei ollut mikään juoppo, sen hän itse ja muutkin hywin kyllä tiesiwät; hän oli waan noin tuommainen, miten milloinkin asiat waatiwat: iloinen iloisten ja itfewä itfewäisten kanssa. Noista ylpeistä salonkiherryistä ei hän wälittänyt mitään, sillä tiesihän hän, että häntäkin tässä matoisessa maailmassa tarvitaan; puolentoista weron ifäntä, päthä laffarisssa, sehän jotakin tofi painoi hienosfäkin waakafupissa. Rehewinä rehmiwätkin ravintolaherrat juomapöhdän ääressä, ikäänkuin eiwät he olisi ketään suwainneet eikä tarwinneet; heitä kumarrettiin, heille tarjottiin ja annettiin empimättä. Mutta eipä nuot toisetkaan näissä tilaisuuksissa olleet niinkään tafapajulla kuin luultiin, sillä oli Kaaperi joukossa, joka rahattomain fohdat forjasi. Pöhdän luona hekin hääriwät, eiwätkä suurin wälittäneet, waikka heitä joskus wankoilla tynnäspäillä nyrwittiinkin syrjään, sillä tiesiwäthän he sen, että joukossa on mies, joka woi maksaa, niinkuin moni muukin, ja niinhän sitä elettiin waan herroiksi yhtä möhhyä ja Kaaperi oli mies niinkuin kaikki muutkin, sillä maksoihan hän omasta ja muiden puolesta.

Mitäpä siitä, jospa Kaaperin päätä wähän paukuttikin aamusin majatalossa ylösnousteissa, sillä eihän illallinen seura juinkaan ollut mikään huono seura — — siivistynyt — — — siivistyneempi seura, kuin heidän paikkafuntalaisensa osafiwat

aawistaakaan; pitihän sitä kofea kannattaa edelleenkin — mitäs tyhmät hymmärtävät, jotka owat niin tafapajulla.

Noilla kaupunkiretkillänsä oli Kaaperi tullut huomaamaan, että suurin osa kaupungin herroista oliwat naimattomat ja sen johdosta niin wapaita ja itsenäisiä. He eiwät olleet tohwelin alla ja nauttiwat nyt wapauttansa, jonkamoista ei yksikään welwollisuuksien alle sitoontunut woinut nauttia. Kun joku seuramies ilmoitti, että hänen olisi meneminen kotiin, jossa waimo ja lapset häntä odottawat, niin tämmöisistäkös muistutuksista nämät naimattomat herrasmiehet rähähtiwät nauramaan, wertaillessaan tuohon orjuuteen omaa onnellista ja wapaita naimattoman miehen elämää.

Tämä teki Kaaperiin sywän waikutuksen. Hän koetteli ajatella päänsä ympäri, oliko hän tehnyt oikein tahi wäärin kuin hän oli nainut. Vuontoperäinen taipumus ja yleinen kansan tapa oliwat häntä siihen pakoittaneet ja olihan se tuntunut niin hywältä — ihan luonnolliselta ja oikealta; mutta kaupungin herrathan oliwat lausuneet ja elämällänsä näyttäneet aivan päinwastaisia ajatuksia, mitä hän oli tuntenut ja ajatellut ja hehän oliwat kai oikeassa, koska oliwat niin „wiinejä“ ja siwistyneitä, oikein oppineita, wiisaita ja ajattelewaisia ihmisiä.

Kuta useammin Kaaperi käwi kaupungissa, sitä kärthjemmänä palasi hän aina sieltä. Hänestä rupefi todellakin tuntumaan kodin käskewä ja kutsuwa voima liian rasittawalta ja ahtaalta, ja lempeän waimonsa oikeutetut muistutukset elämän welwollisuuksista rupefiwat hänen mielestään tuntumaan pelkiltä parjaamisilta, semminkin kuin ei waimonsa hänen korkeammista siwistyspyrinnöistänsä muka mitään hymmärtänyt. Tämän tuntonsa woimasta hän useinkin kaupungista palattuaan puheli waimollensa tästä muka elämänsä suurimmasta hairahduksesta; eipä edes huolinut olla waiti, waikka wieraita oli sitä kuulemassa.

Kerranfin, kun hän taas oli kaupungista palannut, huo-

mafi wieraaksi tullut naapuri hänen oleman pahalla tuulella ja kysyi siihen syhtä.

„Tässä käypi mureheksi kuin noita lapsia tulee niin paljon —; mikä ne kaikki jaksaa elättää“, sanoi isäntä.

„Kuinka paljon niitä sitten nyt jo on?“

„Kolme, ja jos niitä vielä tulee lisää, mihin sitten joudutaan?“ sanoi Kaaperi heikon waimonsa kuullen, joka tuskin oli lapsivuoteestaan nouseut.

Waimon kädet walohtivat ikään kuin hermotonna alas. Hän huohotti ja hengitti niin raskaasti, että rinta aaltoili kuin myrskyn käsisä riehuwa meri.

„Tuo meidän isäntä on niin kummallinen“, sanoi nuori, kounis emäntä ja poistui wapisewana ulos kammariesta.

On kulunut aikaa useampia vuosia ja aikahan tekee muutoksia ihmisten elämässä ja muutoksia oli se tehnyt Kämälösfäkin. Kämälän isännän ja emännän wanhimmat lapset, tyttäret, olivat kohta aika ihmisiä ja isäntä ja emäntä olivat nyt aivan yffimielisiä kaitissa pyrinöisään. Tätä muutosta oli olleet monet syht rakentamassa, mutta erittäin yksi.

Lasten kaswassa olivat Kaaperin nurrumiset naimiseen menostaan ja perillisten karttumisesta kokonaan jääneet pois, kun hän niistä oli löhtänyt nuden hylpeilemisen aiheen. Hänellä itsellänsä oli muka siwistystä, siemyhttä, rikkautta ja arwoa enemmän kuin yhdelläkään muulla paikkakunnassa. Tottahan hänen lapsensakin olivat parempia kuin muiden ihmisten lapset.

Eräänä kertana kutsui isäntä emännän puheillensa ja rupesi selittämään, kuinka heidän nyt muka pitäisi ruweta kaswattamaan lapsiansa arwonsa mukaisiksi. Kun emäntä tämän kuuli, ei hänen ilollansa ollut rajoja. Pitkällinen erimielisyys oli tehnyt elämän hänelle, raskaaksi ja tietämätönäksi, mutta nyt

näytti uusi parempi elämä alkavan, kun miehensä alkoi huolia heidän lapsistaan eikä enää katsonut niitä kuormaksi. Emäntä kiepsahti miehensä kaulaan ja siinä hän sitten nyhki. Voi kuinka onnelliseksi hän nyt tunsi itsensä.

Sloissaan ei hän huomannutkaan, että taas uusi turhamaisuus puhui hänen miehensä suusta; päinvastoin oli häntä helppo saada itsekin uskomaan heidän lapsensa olevan parempia kuin muiden, ja siis eritavalla lausuttavia.

Heti huomenna annettiin yhästä tuumin lapsille kiello, etteivät he saisi tästä puoleen seurustella toisien kylän lasten kanssa. Samassa selitettiin heille heidän olevan niin paljon parempia ja rikkaampia toisia lapsia, ettei heidän sormi olla noiden parissa, joilta eivät oppisi muuta kuin raakoja ja siivistymättömiä tapoja.

Kylän lapset oudostuivat tuota, kun heidän leikkikumppaninsa niin äkkiä heistä erkanivat. Itäwisään tuli moni heistä Kämälään, kutsumaan lapsia yhteisiin leikkeihin ja tiedustelemaan syystä tähän ikävään juttuun. Mutta isäntäpä ja emäntä eivät kärsineetkään noita kutsumattomia vieraisa käymisiä. Kowin kourin syysivät he kylän lapset käsipuolesta armotta ovesta ulos, jamaassa muistuttaen, että jos he kerran vielä tulevat, niin kylä kai saavatkin nähdä; menipä isäntä siivistyttämisen innossaan niinkin pitkälle, että lyödä koppi kylän lapsia, kun he kuitenkin rohkenivat tulla Kämälään.

Ennen on jo mainittu, että Kämälän isäntäväen vanhimmat lapset olivat tyttäriä; Tiila oli vanhimman ja Alma häntä nuoremman nimi; wanhin lähene wiittätoistansa ja nuorempi kolmeatoista.

Selvästi jo huomattiin, että heistä muodostuu kaunii neidet ja tämäpä se isän huomionkin heidän puoleensa oli kääntänyt.

Heille ruvettiin nyt laittamaan senkin seitsemänlaisia herrasväen malliin tehtyjä rimpsoja ja rämpsijä. Tätä siivistyttämistä tekivät vanhemmat niin suurella innolla, ettei kowin

pitkää aikaa kulunut, ennenkun tyttö-raukat olivat ahdetut niin tähteen kaikenlaisia hetaleita ja sotkaleita, ettei viimein tiennyt, olivatko he selin waiko päin. Heitä opetettiin käwelemään lyhwillä askelilla, siwästi tervehtimään ja niijaamaan vieraille kauniisti, aiwan niinkuin herraswäetkin tekewät.

Itsekukin hywin tyllä arwaa, minkälaisen waikutuksen tämänkaltaiset wanhempien toimenpiteet ja neuwot lapsiin tekewät. Turhamielisyys, hlpeys ja muiden ihmisien ylönkatse juurtui wanhempainsa istuttamana jo aikaisin lasten sydämiin ja alkoi siellä turmelewan waikutuksensa. Pian huomattiin heissä ankara itsekkäisyys ja itserakkaus. Ei kauwan wiipynyt, ennenkun tyttäret olivat täydellisiä itsensä ihailijoita. Heidän ainoaksi työhseen tuli nyt itsensä koristeleminen; melkoinen aika kului heiltä peilin edessä, jolloin he kihertelivät, kähertelivät ja nutturoitsivat hiwukfiansa —; wäli-aikoina kurfivat he itselleen kaikenlaisia rimpfuja ja röhhelöitä.

Heillä ei ollut koskaen mitään seuraa, sillä he katsoiwat muita ylönsä ja muut heitä. Jos he jossakin liikkuiwat, tylässä tai kirkossa, olivat he aina yhdessä, itäänkuin toinen toifensa tähtteenä, kussa Tiila oli, siellä oli myös Almakin. Itsestään on arwattawa, etteiwät he olleet sääthläistensä samanikäisiä tyttäriä näkewinänsäkään. Jos joku heistä tyysi heiltä jotakin, wastasiwat he päätänsäkään kääntämättä kuiwasti: „on“ tahi „ei“ ja siinä se sitten oli. Mutta jos joku onni sai aikaan sen, että he kulliessaan sattuiwat tapaamaan jonkun pitäjään herraswäestä, niijasiwat he niin siwästi, samassa sima- ja hymyhuulin ujusti ja kainosti sanoen hymvän päiwän. Kun niin sattui, että he tapasiwat jonkun herraswäen neitoja, tuppasiwat sijarukset hänen seuraansa ja nytkös he mielestönsä ylewiä olivat, kun saiwat käwellä siwistyneitten kanssa. Semmoifissa tapauksissa katseliwat ja wilkkuiluwat he ympärillensä, nähdäkfensä, huomafiko lukaan, kuinka ylewiä ihmisiä he tofi olivat. Usein sijarusten käwelykumppanit katsoiwat toifiansa silmiin, samassa nauraa wirnauttaen, ei kuitenkaan ääneen,

mutta noin waan siwistyneesti hiljastseen. Tämmöisestä siwistyneiden kielestä eiwät kuitenkaan sisarukset hymärtäneet mitään, sillä he luulivat, että niin sen piti olla.

Kotiin tultuaan kertoivat tytöt wanhemmillensa kaikki retkensä waiheet, kuinka sen talon Maija ja tuon talon Raija oliwat taasenkin tunkeentuneet heidän seuraansa, mutta kun he antoiwat heille kylmiä wastauksia eiwätkä luoneet heihin ainoatakaan silmäystä, oliwat ne heti luokkauneet pois. Jos he oliwat saaneet käwellä herrasneitten parissa, kertoiwat he liioittelemalla, kuinka ystävällisiä ja höylejä nämät oliwat olleet ja kuinka ne oliwat hartaasti kutsuneet heitä kotiinsa seurustelemaan ja käwelyretkille heidän kanssaan.

Mielihywällä kuunteliwat wanhemmat tytärtensä kertomuksia ja ylisteliwat heidän wiisauttansa ja kauneuttansa, ja yhä enemmän tuliwat he wakuutetuiksi, että heillä oli siwistyneitä lapsia.

Isäntä ja emäntä huomasiwat nyt, ettei se sowi ensinkään, ellei ruweta kutsumaan useammasti kuin tähän asti pitäjään herraswäkeä heille vieraisiksi. Tyttäretkin owat jo aikaisia ihmisiä ja siwistyneitä, he tarwitsewat siwistynyttä seuraa.

Näitä mieltiesjä ja tuumiesjä huomasi isäntä, ettei heillä ollut vielä kaikki niinkuin olla pitäisi. Hän oli herrastaloissa käydessään nähnyt, että useankin niiden salin pöydällä oli kasoittain kirjallisuutta; wieläpä niitä oli hyllyillä ja kaapeissaakin; sanomalehtiä oli myös. Minkälaatuista tuo kirjallisuus sitten oli, siitä tiefi Raaperi aiwan wähän. Syy tähän tietämättömyyteen oli selwä: Raaperi ei monasti ollut katsonut koko elämässään minikään kirjan sisään, sitä wähemmin niiden, joita hän oli nähnyt herrastalojen pöydillä. Alunpitäin oli hän ollut niin kankea lukemaan, että hädin tuskin ripille pääsi, ja sen jälkeen unoutti hän senkin wähän taitonsa niin ettei saanut luetuksi muutoin kuin tehnosti tawaamalla ja silloinkin usein nurin päin.

Waikka siis isäntä selwästi tunsi, ettei hänellä itsellään

suinkaan ole mitään kirjallisuuden tarvetta, piti hän sen hankkimisen heidän taloonsa kuitenkin sängen tarpeellisena, muun kotiwäkensä ja wierasien wuokii. Sillä mitä esimerkiksi fanoisimat ja ajattelisimat herrasäätyiset wieraat, kun ei talon pöydällä olisikaan mitään hupaisia ja siwistäwää lufemista.

Ditis rupefi Kaaperi tuota tuntuwaa puutetta poistamaan. Asiantehden lähti hän kaupunkiin ostamaan kirjoja. Siellä walitsi hän niitä oman älynsä ja aistinsa mukaan. Hitaasti ja kauwan tawaili hän niiden kirjojen nimilehtiä, joita kirjakauppias hänelle esitteli, mutta mitään ei Kaaperille kelwannut ja yhden ja toisen pois pantuaan sanoi hän wiimein: „Ei nämät telpaa; ne pitäisi olla noin tuommoisia iloisia, hupaisia ja hyödyllisiä“

Ikäänkuin tyllästyen Kaaperin hitaasen ja pittälliseen walikoimiseen, toi kirjakauppias esille, noin pilanpäiden waan, Koffikirjan, Unikirjan, Arpatirjan, forttitempujen selittäjän, Sibillan ja Martti Zadekin pojan ennustukset, Pittän pienen ja Hooftanan pojan näyt.

„Tämän hupaisempaa ja hyödyllisempää kirjallisuutta ei meidän kirjakaupassa ole,“ sanoi kirjakauppias.

„Minkälainen niiden minin nimi on?“ kysyi Kaaperi hätäisesti.

Kauppias luetteli nimet.

„Ne minä ostan. Meillä tarwitaan koffikirjaa ja toiset tuntuwat niin hupaisilta,“ sanoi isäntä ja niin ne kaupat syntiwät. Puoli wätisin sai kauppias tyhönnytyksi wielä Kaaperille juuri painosta ilmestyneet Kiwen Nummisuutarit, kehuen sitä kirja sängen miehättäwäksi ja hupaiseksi teoksiksi. Samalla matkalla tilasi Kaaperi myös erään sanomalehden, jota ei wielä ennen koskaan oltu Kämälässä nähty.

Kyllä nyt oli Kaaperilla, kottiin tultuansa, panemista sakin pöydälle. Hän sijoitteli kirjastonsa riweihin ja sanomalehdellään oli oma paikkansa.

Isäntä tuli nyt hywin mahtipontiseksi tuon uuden, si-

wistävän kirjallisuutensa vuoksi. Hän ihmetteli, jopa surkutelikin niiden ihmisten tshmyyttä, joilla ei ollut sanomalehtiä eikä muuta kirjallisuutta, kun eivät he hymärrä seurata aikansa eivätkä hanki itsellensä ajan vaatimaa sivistystä. Päättänsä heilutellen ja kädet puuskassa selitteli hän ihmisille, kuinka hänellä on paljon uusia ja hyviä kirjoja ja kuinka hänelle kuluu „awiijutkin.”

Ei uusi kirjallisuus joutanutkaan kauwan Kämäläsjä joutilaana olemaan. Warinkin arpa- ja unikirjoille ei ollut monta joutilasta hetkeä. Arpanappulat kalisimat myötäänsä pöydällä; niiden onnenpistetten avulla tutkittiin hartaasti onnenpyörien numeroita ja etsittiin vastauksia kaikille sydämen salaisille ja julkisille tshmyyksille. Jos ei saatu mieluisia vastauksia, mikä pakko niitä oli uskoa, tshyttiin niin kauwan ja usein, että kyllä kai sanoivat viimein tottakin, aivan semmoista kuin oli toivottu ja tahdottu.

Unikirjaa tarwittiin myös paljon. Olihan itsekukin viime yönä nähnyt niin merkillistä unta ja se tarwitsi selitystä. Ja olihan niitä nyt huokea saada, kun oli käsisä niin hywä ja luotettava selittäjä. Niin, onhan ihmisellä niin paljon salaisia ja hartaita toiveita, jotka owat kätkeyty tulevaisuuden hämärän esiripun taakse, ja tänne tahtoivat Kämäläiset kirjainsa avulla kurtistaa.

Näin tawoin kului heiltä aika hauskaasti ja todellakin tuntuivat uudet kirjat heistä hupaisilta jopa hyödyllisiltäkin.

Wähitellen alkoi tämä taikamahti lewitä tiedoksi paikkunnassa. Olipa muillakin toivoja ja utelijaisuutta ja hekin tahtoivat tietää tulewan onnensa. Joukottain rupefi nyt nuorta wäkeä pyrkimään Kämäläisten ystäwyhteen, mutta ani harwalla oli se onni, että hän pääsi taroituksensa perille, sillä sielläpä katsottiinkin tarkasti, ettei waan taloon pääsisi semmoisia, jotka woisimat turmella heidän lapsiaan. Onnellisia ja armossa pidettäviä oliwat siis ne harwat tytöt ja pojat, jotka pääsivät Kämälän sivistyneiden ihmisten seuraan ja hei-

dän siivistystä tuottavan kirjallisuutensa ääreen. Hyvä siellä oli olla, oikein niin wapaata, lystiä, iloista ja siivistynyttä, ja siellähän sai tietää niin paljon. Näisiä tilaisuuksissa oli Kämälän wäki, isäntä, emäntä ja lapset parhaina miehinä, samassa ohjaten ja neuwoen wieraita tuntemaan ja hymärtämään heidän ihmeellistä kirjallisuuttansa. Kun kylästyttiin arpa- ja unikirjaan, otettiin fortittempu esille, tai luettiin noita ennustuksia. Näin tavoin tuli melkein koko kirjasto käytettyksi; Nummisuutarit ja sanomalehti eivät waan saaneet monta lufijaa.

Eräänä kertana tuli pitäjän kirkkoherra sattumalta Kämälään. Isäntä wei hänet heti pöhdän tafana olewalle sohwalle istumaan. Talon kirjallisuus oli pöhdällä samassa hywässä järjestyksessä kuten ennenkin.

„Onhan teillä sanomalehdetkin,“ sanoi kirkkoherra, ottaen samassa käteensä erään numeron.

„On, kulkeehan meille awiisut; kuinka sitä muuton . . . Entä minä tiedä mitä ne ihmiset . . ., kun eivät ne awiisuja . . .?“ sanoi isäntä katkonaisesti; tai hän wähän ujosteli.

„Mitä pidätte tästä sanomalehdestä?“ kysyi kirkkoherra.

„No, jota- ja ulkomaan asiat, ne owat hyviä ja tarpeellisia tietää, tarpeellisia ja hyviähän ne owat,“ selitti isäntä.

„Entä muu sisältö?“

„En minä muusta paljon huoli; on niissä niin paljon joutawaakin,“ sanoi isäntä.

„Esimerkiksi?“

„Esimerkiksi: mitä ne owat nuot kotimaan kuulumiset? Kenelle niistä on hyötyä ja kuka niitä tarvitsee? minä tahtoisin tietää sen. Ne eivät ole muuta kuin paperin tähtteeksi kühähtitä loruja, sillä jotakinhan niihin tähttyy panna, kun ei piisaa oikeita asioita. Kyllähän noita noin arwottomia ja jokapäiväisiä asioita tietää ilman awiisuistakin lufematta,“ arweli isäntä ja syljeskeli tiheään pieniä sylkitippoja.

„No, mutta onhan niissä pääkirjoituksiaakin.“

„Mitkä ne pääkirjoitukset ovat?”

„Ne ovat nämät ensimmäiset pitkät kirjoitukset, joissa useinkin vedetään julkisuuteen wallitsewia epäkohtia ja pyhde-
tään saada niitä korjatuksi,” selitti kirkkoherra.

„Mikä ne pääkirjoitukset ovat? Ne saisivat mennä samaa tietä kuin paikkakunnan kuulumisetkin. Pelkkiä loruja waan; kenelle niistä on hyötyä? Tuossakin joku kehuu omaa tekemäänsä kirjaa ja oma kiitos haisee,” selitteli isäntä toimesensa.

Kirkkoherra otti isännän kädestä sanomalehden ja filmäsi sen pääkirjoitukseen. Siinä oli kiittävä armostelu wasta il-
mesthneestä kirjasta. Nyt käsitti kirkkoherra, mitäwarten isäntä oli tilannut sanomalehden ja mitä hän siitä hymärösi. Hän oli tilauksensa tehnyt sen wuoksi, kun luuli niiden talossa-olemis-
sella saawansa kunniaa, mutta niiden sisälluksen hymärösi hän niin nurinpäin, että tuossakin osoittamassa kappaleessa luuli kirjan tekijän kirjoittaneen teoksensa armostelun ja niin kehu-
wan sen itseänsä.

Kun kirkkoherra huomasi, että turha on ruweta kiistele-
mään isännän wääriä mielipiteitä wastaan, koetti hän saada jollakin tawalla kehittymään hänen hymäröystään, että olisi jotakaan hywää saanut sanomalehdestä. Sen wuoksi hän sanoi:

„Onhan niissä paljon kansallisia asioitakin.”

„Mitä ne kansalliset asiat ovat?” kysyi isäntä.

„Ne ovat semmoisia kirjoituksia, joissa ajetaan suom-
laisen kansan asioita, puolustetaan sen etuja niinkuin Suomen kielen oikeuksia ja monta muuta semmoista,” koetti kirkkoherra selittää.

„Enpä minä tiedä semmoisista. Kyllähän ne ovat pitä-
winään siitä aika melua, mutta se on minun mielestäni tarpee-
tonta, aiwan tarpeetonta. Sillä kyllähän se Suomen kieli saapi sen, mitä se tarwitseekin kohti melulla. Wieläpä ne owat taistelewinaan kielen hywyhdestäkin, mutta kyllähän tuota suomi-

riepua osaa puhua ja kirjoittaa kohti-opillakin," armosteli tuo mielestänsä viisas ja siivistynyt isäntä sanomalehtiä.

Kirkkoherra hynghähti ja hänen suunsa wetäysi hieman nauruun.

Tutaksensa isäntää perinpohjin, otti hän pöydältä Nummi-suutarit ja sanoi, ojentaen sitä isäntää kohden:

„Mistä tämän olette käsittäneet?“

„Ostinhan minä tuon,“ sanoi isäntä kuiwasti.

„Minkälainen tämä on mielestänne?“

„En minä tykkää koko Munni-suutareista, kaikkia sitä prantätäänkin; eihän sekään ole kuin joutawa loru, tuommoista jokapäiväistä waan,“ selitteli isäntä tottuneena.

„Mitä sen fitten ostitte?“

„Luulinhan minä tuota paremmaksi, kun sitä niin kowin kehuttiin, mutta minun mielestäni ei se kehua kannata; kirjalainastoon minä lahjotan koko wärkin,“ sanoi isäntä.

„Tätä pidetään kuitenkin parhaimpana kirjallisuutemme tuotteena,“ rohkeni kirkkoherra muistuttaa.

„Pidäkööt waan, waikka kattismuksen weroisena, se ei minulle kuulu, mutta minä en ainakaan siitä pidä, ja minä luulen olevani oikeassa. — — — Onhan tässä parempiakin kirjoja ja nämät hupaisia owat,“ jatkoi isäntä fitten ja nosti arpa- ja unikirjan esiin.

Kirkkoherra silmäsi niiden nimilehtiä ja taasankin hynghähti hän ja suupieli wetäysi nauruun. Hän ei katsonut kummankaan kirjan sisään.

„Olipi täällä muitakin kirjoja, haluttaisiko kirkkoherran niitä katsella?“ esitteli isäntä.

„Ei, kiitoksia, ei minun haluta,“ sanoi kirkkoherra.

Viimeinen keskustelu teki niin ikävän vaikutuksen, ettei kumpikaan toviin aikaan puhunut luotuisista sanaa. Isäntä heilutteli itseään lewottomasti ja shljeskeli pieniä shljitippoja. Kirkkoherra istui synkän ja miettivän näköisenä ja puhetta ei waan shntynyt.

Kirkkoherra rupesti nyt tekemään poislähtöä. Kun isäntä tämän huomasi, esti hän sen, sanoen kahvin kohta joutuwan ja kirkkoherra jätti lähtönsä tuonemmaksi.

Tämän nähtyänsä tuli isäntä nähtävästi iloisemmalle tuulelle. Hänen silmänsä säteilivät ja suu oli wiehkeässä hymyssä. Hän oli koko ajan odottanut, että kirkkoherra olisi tehunut heidän talouttaan ja elämänsä komeutta, mutta kun ei kirkkoherra ollut mitään liehakoitsija eikä imartelija, jäi se tekemättä. Isäntä oli sitä laatua, että kehu teki hänelle sangen hyvää ja jos ei wieras tahji wieraat sitä tehneet, teki hän sen itse. Semmoista oli hänellä nytkin mielessä.

„Eiös meillä ole komea toimeentulo, wai mitä kirkkoherra arwelee?“ kysyi mäihäsi isäntä nyt'äkkiä.

„Kylläpähän tässä toimeen tulee ja elää kelpaa,“ sanoi kirkkoherra ja näytti ikäänkuin säpsähtävän.

„Niinpä minäkin sen luulen,“ huudahti isäntä ja jatkoi: „Se on kumma kun nuot ihmiset owat niin thhmiä, etteiwät hymmarrä laittaa elämänsä hauskaksi ja hyväksi.“

Samassa aukiwi owi ja Liila toi kahwia. Hän astui kynnysille ja niinata lhykisteli kirkkoherralle senkin seitsemän fertaa. Hän oli puettu niin narrimaisesti ja apinamaisesti, että kirkkoherra oikein kummasteli mielessään.

Kun Liila oli kahwit kantanut ja poistunut, alkoi isäntä taas senkin puheen.

„Kyllä sitä ei löydy monta tuommoista tyttöä kuin tuo meidän Liila on,“ sanoi hän.

„Eipä kylläkään,“ sanoi kirkkoherra kysmästi.

„Ei sitä ole, se on tosi, enkä minä tiedä . . . ja se on niin hyvä-oppinenkin. Herrasmamsellit kähwät monta wuotta koulua, että oppisiwat soittamaan ja Liila osasi soittaa heti, aiwan ihan opettamatta; ei tarwinnut mitään muuta, kuin nähdä kerran waan, miten toinen soitti,“ pitkitti isäntä.

„Missä fitten teidän Liila soitti?“ kysyi kirkkoherra.

„Kuulkaahan nyt. Liila oli tässä hiljakkoin minun kans-

sani kaupungissa. Siellä oli eräs mies, joka kulki ympäri kaupunkia soittamassa. Viilankin rupeesi tekemään mieli koettaa. Ne kuljimme hänen peränsään pitkin kaupunkia ja wihdoin maksoin minä wähän soittoniekalle, ja hän antoi Viilankin koettaa; jumala auta — wannonkin minä sen — Viila soitti yhtähyvästi kuin itse soittonieka. — — Entä minä tiedä . . . tottapa ne herrasmamsejlit lienewät paksupäisempiä kuin Viila, koska heiltä menee niin monta vuotta, ennenkun oppiwat soittamaan," puheli isäntä, käwellen edestakaisin lattialla, ja syljeskellen; oikeinpa hän nähtti olewan haltijoissaan, niin oli hän mieltynyt Viilansa soittotaitoon.

„Mitä soittofone se sitten oli?“ utasi kirkkoherra.

„Se oli posilia.“

„Kuinka? Posilia — mikä se on?“

„Ettekö te vielä tiedä, mikä posilia on? Se on semmoinen fone, jota weiwistä wäännetään ja silloin siitä lähtee niin, niin koreaa peliä,“ sanoi isäntä, kummastellen kun kirkkoherra ei tiennyt mikä posilia on.

„Wai niin. Se soittofone on kumminkin paljon erilaisempi, jota Viila on weiwannut, kuin se, jonka soittamiseen herraswäen tyttäret niin paljon oppia kähwät,“ sanoi kirkkoherra, kun huomasi että isäntä tarkoitti posetiivia.

„Mitähän noissa toki onkaan wäliä, ei paljon mitään. Se waan, että toista kannetaan seljässä paikasta paikkaan, toinen on aina huoneessa paikoillaan; toista weiwistä wäüntäen soitetaan, toista waan formin näpsitään — noin, noin,“ selitteli isäntä, wiputtaen molempien käsiensä forma, ikäänkuin hän mainiona soittajana olisi juuri nousnut soittamasta pianoa. „Takaanpa senkin, että posiliasta lähtee paljon koreammat äänet kuin porttipienasta —; mitä se on? Tyhjää lunkutusta waan,“ jatkoi hän sitten.

Kirkkoherra ei sanonut mitään isännän wääriin arwoteluihin. Ohä selwemmästi huomasi hän, että turhaa oli tyhmyyttä vastaan taistella, sillä isäntä ei uskonut mitään jär-

jellistä puhetta, mutta piti waan omat käsityksensä oikeina ja muiden väärinä. Kaiken tämän wuoksi taukosi puhe towiksi aikaa, mutta pian sai isäntä sen taasentkin wireille.

„No se nyt on kumma — enkä minä tiedä —, kun kaikki tykkäävät niin kowin paljon tuosta meidän Viilasta. Wiimes-
kin kun käwimme kaupungissa, niin melkein jokainen nuori herra pyysi häntä omaksensa ja onpa täälläkin joku herra samoin tehnyt, mutta ei suinkaan Viilakaan kaikille yleth; onpa Urmallakin jo kosijoita, waikka hän on niin nuori . . . Se on kumma! Eihän noista muiden tyttäristä piitata mitään,“ höwelsi isäntä.

Kirkkoherran käwi kowan kauheaksi tuommainen kowyt-
mielinen puhe. Waikka hän oli rauhaa rakastawa mies, eikä tahtonut ketään loukata, ei hänen omatuntonsa kuitenkaan sallinut olla lausumatta jotakuta totuuden sanaa.

„Minun mielestäni saisitte olla hywin waroillanne tuossa
asiassa,“ wirkkoi hän yksitotisesti.

„Missä asiassa?“ kysyi isäntä wähän höröstyhen.

„Tyttärentenne tähden.“

„Ja minkä wuoksi, jos saan luvan kysyä?“ sanoi isäntä
loukatun tunnolla.

„Minä pelkään.“

„Mitä te pelkäätte?“ kysyi isäntä ja hänen filmänsä re-
mahtiwat suuriksi kuin suitsirenkaat.

„Jos teidän tyttärentenne tulisiwat . . .“

„Mitä tulisiwat?“

„Wietelhyksi. Ei ole kaikkiin keikareihin luottamista,“ sai
kirkkoherra wihdoin sanotuksi.

„Onko teilläkin siwistyneenä ihmisenä tuommoisia luo-
loja? Sitä en olisi uskonut! Halwemmista ihmisistä voisitte
semmoista ajatella ja sanoa, mutta meidän perheestä ette tar-
witse ettekä saa sitä tehdä. Heittäkää turha pelkonne minun
huostaani ja minä takaan, että tulette näkemään sen turhaksi,“
sanoi isäntä todellisesti loukkaantuneena, sillä ei hän ollut ai-

noatakaan kertaa mieheksi tultuaan kuullut totuutta, ainoasti pelkkää liehakoimista ja imartelua.

„Minä soisin niin käyhän, kuin sanoitte, mutta muistaa aina se, ettei ole kaikki kultaa mikä kiiltää,“ sanoi kirkkoherra ja lähti pois, sillä ei hän voinut enään kuunnella isännän turhamielisiä puheita.

Kun Riita ja Alma olivat nyt saapuneet naima-ikään, tähdennettiin heidän pukunsa tähdelliseksi. Heillä ei ollut tähän saakka ollut hattua, mutta sekin puute korjattiin. Ne piti olla komeat, korkeat ja kaikin puolin uuden ajan mukaiset. Tämä oli viimeinen tehtävä Rämälän isännän suuresä perheensä siivostämistyössä.

Ryhkäkainen säätyläisnaisien ja neitien puku ei nähtä heidän säädylleenkään juuri miellyttävältä, mutta kun nuot talonpoikaiset tytöt pukivat päällensä kaikki rynnäkönsä ja hetaaleensa ja kun he viimeiseksi pistivät päähänsä tuon korkean ja höyhennetyn törelön, nähtivät he kaikelta muulta kuin ihmiseltä, ehkä parhaiten apinalta; mutta nyt he luulivat vasta olevansa täysin siivostyneitä.

Isäntä tuli nyt hyvin araksi tyttärensä kunniasta. Kun hän oli viimeisen tähdennyksen tehnyt heidän siivostämistyössään, niin ei ollut hyvä liketä oman säätynsä tyttärien ja poikain heitä. Jos isä sai tietää, että joku oli heistä jotakin semmoista puhunut, joka ei ollut hänen mielestään niinkuin sen olla olisi pitänyt, saivat he heti isännältä kuka käski ja samassa ilmoitti hän puhujalle ankaroilla sanoilla, minkä veroinen hän heidän suhteensa oikeastaan oli. Kuinka arka hän tyttärensä kunniasta oli, olkoon esimerkkinä siivostamiehen mainittu, että kun isäntä ja emäntä kutsuttiin eräänä kertana pappilaan nimipäiville, eivät he menneet sinne ensinkään, sen vuoksi, kun ei oltu kutsuttu heidän tyttäriänsä.

„Siitä sen näkee kuinka alhaisella kannalla kirkkoherrakin vielä on, kun ei hymärtänyt kutsua meidän Liilaa ja Ulmaa; semmoisten seuraan ei kannata mennä,” sanoi isäntä.

Tetipä Kämälän isäntä parannuksia vielä taloudeksaansin. Hänellä oli pari isoa aittaa, joiden suurista hinkaloista yksi ja toinen alkoi jäädä tyhjäksi. Tämä seikka harmitti isäntää kowasti, sillä hän ei woinut wiedä ketään aittaansa, katsomaan wiljawarojansa noiden tyhjien hinkaloiden wuoksi. Tämän epäkohdan korjasi hän siten, että rakennutti tyhjiin hinkaloihin toisen pohjan niin ylös, ettei jäänyt partaita pohjan ylipuolella kuin pari tuumaa. Näiden pohjien päälle pani hän täysinäistä hinkaloista jhyviä senwerran, että ne nähtiwät olewan wiljaa kuffura päänä. — Tämä oli Kaaperin viimeinen taloudellinen parannus.

Kun isäntä oli näin tawoin saanut perheensä ja itsensä siwistämistyön päätetyksi sekä taloutensa ulkoa ja sisältä mieluseensa ajanmukaiseen woimaan, ruvettiin nyt Kämälässä elämään myötäänsä suurta herras-elämää. Tähän saatta teki talon wätkin joskus työtä, jos kohtakin jo pitkät ajat oli koettu talon ja omaa kunniaa yllä pitää herrastelemisellä. Kaikki työnteko jätettiin nyt pois, sillä olihan se heidän mielestänsä sopimatonta niin rikkaille ja siwistyneille ihmisille kuin he muka owat. Isäntäkään ei johtanut töitä, eikä edes käynyt päin perin katsomasjakaan, waan kaikki sai jäädä palkolisten ja palkkamiesten haltuun.

Wierasteleminen tuli nyt Kämäläisten päätehtäväksi, sillä joko he olivat muilla wieraina taikka muut heillä. Wierasten waralta tuotiin kaupungista entistä enemmän kaikenlaisia hienoja ja hyviä syötäviä ja juotawia. Kun entiset loppuivat, noudettiin heti toisia. Eihän toisin sopinut ollakaan, sillä kuinka muutoin olisi arwonmukaisesti woitu ainaisia arwokkaita wieraita festitä.

Läheltä ja kaukaa käwi nyt wieraita Kämälässä; ajoivatpa tawasta isännän tuttawat herrat kaupungistakin, koettele-

maan tuon hyvän isännän ja oivan talon wieraanwaraisuutta ja eipä heillä liene ollut koskaan syhtä katua kauppojansa. Herraswäkeä ne olivatkin Kämälän wieraat, ainoastaan aniharwalla rikkaammalla talon isännällä ja emännällä oli se onni, että he tulivat joskus kutsutuiksi Kämälään wieraiksi.

Paikkakunnassa oli eräs wara nimismies ja ruotsin kielten taitawa maakauppias. Molemmat olivat naimattomat miehet. Tämä kauppias oli joku aika tafaperin perustanut maakaupan pitäjääseen. Hän ei ollut paikkakunnasta kotoisin ja mistä hän oli, sen ties taiwas, sillä sitä ei sanottu alhaisille. Hän oli aika keikari ja luifertelewa kielastelija; näytti siltä, että hän oli käynyt kaikki maailman rannan hywät ja huonot koulut. Tuomisenja puolesta oli hän kaunis mies ja orastawa Napoleonin parta ei suinkaan rumentanut hänen kauniita, melkein naisellisia kaswojansa. Waatteuksestaan piti hän niin erinomaista huolta, ettei niissä saanut olla ainoatakaan rikkaa eikä tomun hiukkasta. Paikkakunnan räätälit eiwät hänelle ensinkään kelmanneet, waan kaikki waatteukseensa kuuluvat kappaleet tilasi hän kaupungin mahti- ja muotiräätäleiltä. Tämän tähden oli hän hienommin phtätty herra kuin koskaan ennen oli paikkakunnassa nähty. Zublatiloissa piti hän aina yllään hännystakkia ja hansikoita käsissään. Tämöinen pukine oli maaseudun kansalle outo ja moni yksinfertaisuudessaan luuli, ettei kauppialla ollut waatetta kyläläksi, ja sentähden on muotiräätälin tähtynyt tehdä noin waikeinainen puku — tuota noin, semmoinen kuin wärkistä on saanut.

Niin kansa ajatteli yksinfertaisuudessaan, mutta kauppias tyllä tiesi mihinkä hänen hännystakkinsa ja hansikkaansa kelpaa. Hän oli oppinut kaikki tekokopeat ja keikaroiwat ruumiin liikeet sekä luifertelewat ja imartelewat puheen parret. Kun hän tuli johonkin taloon, teki hän senkin seitsemänlaisia keimailuja ja riekistelyjä. Ei ollut huoneessa sitä kujaa, loukkoa, astiaa, walo- ja warjopuolta, johon hän ei kerinnyt kurkistamaan ja

kaiikki nämät teki hän niin sukkelaan, ettei häntä oltu kerjetty vielä kärkeä istumaan, kun kaiikki turkistelut olivat jo tehdyt.

Ei sitä tilaisuutta ja seuraa ollut, joissa ei hän olisi ollut suuna ja päänä. Hän oli päällä päämärinä kaikissa asioissa ja kaiikki nuorten leikit sekä muut hupaiset asiat piti mennä hänen päänsä, kätensä ja ohjeittensa mukaan. Hän osasi olla siivistynyt siivistyneiden ja siivistymätön siivistymättömien parissa. Suoda osasi hän niinkuin lahoppu, mutta kun tuli kshhmys juomattomuudesta, voi hän paastota juuri kuin paras raittiusmies. Sen waan läheni häntä, otti hän uuden ystävänsä vastaan semmoisella ystävyhdellä, alttiudella ja meljellisyhdellä, että harwat olivat ne ihmiset, jotka eivät häneen mieltäneet jo ensi näkemällä, ja pian oli miestuttawain kanssa meljenmalja juotu. Mutta kun towin aikaa oli oltu ystävyhksinä, rupeji maakauppias kaikilla mahdollisilla ja mahdollottomilla keinoilla tekemään uudesta ystävästään keppihewostansa; tämän teki hän ilman eroituksetta kaikille, jotka häntä läheniwät. Harwat ihmiset olivat ne, jotka huomasiwat mitä tämä kauppiaan liehakoiva ystävyhys oikeastaan tarkoitti; suurin osa ei taas tiennyt niin mitään, waikka hän jo weti heitä aikakhyttä nokasta ja joka tilaisuudessa hasuutti oikein olan tafaa. Käwipä usein niinkin, että ne, jotka häntä jo ennakolta enimmäin inhoiwat, tuliwat lopen hänen suurimmiksi ystäwisseen ja parhaimksi keppihewosiksseen.

Hänellä oli niin suuri teeskentelemiskshy, että hän wo vähäpätöisemmilläkin asioilla nauraa hohottaa watsansa täyteen, ja tätä teki hän niin hartaasti, että wedet filmistä lähti; tarffa tuntija kuitenkin aiwan pian huomasi, että se oli pelkkää teeskentelemistä. Tämän awullahan kauppiaalle oli mahdollinen pitää ihmisiä sokeina ja itseensä kietoutuneena. — — Wkonipuolinen, lahjakas mies.

Waranimismiehestä ei ole paljon mitään sanomista. Se waan, että hän oli paljon heikompi ja huonompi lahjainen mies kuin kauppias. Kuitenkin oli hän ehdoton kauppiaan

ihailija, ja koki kaikessa seurata hänen askeliaan ja pitää häntä esikuvanaan. Järkewät ihmiset huomasiivat kuitenkkin kohta, kuinka kömpelösti tuo jäljitteleminen kävi; kauppias saiikin monta hyvää tilaisuutta häntä hasjuuttaaksensa. Tästä kaikesta ei kuitenkkaan nimismies tiennyt tämän taiwaallisista, eli ja oli waan kauppiaan siipien suojaassa.

Paljon mahdollista oli, että waranimismies oli noin huomaamaton seutuin wuolksi, kun hänen mielessään pyöri aina waan ja lakkaamatta warjinaisen nimismiehen wirta; höt ja päiwät kowasteli se hänen mielessään.

Sen werran waranimismiehestä.

Jo aikaisin olivat nämät molemmat welikullat Kämälän alituisia wieraita. Käytännöllisinä maailmantolaisina olivat he tulleet tuntemaan, niinkuin lintu talwella, missä syönnöspaikka on. Tuntien Kämälän rikkaudet ja sen perheen turhamielisyyden, teettelivät he itsensä heidän suurimmiksi ihmettelijöikseen ja ihantelijöikseen. Ei olleet Kämälän tyttäret wielä hetikään aikaisia ihmisiä, kun nämät welikullat olivat jo talossa alituisina wieraina. Noin kesken kaswaneinakin imarteli kauppias heitä, ja nimismies koki apinoida jäljessä. Eipä heillä kuitenkkaan tyttäret ensi alussa olleet niin paljon mielessä kuin talon runsaat wieraan warat, joita aina oli isännällä tarjona. Näiden tähden he osasiivat futtuttaa isäntäwäen turhamielisyyttä oikeasta paikasta ja se teli heihin warjin hyvän wailutuksen, sillä oliwathan he itse siwistyneitä ja heillä oli nyt siwistynyttä seuraa. Wwoshlin otettiin aina nuoret herrat Kämälässä vastaan iltasilla, jolloin heillä muka oli aikaa wieraisille tulla ja pian istuiwat wieraat ja isäntä illoisen totipöhdän ääressä. Siinä ei puuttunut imartelemisia eikä hulluuksia ja siinä oli hyvä olla, sillä oliwathan asiat molemmin puolin, niinkuin ne ollatin piti.

Wwöhemmin saiwat nämät laksoisweljekset hyvän lisän. Tuli, näette, paikkakuntaan siitä kotoisinkin olewa eräs maanmittarin oppilainen, joka oli jo siihen määrään hyvän oppinija

tähden kohonnut, jotta oli jo voinut tehdä ominpäinsä maanmittaus-työtä toisen nimissä. Niinkuin useinkin hyvälahjaisten nuorukaisten käypi, että he hukkuvat hyviin lahjoihinsa, niin kävi hänenkin, sillä eipä hän tyhysä pitänyt ketään muita itsensä wertaisena. Tästä oli seurauksena, että hän hukui toisen kerran — totilasiin, sillä hän piti warsin tyhminä ne ihmiset, jotka eivät hymärrä nauttia elämää. Tämä seikka oli tuottanut hänelle ainaisen eron ammatissaan ja laillisessa pyrinöissään, ja tämän tähden oli hän olkeentunut takaisin kotipaikoilleensa.

Mitäpä siitä: herra hän oli ja herrana hän tahtoi itseänsä pidettävän. Hienot kaulurit, manikat ja haarahäntä takit oli hänellä aina hywiä seurakumppaneina, waikka nälkä usein suolia kuroi. Hän oli wieraantunut kansan elämästä niin, ettei tiennyt siitä niin mitään, waikka oli kansan lapsia, mutta sen hän tiesi, että herra hän oli ja että hänellä oli oikeus elää maailmassa mielinmäärin.

Kun hän ilmestyi paikkakuntaan, ihastuivat kauppias ja waranimismies kowin. Syrjäinen paikkakunta, jossa nämät herrat kowan onnen ohjaamina olivat pakoitetut olemaan, oli niin tyhjä herrasväestä, ettei siinä, paitsi heitä, ollut paljon muita kuin kirkkoherran perhe ja he olivat niin hiton jumalisia, ettei heistäkään juuri paljon apua ollut.

Kun mielipiteet olivat tällöiset, olko sitten kumma, jos nämät herrat mielessään iloitsivat, kun maanmittarin apulainen ilmestyi heidän wäheisen ja iloisen wapaan seuransa lisäkki.

Maanmittarin apulainen ei juuri pahemmin, jos ei hywäkshyhtkään uutta seuraansa. Hän ei suurin wäliä pitänyt mistään, sillä hän oli niin tylystynyt jo noin nuorena, ettei hän huolinut muusta mitään kuin totilasta, sillä kun hän sai niitä imeskellä ja litkiä mielinmäärin, niin siinä oli koko hänen elementtinsä.

Ensi tuttavuuden ajoilta esittelivät kauppias ja nimis-

mies maanmittarin apulaiselle Rämälän vierasvaraisen talon, sen turhamieliset asukkaat ja kuinka siellä on hyvä tilaisuus heitä haastuttaa. Sieltä sopii ansaita suuhunsa maksuttomia hyviä päiviä tytärten vuoski, joita isäntä ja emäntä pitävät hienoimpina herrasneiteinä, maan siivistyneimpinä impeinä ja kaunottareina; eihän muuta tarvitse kuin maan kehuskelee taloutta ja talonväen siivistystä, ja samassa imarteleo kaikkein kuullen tyttäriä, niin kyllä lähtee ruokia ja juomia oikein Borwoon mitalla.

Yhtäkaikkisena kuunteli maanmittarin apulainen uusien tuttaviensa esittelöitä Rämälän rikkaustista, heidän siivistysensä luulosta ja kaikesta turhamielisyydestä. Tytärten kertomuksesta välitti hän miisi, waikka hänkin oli naimaton mies sillä hänellä oli siellä paljon parempi ystävä odotettawisja kuin kaikki naiset yhteensä, ja se oli totilasi; telpasipa sen puutteessa hänelle karkeammatkin juomat, ja usein oli hänen tallukkinsa taimasta kolden niiden waiikutuksesta.

Nuori, kaunis mies kuin oli, pitivät neidit hänestä alunpitäin warjin paljon, mutta kun tuo perisynti käwi julkiseksi ja siten ilwaisi miehen sisällisen heikkouden kaikessa kauhussaan ja karwassaan, niin neidit, samoin kuin kaikki muutkin ihmiset, pitivät häntä yhteiskunnan hyllynä ja yli onnensa menneenä, josta ei enään mitään toiwoa ollut.

Ehdottomasti yhdistyi maanmittarin apulainen lopulta uusiin tuttawiinsa, ja tästä lähin oli hän uskollisempia ja pettämättömmimpiä seuralaisia Rämälän siivistyneiden vierasten seurasja.

Nämät herrat olivat niin ahkeroita käymään Rämälässä vieraina, että harwat illat olivat ne, joina eivät he olleet siellä. Kaikella imartelemisensa woimalla ja keikaroimisensa taidolla koki kauppias imarrella ja liehakoida tyttäriä ja tätä teki hän niin ujostelematta ja ohwukkaasti, ettei hän kaihtenut yhtään wanhempiakaan, ja mikäpä pakko hänen oli kaihtakaan, koska hän tiesi tämän kaiken olewan heille warjin mieluisen

asian. Nimismies se kofi kauppiasta jäljitellä ja olla kilpafiana, ja waikka se käwikin kömpelösti, niin hywähän se sentään oli. Maanmittarin apulainen se waan istui pöyhän ääressä, ryhpistellen lasistanja ja imeskellen piippua.

Kun Kämälän isäntä näin tawoin oli saanut ylhäisiä ystäviä kylläksensä, rupeji hän kaikille heille kehumaan taloan, toimeentuloan, rikkauttaan ja perhettään niin rajattomasti, että se oikein inhotti ihmisiä. Ei kenelläkään ollut niin hywia hewosia ja lihawaa karjaa. Ei kenenkään maa ja talo ollut niin hywässä woimassa eikä kenenkään karja lypsänyt niin paljon kuin heidän. Tämä viimeinen hywä awu oli emännän ansio: hän oli wiisaampi muita ja osasi ohjata ja komentaa piikat hywästi ruokkimaan ja hoitamaan karjan, sen wuoksi lypsivät ne enemmän kuin muiden lehmät ja oliwat lihawampia, sekä kauniimpia. Moni köyhä eukko käytti hywäksensä tuota isännän kehumista, sillä ei muuta tarwinnut kuin että he taloon tultuansa isännälle kehuiwat taloa, isäntää, emäntää, tyttäriä ja rikkautsia, niin pian lähti heille minkä mitäkin hywyyttä, niinkuin lihan kämpäleitä, leipämöykyä, piimäkannuja, woin paloja ja muuta semmoista.

Kaikille vieraille näytteli hän hywyyksiään ja rikkautsiaan: käytti heitä wilja-aitoissaan, tallissa ja karjapihasssa, näytteli heille rahanja j. n. e. Tämän ohessa kofi hän kaikin tawoin saada wieraita hymmärtämään hänen siwistynyttä elämänsä hywyyttä. Jos hän tarwitsi johonkin lähteä, kyllään tahi muualle, niin rengit tuowat walmiiksi waljastetun, foruskuvan hewosen porrasten eteen. Hänellä ei ole muuta tehtävää kuin istua joko hywästi peitetynä rekeen tahi heiluwiin kessseihin, niin kyllä renki ajaa mihin waan käsketään ja odottelee siellä niin kauwan kun hän joutuu pois lähtemään.

Waikka Kämälän perhe kaikin tawoin pyrki muita etewämmäksi ja kofi saada funniaa itsellensä, ei sitä ensinkään tullut heidän osaksensa, waikka he luulivat sitä jo sylintäydeltä wääntäneensä. Sillä sääthläisensä katsoiwat heitä ylö-

turhien wehkeittensä ja herrastelemisensa tähden. Mitkä surkuttellen katselivat heidän tuhlaamaa, työtöntä, laiskuri-elämäänsä, kuka pilkkailivat ja ilwehtivät takapuolella heidän tyhmällä herrastelemisen halullaan, pitäen sitä pahana enteenä. Paikkakunnassa syntyi tämän johdosta monenlaisia pilaa ja kofkapaubeita. Herrasääthiset katsoivat heitä myös yllön, sillä heillä tiesivät millä pohjalla heidän luultu sivistyksensä oli ja mistä lähteestä tuo ankara kunnian himo oli kotoisin. Nekin, jotka olivat talonväen näennäisiä ja ylimmäisiä ystäviä ja ainaisia vieraita, pitivät tuota ystäwyhttä woimassa edestä päin sen wooksi, kun talo oli niin wieraswarainen ja ehkäpä siinä oli jotakin muutaakin mielipidettä.

Joku woosi on kulunut. Kämälässä on paljon puuhaa ja hommaa, sillä isot kemut on sinne tulossa. Totta kyllä on, etteivät ne ole häät eikä peijaat, eikä vielä ristiäisetkään, tuommoiset kestit waan, mutta isot ne tulivat, se tiettiin jo ennaltoita. Sähestä ja kaukaa oli kutsuttu vieraita, aina kaupungista saakka ja torikkaan, jos tarkkaan kaikki oman pitäjän herraswäki. Itsestänsä hän on arwattawa, ettei sinne paljon muita kutsuttu kuin herroja; ainoastaan parilla paikkakunnan arwoffaammalla isännällä ja emännällä oli kunnia tulla kutsuttu noihin mainioihin kemuihin, nekin sitä warten, että näkisivät miten sitä heillä eletään.

Emäntä, tyttäret ja piitat hyöriwät ja pyöriwät palawissa päin. Taloon oli hankittu oikein mestari kofki kaupungista, walmistamaan talon arwon mukaisia ruokia ja juomia. Hän se osasi antaa työtä kaikille Kämälän naiswäelle. Walloiset esiliinat edessä ja paidan hihat käsiwarfille ylös käärittyinä, keittiwät ja paistiwat, firuuttiwat ja kärehtiwät he minä kerkesiwät. Talon tyttäret, jotka olivat sivistyneitä

impää, olivat saaneet osaksensa keweimpää ja hienoimpia töitä ja niiden ääressä he kokiivat hyöriä.

Isännällä oli toisenlaiset puuhut. Hän pesetti rengeillä kiesejä, pyyhitytti ne lakkawärnissällä, raswautti ja mustautti niiden peitteet ja woitelutti niiden nawat. Kenkituwassa oli satulamaakari, joka forjaili rikkiäisiä paikkoja kiesien peitteissä ja hajanaisia muita ajokaluja. Täytyi, näette, olla kaikki ajokalut hyvässä woimassa, sillä kutsutuisa wieraissa oli monta semmoista, joilla ei ollut itsellään hewosta ja niitä täytyi nousta talon hewosilla. Sentähden forjattiin jo ennakolta kaikki wifanaisuudet, sillä eihän olisi ollut rikkaan talon arwolle sopiwaa, kun ajokalut olisimat olleet likaiset ja rikkiäiset.

Näissä kaikissa toimissa oli isäntä ohjaajana, neuwojana ja kästijänä ja olipa siinä puuhaa kylläksi, warsinkin kuin hän tuon tuostakin käwi naiswäenkin luona, katsomassa ja tarkastelemassa, kuinka heidän puuhansa menesthyvät, samassa mukafokien heitäkin neuwoa ja opastaa. Niin hyppäsi isäntä paikasta toiseen että hiki päästä walui, katsomassa perään, että kaikki tuli oikein tehdyksi ja hyvään järjestykseen. Se waan teki hänen toimensa hywin waiteaksi, kun ei hän itseään oikein tiennyt, kuinka ne pitäisi laittaa, että niistä hyvä tulisi, mutta moittia hän kyllä osasi.

Kaikki kartanon ympärillä olemat piste-aidat ja porttit olivat jo ennen maalatut, wieläpä lähellä taloa olewan hewoshaan weräjäkin.

Kyllä oli Kämälässä nyt kiirettä, mutta siitä oli hyvä, että nuot kuuluisat festit olivat wasta huomena, olihan siis toki wielä wähän aikaa.

Huominen päivä tuli, tuo ikäwöitty ja odolettu päivä. Paljon hommaa ja puuhaa oli talossa wieläkin aamupäiwällä, sillä wieraat olivat kutsutut täsmälleen kello kuuden ajaksi illalla. Semminkin naiswäellä oli paljon huolta ruokien maistelemisesta ja arwostelemisesta, huoneitten siivoamisesta ja siistimisestä, waatetten silittämisestä, harjaamisesta ja puhdistas-

misesta. Kaikkien töiden valmiiksi tultua, huomasiivat he ilofseen kaikki olewan asianmukaisessa kunnossa.

Isäntä se puuhaili nytkin toisissa toimisissa renkensä kansja. Koeteltiin ja katseltiin kuinka mukawiksi ja kestäviksi kiesjit ja muut ajoneuvot nyt forjattuina, olivat tulleet, ja olivatpa ne heidän mielestänsä oikein hywässä kunnossa. Isäntä määräili mikä hewonen on minkin kärryn eteen valjastettava, mitkä filat ja suitsjet ovat milleskin hewoselle pantawat, ja kuka renki kullakin hewosella kutakin wierasta menee noutamaan. Kaikki tällä tavalla mielestänsä hywään järjestykseen saatuanja, oli isäntä hywin tyytyväinen itsehensä ja odotti aikaa.

Hän oli näitä pitoja warten teettänyt hienoimmasta werasta hännystäkin, koska oli semmoisen nähnyt kauppialla ja muilla herroilla juhlatiloissa olewan, eihän hänenkään sopinut siwistyneenä ihmisenä semmoisetta olla; hanskikat oli myös tätä tarwetta warten tuotu, sillä niitä ei isännällä ennestään ollut. Näiden uusien siwistysmerkkeinsä wuoksi oli isäntä melkein malttamaton, odottaessaan määrätuntija, sillä saihan hän silloin ensikerran näyttää wieraillensa korkeimman siwistysmääränjä.

Kello on kolme jälkeen puolenpäivän, ja isännän järjestävä ja käskewä ääni kaikuu kaikialla.

„Kengit hoi! Hewoset valjaisin määrätysjä järjestyksessä ja itse kufin menköön noutamaan määrättyä wierasta. — Matti jääpi kotiin, riisumaan wierasten hewosia ja wemään niitä talliin niin paljon kuin mahtuu, ja loput hakaan; omat hewoset hakaan; katso että talli on hywässä ooringissa ja laita sinne heiniä waralta. Oletteko hymmärtäneet minua?“ komenteli isäntä.

„Kyllä, isäntä,“ sanoi renki Matti.

Kengit lähtewät toimiinsa.

Tästä lähti isäntä naiswäen kimppuun, hoputtaaksensa heitä joutumaan, sillä tuo tärkeä hetki alkoi lähetä.

„Joutukaa nyt, sillä ei ole aikaa kuhnailla. Wieraat

omat kohta täällä ja mitä he sanoisivat, kun löhtäisivät meidät näin arkipäiväisissä pufineissa — joutuin nyt! Katsosinä Liila perään, että kynttilä-jalkoihin ja kattokruunuun tulee aiwan teateri kynttilöitä — kuulitko —? ei yhtään talikynttilää — niin ja että kirjasto tulee hyvään järjestykseen salin pöydälle. — Särkekää sokeria niin paljon, ettei se kesken lopu, monta kupillista. Pufekaa itsenne wiinisti ja jääkeristi, sillä tietäkää se, ettei teillä ole nyt tekemistä moukkain kanssa. Käyttäkää itsenne kauniisti, ett'ette joudu pilan ja häpeän alaisiksi — no, ei muiden ole niin franttua, mutta Liilan ja Alman. Muistakaa, että panette manpetterit kalvosiiinne, etteivät paidan hihan suut näkyisi, ja raakat kaulaan. Pankaakin rosettivaatteet päällenne, sillä nyt niitä tarwitaan, jos milloinkaan muulloin. Sukkelaan nyt, sillä ei tiedä millä hetkellä jo herskapia joku osa tulee. — Käsekää piika Maija auttamaan vaatteita päällenne. — Kuulkaa vielä! Ennenkin olen minä teitä warottanut parempain ihmisten seurassa ollessanne astumaan tynnykselle kulkiesjanne, mutta nyt se on peräti wälttämätön tehtävä, sillä se näyttää niin siwältä ja siwistyneeltä ja kaunistaa ihmistä paljon. — Tuokaa pian minun werka housuni ja uusi rakkini, että saan päälleni pukea. — Owatko ne hyväksi puhdistettu ja harjattu —? niin ja hanskat kanssa — eli mitä minä niillä teen — kyllä minä ne sentään tarwitsen herroja vastaan ottaisiani," komenteli isäntä waimowäkeä.

Kun hän oli pyyhdehty waatteensa saanut, rupefi hän peilin edessä pukeentumaan. Rauwan meni siinä, sillä vaatteet eiwät sowluneet hänen miehestänsä, niinkuin niiden olisi pitänyt sowlua. Mitä hän käänteli ja wäänteli, wenytteli ja wanutteli, eikä mitenkään tahtonut hyvää tulla. Emäntä tuli häntä wuorostansa muistuttamaan, että isäntä kohta myöhästyy, ellei hän pian joudu, sillä kello on jo kohta puoli kuusi; hyvän aikaa sai kuitenkin emäntä vielä rustailla isännän kaularöhkelöä, ennenkun hän oli tyytyväinen.

Kun isäntä oli saanut puetuksi, tuli hän naisväen luokse ja näytteli itseänsä jokapuolelta.

„No, miltä tämä nyt näyttää . . . mitä te tykkäätte minun uusista vaatteistani?“ kysyi isäntä wihdoin.

„Ne seisoo tykö niinkuin naulattu, oikein praasti,“ ehätti kaupungista tuotu kofki sanomaan.

„Dikein siewät ja wiinit,“ sanoivat Liila ja Alma melkein yhteen ääneen.

„No, mitäs minun emäntäni sanoo?“ utasi isäntä vielä.

„No, jos nuo eivät sowi, niin ei sitten mikään. En tenelläkään luule noin siewiä vaatteita olewan,“ wakuutti emäntä.

„Niin minustakin rupeaa tuntumaan, waikka ne wähän ensinää oudostiwat. — Kyllä se sentään tuo kaupungin mestari, Noolimanni (Nolman) on poikaa, siltä syntyy mikä waate hywänjä,“ myönteli isäntä tyytyväisenä.

Kun Kämälän wäki, erittäinkin isäntä, Liila ja Alma, oliwat saaneet itsensä pyhätättyksi, pitsatukksi ja putsatukksi, ajaa karautti eräs talou rengeistä maakauppiaan kanssa kartanolle. Kengin oli ollut määrä tuoda maanmittarin apulainenkin samassa kyydissä, mutta hänestäpä huoli kauppias wiisi, sillä häntä huwitti aina konnamaiset puttoset ja kepposet ja semmoisen katsoi hän nyt hywäksi tehdä maanmittarin apulaiselle. Sentähden ajaa wiiletti hän yksinään aika wauhtia Kämälään.

Isäntä sieppasi hattun käteensä ja syöksyi awopäin pihalle kauppiasta vastaan-ottamaan. Voi kuinka surkean nauretta-walta isännän käytös nyt näytti. Hän pukkaili ja pyllisteli jo kaukaa kauppiaille ja sitä hän teki lakkaamatta niin kauwan kuin hän ehti kauppiaan luo. Sitten otti hän häntä kädestä kiinni ja kumarji sywempään kuin koskaan ennen. Maakauppias raapi jalallaan ja kumarteli vastaan, imelä ilwehymysuusja. Eipä kummakaan jos niin oli, sillä tuo isännän hienon maailman jäljitteleminen käwi niin kankeasti ja lömpelösti, ettei kukaan olisi woinut olla hänellä nauramatta, saati

sitten tuommainen luitari. Puettuna hännystalkiin, rinta-röyhelöihin ja hansikoihin, näytti hän paremmin apinialta kuin ihmiseltä, sillä hänen kättönsä ei ollut tuon puvun mukainen. Taksin hännys siipotti takana niinkuin joiwan metson pyrstö ja hansikoitujen käsien sormet olivat siivillään kuin rautaharawan piit. Selkä oli köyhysä, polwet koukussa ja kädet kääntäessä. Rintaröyhelön lieve oli purjunut ulos awonaisesta liivin rinta-aukosta ja hännystalki renhotti auki; siihen sitten vielä kaitenlaiset kömpelöt temput ja kumartelemiset.

Monen tempun ja mutkan tehtyä tulivat he wihdoin huoneesen.

„Tulkaa herra kauppias tänne wörmaikiin — — heh, heh, heh — odottomaan niin kauwaksi, kun muita wieraita tulee — heh, heh,“ ohjasi isäntä, wiittoen samassa käsilänsä erästä kamaria kohden, kaikki sormet siivillänsä.

Kauppias meni.

Samassa ajoi toinen renki pihalle, tuoden mukanaan sekä waranimismiehen että maanmittarin apulaisen. Isäntä meni heitäkin vastaan-ottamaan ja samat temput teki hän heille kuin kauppiasallekin, mutta he olivat paljon jurompia ja joutuisampia kuin wiimemainittu. Heikin ohjattiin „wörmaikiin.“

„Kas hitto sitä liestää! Täällä sinä jo kaikkein ensimmäisenä istut oikein herroiksi niinkuin kotonasi,“ sanoi nimismies kauppiasalle.

„Ennättäneen muna luodossa,“ sanoi kauppias nauraa wirnistellen.

„Pääsimpä minä tänne kuitentii, waikka sinä minut jätit; olihan isännän käsky, että tulisimme samalla hevosella,“ sanoi maanmittari kauppiasiehelle wähän pistelijäästi.

„Hywähän kuin pääsit. Minä en joutanut sinua odottamaan, sillä minulla on täällä mieltiettyä,“ sanoi kauppias, wilkuttaen samassa silmää.

Samassa toi piika Maija kahwia.

„Missäs minun kaunis Viilani on, kun ei häntä näy?“

fanoi nimismies imartelevasti kahwia juodessaan. „Joko isäntä lupaa nyt Tiilan minulle?“ lisäsi hän sitten.

„Heh, heh tuota nuorta herraa, kuinka lystikäs se on! Mitäs Tiilasta, eihän se sopisi nuorelle herralle, hänhän on waan talonpoikainen tyttö — mitäs hänestä. Ja nuorikihan Tiila on vielä kowin . . . kowinhan se on nuori vielä,“ höpötti isäntä hurmattuna tuosta imartelewasta puheesta, ehtimiseen hyljeskellen pieniä hylkitippoja ja siiristellen sormejaansa.

„Kunniani kautta! Sen sanon sinulle, weli, wasten silmiäsi, ettei sinulla ole mitään tekemistä Tiilan kanssa puupätäjän edestä. Minä olen jo aikaa sopinut tytön kanssa ja me olemme jo melkein kihloissa, ja isäntä on myös hänet minulle luvannut. — Älkää sanoko, isäntä, ettei Tiilasta olisi herroille, hän kelpaisi waikka kuwernoöbrin rouwaksi. — Nyt sait, weli, kuulla mitenkä asiat owat, ja sentähden ei sinun tarwitse puuttua eikä sekautua Tiilan asioihin,“ puhua säpitti kauppias, hypäten tuoilta hlös, wippaillen hienoilla säärillänsä sinne tänne.

„Heh, heh noita nuoria herroja! Eihän Tiilakaan kaitille hleth,“ sanoi isäntä.

„No älähän pikastu, hywä weli. Minä en tiennyt, että teidän asianne niin owat. en. Mutta Ulman minä ainakin tahdon omakseni, waikka hän onkin nuorempi Tiilaa, mutta woinhan minä vuoden pari odottaa, jos hänet kahdeksantoista wanhana vielä liian nuoreksi katsottaisiin,“ sanoi nimismies, muka lepyttääksensä kauppiasta.

„Woi kuinka leikkisiä nuot nuoret herrat owat . . .; ei olisi uskonut . . . Heh, heh, heh,“ sanoi isäntä.

„Olkaa hywä, isäntä, ja käskelää molemmat tyttärenne tänne, että me saamine heitä katsoa ja puhutella,“ sanoi nimismies.

Isäntä totteli ja meni.

„Minä teidän Tiiloistanne ja laaloistanne huolin miisi,“ sanoi maanmittarin apulainen ja kääntyi pöhtään päin, jossa

oli täysinäinen tarahwiini konjakkia. Siitä hän törähytti juomalasin hywälle määrin ja kuilasi kurkkunsa; hänelle ei pienempi rhyppy piisannut.

Tyttäret tulivat ja astuivat kynnyselle. Sitten he niijata lyhdistellen tervehtivät noita tuttuja nuoria herroja. Nämät taas wuorostansa pudistelivat heitä käpistä, taputtelivat poskille, lausuillen samassa mielistelewiä ja imartelewiä sanoja. Sitten lähtivät tyttäret pois ja astuivat taasinkin kynnyselle.

„Eikös ne ole siemiä tyttäriä nuot meidän tyttäret?“ kysyi isäntä wierailtaan.

„Juu, juu. Jos eivät he olisikaan niin siemiä ja kauniita kuin he owat, niin emmepä me niin hartaasti heitä omaksemme pyytäisikään,“ sanoi kauppias teeskennellen, samassa wiskuttaenilmää nimismiehelle, ilwehymy suupielisfä.

Monta muuta tuommoista hasuuttawaa, imartelewaa ja teeskennelthä pila-juttua lastettelivat nuot hlimieliset wieraat isännälle, ja niillä saiwat he hänen omarakkautensa kohoamaan niin korkealle, ettei sillä ollut enään mitään rajoja.

Toisia wieraita alkoi ehtimiseen tulla taloon ja niiden vastaan-ottamisesta ja tervehtimisestä oli isännällä sekä muilla niin paljon toimimista, että pehmoset puheet täytyi jättää siihen. Puoli seitsemän oli kello kuin kirkkoherran perhe tuli ja silloin oli kaikki kutsutut wieraat koolla.

Ensi-alukki kannettiin kahwia wieraille, monenlaisien leiwosten kanssa; Riila ja Alma olivat kantajina. Reweästi ja noikeasti käwi heiltä kantaminen ja mennen tullen astuivat he kynnyselle; kummako tuo, sillä niinhän muutkin siwistyneet neidit tekivät.

Kaikki wieraat olivat kahwin juonnin wuoksi jotenfakin koolla salisfa. Melkein kaikki olivat jo kahwinsa juoneet, ainoastaan kirkkoherran perhe joi toista kuppiansa.

Isäntä istui pöydän lähellä olemassa keinutuolisfa, keiutellen itseänsä siinä hiljollensa.

„Mitäs wieraat nyt tykkäävät tästä meidän talostamme ja muusta elämistämme?“ kysyi mällisti isäntä yht'äkkiä.

Wieraat ällistyiwät niin, ettei heillä ollut sanaa suuhun tulewaa ja katsoa wiskasiwat toisiansa kysyvästi silmiin.

„Hyvä talo, hyvä elämä,“ sanoi nimismies wihdoin.

„Diwallinen, oikein hyvä; semmoista ei usein maaseuduilla näe,“ säesti eräs kaupungista tullut puotipalwelija.

„Juu, juu. Te olette nykyään kaunistaneet asuntonne entistäkin kauniimmaksi, jopa niin, ettei kenelläkään woi sen siistimpää ja parempaa asuntoa olla. Waroja on myöskin ja senkin puolesta teidän elämänne on kuin parhailla ruhtinoilla. Kun minäkin saisin elämäni tämmöiseksi, niin muuta en tahtoisi,“ liwerteli kauppias mielistellen.

„Heh, heh, heh! Niinpä minäkin sen luulen, ettei tämmöistä taloa ja elämää ole monella. Monikin kyllä tahtoisi itselleen tämmöisen talon, mutta se waan ei tule joka miehen kynsiin, sillä tämmöistä laittaisja tarwitaan mieltä ja waroja,“ sanoi isäntä edellisiin puheksiin mieltyneenä.

Samassa nykäsi emäntä siwumennesfään isäntää hihasta, sillä hän oli huomannut, että rintaröyhelö oli kokonaan pursunut ulos liivin aukosta. Isäntä hymäräsi wiittauksen ja seurasi emäntäänsä johonkin yksinäiseen paikkaan, jossa tuo pieni epäkohta korjattiin.

Wieraat oliwat kyllä nyt jo tulokahwinsa saaneet, mutta tupakkaa ei oltu tarjottu. Pian kuitenkin siitäkin puutteesta päästiin, kun isäntä palasi saliin. Ditis meni hän piippuhyllylle, otti sieltä yhden ja toisen piipun, puhdisteli, perkkaili ja koetteli niitä, päiwitellen samassa, kun hän kiireen tähden oli unhotannut piiput puhdistamatta. Saatuansa ne reilaan, ojoitti hän siirillään olewilla formillansa tupakka-laatikon ja piippuhyllyn wieraillensa, kehoittaen heitä panemaan sawuksi; sitä haluawille toi hän täysinäisen ja awatun sikarilaatikon.

Kun kaikki halulliset oliwat sawuksi saaneet, istui isäntä taasentien keinutuoliin kenoselkään, nosti toisen jalkansa toisen

päälle, pani kätensä ristiin rinnoilleensa ja alkoi siinä asemassa hiljalleen keinustella. Hän syljeskeli ehtimiseen pieniä sylkitip-poja, kuten tapansa oli tehdä tärkeissä asioissa.

„Minkälaista tupakkaa kirkkoherra polttaa?“ kysyi isäntä äkkiä.

„Minä en polta juuri mitään tupakkaa, mutta sen vähän mitä minä poltan, poltan minä vaakunaa“, sanoi kirkkoherra vakaisesti.

„Sepä minusta on hywin kumma, kun kirkkoherra wiitsi polttaa vaakunaa! Minä en ole enään moneen vuoteen polttanut yhtään muuta kuin aivan kasakoita . . ei muuta kuin kasakoita. Wisuus kaiketi siinä on syhnä, eikä mikään muu, mutta luulisihan kirkkoherran tuloilla kannattaman kasakoitakin polttaa“, sanoi isäntä tohtuneena ja oikasi itsensä hywin ryhdikkään näköiseksi.

Raijli wieraat filmäsiwät toijiansa ja wasten tahtoansakin wetäysi heidän suunsa hymyyn. Isäntäkin hymyili, sillä hän luuli perineensä funniakkaan woiton kirkkoherralta tupakka-asiasja, eipähän miten, sillä tuinkas se elämä muutoin olisiikaan ollut niinkuin ruhtinoilla.

Wettä, sokuria, konjakkia, lasveja, hienoja wiinejä, punesja ja liköörejä kannettiin nyt esille. Isäntä kehoitti wieraitansa tekemään lasinsa.

„Bankaa nyt likoon, älkääkä olko niukat, kyllä wanhasja talosja wärkki piisjaa. Noh, joka mies, niinkuin yksimies!“ kehoitteli isäntä.

„Kyllähän isäntäkin on lasin wäärti“, sanoi maanmittarin apulainen, jonka teki mieli ryhtyä ensimmäiseksi käsiksi tuohon mielijuomaansa, mutta ei tehdannut.

„Onva kahdenkin“, sanoi isäntä.

Ensimäisenä teki maanmittari lasinsa ja wähitellen tekivät muutkin halulliset samoin. — Naiswäelle kannettiin hienompia juotawio.

„On täällä kirjallisuuttakin, oikein hupaisia kirjoja, sano-

malehtiä myös. Jolle tulee aika pitkäksi ja ikäväksi, katseltoon näitä, kyllä ikävä lähtee", esitteli isäntä ja kohotteli kirjallisuuttaan teepöydällä.

Usea filmäilikin niitä maistelemisensa välissä, mutta pian heittivät he niiden katselemisen ja palasivat wirtistellen lasiensä luo.

Kun oli syyskuun puoliväli, tuli jo aikaisin hämärä. Tämän tähden sytytettiin jo waraselta kaikkialla kynttilät palamaan.

Itäänkuin tuo kynttiläin sytyttäminen olisi kirkkoherran rouwalle, tuolle huolehtiwalle talouden hoitajalle ja perheen äidille, muistuttanut jostakin waiilingista taloudessaan, tuli hän isännän luo ja sanoi:

"Eikö teillä, isäntä, ole myöhdä jotakuta naulaa kynttilöitä? Meiltä omat kynttilät kaikki, ja niitä alkaa jo tarwita."

"Minkälaisia kynttilöitä te tahtoissitte?"

"Tavallisia talikynttilöitä waan."

"Meillä ei ole yhtään talikynttilöitä, meillä on aiwan teaateri kynttilöitä. En minä wiitsi polttaa talikynttilöitä, ne haisewat niin pahalta, mutta minä poltan aiwan teaateri kynttilöitä, sillä ne eiwät haise, eiwätkä nokea ihmisiä. Minä wien joka wuosi talin kaupunkiin, myön sen siellä ja ostan teaateri kynttilöitä siaan. Se kauppa kannattaakin hywin, sillä talia tulee paljon, kun farja on niin lihawaa", selitti isäntä wähhätkään hämyilemättä.

Ei woi käsittää, millä woimalla wieraat woimat pidättää naurunsa ääneensä purskahdamasta. Kowa työ oli kumminkin itse kullakin, ettei niin käynyt. Kuitenkin oli pinnistys niin ankara ja silmään pistävä, että olisi luullut waitka kenen huomauksaan jonkun asian oleman pahasti winossa. Wutta isäntä ei waan sitä huomannut, pinnisteli ja hyyhili waan muiden muassa, niinkuin paras woiton saaja konsanaan.

Kun wierasten joukossa oli runsaasti nuorta wäkeä, ru-

pesivät he pitämään wiatonta iloansa. He tanssivat laulun mukaan rinkitanssia, olivat hywäsillä, formuskätköfillä j. n. e.

Nuorison leikitellesjä istuivat wanhemmat mieraat tupakkaa poltellen tahi maljastansa maistellen, katsellen samassa nuorten iloisia leikkejä. Naiswäki oli wetäänthynyt erithiseen nurkkaansa, missä he keskustelivat taloudellisista asioista ja tawasta maistivat hekin tawan wuofji wiinipikareistaan.

Maanmittarin apulainen ei waan wälittänyt koko seurasta eikä tenestäkään yhsityksestä niin mitään. Siitä saakka kuin hän istui totipöydän ääreen, oli hän siinä kaiken aikaa katkeamatta ollut. Kuitenkaan ei hän juonut koko iltana muuta kuin yhden ainoan lasin, mutta pitkä se oli. Sillä kun hän teki ensimmäisen lasinsa, lisäsi hän siihen konjakkia, sitten kun hän oli ryhyppinyt sen puolelleen. Syhnä tuohon lisäämiseen sanoi hän sen olewan, kun lasista oli sattunut tulemaan liian lievä. Mutta kun hän oli tuon karastun lasinsa puolilleen maistellut, tipasi hän siihen pisareen wettä, sanoen sen sisällön tulleen liian wäkewäksi. Waikka hän koetti olla näin tarkka lasinsa kanssa, oli hänellä kuitenkin niin kowa onni, ettei se koko iltana sattunut tulemaan parhaanlaista. Tuommoista waihdoista harjoitti hän tuhkatihedään koko pitkän illan, mutta siitä hän kyllä piti huolen, että konjakille tuli lasiin enemmän tilaa kuin wedelle. — Joka waihdojessa sanoi hän joko: „liika lievä, liika lievä“ tahi: „liian wahvaa, liian wahvaa“.

Nuorten ilo ylti yltymistään. Ei tarwinne mainitakaan, että Piila ja Alma olivat joukossa parhaina jäseninä, edellinen kauppiaan ja jälkimäinen nimismiehen johtamana. Siäntä ja emäntä katselivat mielihywällä syrjästä salaa, kuinka heidän tyttärensä owat suuresa funniasa ja kuinka nuoret herrat silwan hywätilewät heitä. Heidän sunnsa oli hunajaa makeammasa hymyssä ja kuisvailiivat jotakin toisillensa. He kaiteti tunsivat tyfönänsä erin-omaisista iloa ja autuutta; niin kai, sillä olihan tarfotus tähdellisesti woitettu.

Ilta oli fiksi jo kulunut, että oltiin aikeissa ruweta lait-

tamaan illallista vieraille. Tätä heti toimeen panemasta esti tovin aikaa se seikka, kun nortten ilo oli korkeimmallaan. He olivat juuri ryhtyneet toisen kerran rinkitanssiin ja se innostutti heitä niin, että lauloivat niin, jotta seinät kajahtelivat ja tanssivat että lattia huiskui.

Kun ilo oli näin ylimmällään, kuului yht'äkkiä niin hirmeä jyrinä, että alkunat tärisivät yhtenä helinänä, pöydät heiluiwat ja niillä olevat astiat kalisivat yhteen, tuntuipa koko huonettakin huiskuwan; olipa niinkuin salahma olisi jatoja nuo-
liaan laukonut yht'aikaa aiwan talon huonetten sisällä.

Kaikki, sekä wieraat että talon wäki hämmästyivät aiwan sanattomaksi ja katsoivat toistansa kysyvästi silmiin, ja nuorten ilo taukosi siihen paikkaan.

„Herra Jumala! Mikä se oli?“ tointui kirkkoherran rouwa wihdoin ensimmäiseksi sanomaan.

„Utkonen“, sanoi joku.

„Ei utkonen näin myöhäiseen vuoden aikaan noin hirmeästi jyrise, muistutti kirkkoherra.

„Se ei woinut olla mikään muu kuin maanjäristys“, arweli muudan.

No mikä Jumalan tähden se nyt oli?“ sanoi isäntäkin, joka viimeiseksi oli toipunut hämmästyksestään.

Samassa töytäsi renki Matti huoneesen hywin hätäyheen näköisenä. Hän hengittää huohotti tiheään, raskaasti ja syvästi, eikä woinut saada sanaa suustansa. Kaikki katsoivat häneen kummastusisiansa, sillä ei tukaan woinut olla pelkäämättä, että jotakin hirmeää on tapahtunut ja että toista on tulossa.

„Wo-woih, hy-hywä isäntä mikä nyt tu-tuli“, sai Matti viimein katkonnaisesti sanotuksi.

„Mikä nyt sitten tuli?“ kysyi isäntä hämmästellin.

„Wa-walhetorni.“

„Mikä walhetorni?“ kysyi isäntä ja siioitteli jalkojaan.

„Walhetorni putosi.“

„Mitä walhetorni on pudonnut? Sinäpä hupsu olet.“

„No hei se torni, joka laman päälle muurattiin.“

„Milloin torni on laman päälle muurattu? Oletthan ainakin hupsu“, wäitteli isäntä.

„En minä ole hupsu. Muurattiinhan toiseen pytinkiin lamojen päälle kaikki tornia, waikei koko pytingissä ole ainutakaan takkaa. Eiwätkö ne ole walhetorneja, kun ei ole yhtään takkaa ja torneja on? Niistä toinen nyt putosi ja järki tullessaan wälifaton ja tulla ryhmähti suoraan maitokamoriin. Siellä särkyi kaikki astiat ja kaikki maidot, wiilit ja woit owat nyt soran ja kiwien seasja — ettekö te nytymmärrä —? siellä siivo on; lähtekääpäs katsomaan“, selitti Matti toimesjaan, kun oli hämmästyksestään selwennyt.

Nyt loppui isännältä kerssimys. Kowin julkisesti ja wasten silmiä, wieläpä näin paljojen ja hyvien wierasten kuullen, oli eräs hänen hurjimmista ja lurjimmista kunnian pyhntönsä walheellisista wehkeistä ilmi tullut ja juuri tämmöisellä ajalla. Hän koetti kiertelewiillä kysymyksillä saada Mattin huomaamaan, että hän olisi salannut asian oikean laidan, mutta wiattomasja hysinkertaisuudesjaan ja rehelliishydesjään ei hän osannut walehdella. Tämä kaikki käwi kowin kowasti käijiksi hänen luultuun kunniaansa ja sentähden thymistyi hän niin, että pilasi itse asian monta kertaa pahemmaksi.

„Sinä tyhmä aasi, joka etymmärrä kielesi alla pitää mitään“, huusi isäntä hammasta purren ja töytäsi renkinsä kimppuun, tuoppien häntä niskaan ja samassa pottien häntä mihin sattui. Kenki koki mennä nhyrhytellä owea kohden, mutta mennessjään sanoit hän: „En minä häntä tiennyt, ettei sitä saanut sanoa.“

Tuo tapaus teki wieraisiin niin itäwän waiutuksen, että se teki lopun koko kemuista. He tiesiwät kyllä talon wäen turhamielishyden jo ennestjään ja halwesuiwat sitä, mutta noin rajattomiin eiwät he olleet aawistaneetkaan sen menneen. Päälliseksi oli asia tullut ilmi kaikkein kuullen niin kummallisella ajalla

ja tavalla, sekä pettämättömässä muodossa, johon rehellinen hylkivertaisuus lisäsi omituisen kajaustuksensa, ettei kukaan ollut ennen senlaista totuuden ilmitulemistä nähnyt. Kieltämättä waikutti vieraisiin myös paljon isännän typeryys ja tawaton käyös renkiänsä kohtaan. Kaikki nuot lukuun otettuna, ei kenenkään, ei hylki maakauppiaankaan, tehnyt mieli tekemään mitään pilkkaa ja iwaa, sillä mieluummin he olisivat kuunnelleet jotakin hywänsuopaa walhetta kuin noin julmaa totuutta.

Wieraat rupešivat nyt järkiään hantkimaan pois lähtöä. Isäntä ja emäntä kokiwat tyllä kieltää heitä menemästä ja jäämään illalliselle, mutta heidän ei haluttanut jäädä hetkeksikään sinne. Kun tarpeelliset hywästijätöt oliwat tehdyt, oli taas talo aivan pian wieraista tyhjä; ainoastaan maanmittarin apulainen jäi taloon, sillä hän oli tuon ainoan pitkän lasinsa waikutuksesta pötkähtänyt pöydän alle ja sinne nukkunut.

Semmoinen oli niiden kuuluisain kemuin loppu.

Rämäläiset eiwät ottaneet enjinkään syhyksensä tuon harmillisen walhe tornin historiaa. Se oli heidän mielestänsä renki Mattin wika, kun hän oli niin sanomattoman tyhmy, ettei hän älyhnyt sen wertaa, että olisi salannut wieraista tuon hirmuisen järähdyksen oikean syyn.

Heti seuraavana aamuna kutsuttiin Matti tyhmydestään tilinteolle ijäntäwäen eteen. Matti tuli ujona, pureksellen kädessään olewan lakkinsa parvasta; hän seisahtui owipieleen.

Isännän wiha nousi korkeimmalleen; nähtyään pelwollaan olewan renkiänsä ujona seisowan edessänsä.

„Sinä tyhmy ja hämytön mies! Et älyä edes sen wertaa, että olisit wieraista salanut tornin putoamisen. Sinun syhy on kaikki tämä itäwä asia mitä siitä on seurannut“, janoi isäntä wihasta punottaen.

„Enhän minä sitä pudottanut“, rohkeni Matti sanoa.

„Olisithan, tyhmeliini, voinut olla sanomatta, että se putosi“.

„Minkä minä sitten tuon jyräkän olisin sanonut olleen?“

„Olisit sanonut ukkojen jyrinäksi.“

„Silloinhan olisin valehdellut ja valheellahan on lyhyet jäljet. — Eikähän sitä salamoinut eikä satanut . . ; pian olisivat arvanneet“, selitteli Matti.

Isäntä wakeni isoksi aikaa . . Kienekö hänen mieleensä juohtunut, että tuo harmia tuottanut tornifin oli rakennettu walheen perustukselle, sen tiesi taiwas.

Kun isäntä oli tullut näin sanattomaksi puutui waimomäki puheesen.

„Mutta melkein hämyttömäksi woipi ihminen tulla, kun tehtaa wietä wastustaakin. Mitä pahaa me sinulle olemme tehneet, kun sinä tehtaat noin hämytön olla ja tuolla lailla hämäistä meitä“, sanoiwat emäntä, Liila ja Alma yhteen ääneen itkua puristaen.

„En minäkään tiedä teille mitään pahaa tehneeni, työtä olen waan tehnyt kuin mies“, puolusteli Matti.

„No, mutta sanoithan wieraille, että walhetorni putosi.“

„Enhän kun isännälle.“

„Mutta wierasten kuullen.“

„Enhän kuitenkaan valehdellut, enkä minä tiennyt, ettei totuutta . . . Mutta minä en missjään ole nähnyt walhetorneja, enkä ymmärrä mitä warten ne teetettiin; sanofaa nyt minulle“, janoi Matti

„Woi kun pitää olla ja elää noin raakain ja tyhmäin keskellä“, janoi Liila ja pyrstähti täyhtä kurkkua itkemään, sillä naisiltakin oli loppunut sanominen.

Sillä wälin oli isäntä hawahtunut mietteistään. Hän oli kuullut Mattin viimeisen selityksen ja Liilan waiferoimisen, kun pitää olla ja asua noin raakain ja tyhmäin parisja sekä hänen itkuun purskahdamisensa. Kaikkien näiden tähden oli

isäntä tullut tähteen tajuntaansa. Wihaisesti filmäili hän Mattia, joka tyyneenä seisoi owipielessä, pyöritellen lakkiansa.

„Sinä rohkenet vielä suutasi pieksää ja vielä niin suuressa määrässä, että saatat itkemään waimoni ja lapseni“, sanoi isäntä.

„Enhän minä . . .“

„Ehän sinä. Sinun palvelusaikasi on loppunut, saat pötkiä pois meidän talosta, minä en jaksa kärsiä sinua“, sanoi isäntä Matille.

„Palkkani“, rohkeni Matti ujosti muistuttaa.

„Palkasta ei puhettakaan; sitä saat hakea lain kautta, jos luulet saawasi“, sanoi isäntä tuimasti.

Towin ajan päästä oli Matti walmis lähtemään. Hän oli kokoillut vähät waaterihkaman sa kokoon, solmeillut ja käärinyt ne mytthyn. Ennenkun hän lähti talosta, kutsutti hän isännän luoksensa porstuaan. Isäntä tuli.

„Minulla olisi eräs asia teille ilmoitettava“, sanoi Matti.

„Ja mikä se?“ kysyi isäntä.

„Eräs hinkalo aitas sa wuotaa; se on wuotanut jo niin paljon, että pohja näkyy“, sanoi Matti.

„Mikä hinkalo?“

„Yksi niistä, joihin tehtiin pohjat korkealle ja joiden päälle pantiin sitten jhyiä. Eihän ne tosiaan maahan wuoda, kun oikeaan hinkaloon wain, sinne päällypohjan alle, mutta minä rupean aawistamaan, etteiwät nekään, koommin kuin walhetorin kaan putoaminen, saisi tulla muiden tietoon. Semmoinen aawistus minulla on, waikken hymärrä mitä niillä tarfoitetaan; en minä tahtoisi teille minkäänlais ta onnettomuutta“, puheli Matti.

Isäntä säpsähti ja jäi äänettömäksi.

„Miin ja minusta olisi parasta, että isäntä maksaisi hyywällä minun palkkani, sillä olenhan tehnyt työtä miegen edestä, ettehän sitä woi kieltää?“ lisäsi Matti.

„Kyllä olet tehnyt; ei siinä ole moittimista.“

„Niinpä olisi viisainta maksaa heti minulle palkka, sillä waikken minä niitä asioita paljon ymmärrä, en luule kuitenkään minkään oikeuden työmiestä tuomitsewan sen wuoksi palkkomaiksi kuin hän on, mitään pahaa tarfoittamatta, ilmoittanut walhetornin pudonneeksi“, sanoi Matti.

„Etkö tahdo, Matti, jäädä vielä meille“? sanoi isäntä tähdellisesti leppyneenä Matin puheesta, sillä hänelläkin oli sydän.

„En minä nyt enään kuin isäntä ja muutkin niin pahasti . . . kyllä minä muuallakin . . . Niin ja älkää uskoko kauppiasta ja nimismiestä . . . ei ikäpäiwänä ne ole kelpomiehiä.

„Käy ensi pyhänä meillä, niin saat tähden palkkasi. Muu-
toin anna nuorten herrain olla rauhassa.“

„Kyllä — hyvästi!“ sanoi Matti ja pyyhkäsi tarhealla kädellensä tynneleen pois silmästänsä.

Sitten poistui Matti Kämälästä mytty kainalossa. Rauwan katsoi Kaaperi isäntä Matin jälkeen ja hän katui salaa itsensä, kun hän pikaisuudessaan oli tarfoittanut Matin pois, mutta nyt se oli jo myöhäistä.

Matti oli parhaita työmiehiä paikkakunnassa. Waikkei hän ollutkaan mitään oppinut ja siwistynyt mies, oli hän kuitenkin siwoluontoinen ja osasi tehdä työtä kahden miehen edestä. Kova työ oli hänestä kaikkein mieluisinta ajanviettoa ja siinä hän pyysi kunnostaa itseänsä. Kun hän päälliseksi oli niin rehelliseksi tunnettu, ettei leikkilääntäkään walehdellut, oli hän saanut arwoa ja luottamusta paikkakunnassa; kaiten tämän tähden oli hänellä isommat palkat kuin yhdelläkään muulla renkimiehellä. Hän se Kämälästäkin oli johtanut ja järjestänyt kaikki työt ja tehtävät melkein kolme wuotta, sillä isäntä ei niistä huolinut tuon taimaallista. Kaikki menestyiin hywin, kun Matti oli peräsimessä. Paljon jäi Kämälä waille Matin mentyä ja eipä kummakaan, jos isäntä hieman katui, kun hän niin awullisen työmiehen pois hääti.

Wähitellen unoutuivat Kämäläiset tuon ikävän walhe-

tornin jutun ja elämä alkoi käydä entiselleen. Isäntä alkoi kehua taloaan, elämistään ja perhettään kuten ennenkin. Vieraita alkoi tulwailta taloon taasentkin ja vierasten warat sekä heidän kestittämisenjä eivät olleet vähääkään huonoutuneet entisestään. Uusia, ennen talossa käymättömiä vieraitakin kävi usein Kämälässä, mutta olivatpa nuot wanhat tuttavatkin, maakauppias, waranimimies ja maamittarin apulainen nytkin siellä ainaisina vieraina. He eivät woineet unhottaa Kämälän mieraswaraista pöhtää, eikä tyttäriä, waikka wielä olisi kymmenen walhetornia pudonnut.

Tuo Mattin muistuttama wuotama hinkalo oli aitasja korjattu ja taasen pönöttiwät hinkalot kuffurapäänä wiljaa. Kaikille oudoimmille vieraille näytteli isäntä rikkauksiaan, mahdolloman isoja wiljawarojaan ja taloaan nyt kuteu ennenkin. Tyttäret pukiwat itsensä hienosti, käyttiwät itsensä säädyllisesti ja astuiwat hynnykselle kuten ennenkin. Maakauppias ja moni muu, kehuivat tyttäriä kauniiksi ja pyhšiwät heitä omaksensa niinkuin ennenkin; wieläpä isäntäkin nauraa hehgetti niinkuin ennenkin — siltä ainakin näytti.

Kauwan oli Kämälän maata ja taloutta hoidettu huonosti. Isännän ja koko perheen halu paloi waan turhan kunnian ja herrastamisen perään. Sentähden tuliwat talouden ja maantyhöt noille mielestänsä niin siwistyneille ihmisille raskaaksi, halwaksi ja wähän halutuksi. Pitkät ajat oliwat kaikki työt ja toimet olleet palkkawäen tehtäwinä, ja ne saiwat mennä omaa menoansa, sillä isäntä ei katsonut niihin perin päin. Kenti Matti kyllä oli palvelusajallansa tehnyt työnjohtajana kaikki mitä woi, rapistuneen maanwiljelyksen parannukseksi, mutta ei hänkään woinut niin lhyhellä ajalla suuria aikaan saada.

Isäntä kyllä oli jo aikaa huomannut, että maantuotteet wähenemistänsä wäheniwät, mutta hän luotti rahoihinsa, eikä wälittänyt suurin koto asiasta mitään. Tosin oli hän näennäisesti koettanut tuota maan-antimien maillinkia korwata hinkaloiden pohjia korottamalla, että ne olisiwat yhtä täysinäiset ja kuffuralla

kuin isämainajanjakin aikana, mutta se keino ei pitkälle auttanut. Ja kun hän tämän oli saanut mielensä jälkeen onnistumaan, oli hän niin keksintöönsä mieltynyt, että oikein käsiänsä hylferteli.

Laajasti oli tietona kuuluisa Rämälän talo, sen rikkaudet, vierasvaraisuudet ja mahdollomat wiljavarastot. Kaikista näistä puhuttiin ympäri maakuntia, mutta erittäinkin hyvästä, jota pidettiin melkein Joosepin ihväaittojen weroisina ja niistä mainittiin useinkin ihmeenseläisellä kunnioituksella.

Sattuipa kerran niin, että tuli jotenkin sekalainen wuosi. Wiina- ja olut-tehdasten omistajat eivät ensinkään olleet hywillänsä tuosta nupeasta vuoden tulosta ja feweästä wiljasta, sillä heidän tehtaansa oliwat heidän mielestänsä niin wälttämättömän tarpeelliset, että niihin tarwitsti saada tähsipainoista ja itäwää wiljaa.

Eräs olut-tehtaan omistaja keksi sen keidon, että hän, heti kun huomasi huonon vuoden tulleen, lähti maakunnasta tehdastansa warten ostelemaan viime vuoden wiljaa. Hänkin oli kaupan ja usein kuullut puhuttawan Rämälän suurista wiljavarastoista; tämän tähden suuntasi hän suoraan matkansa ensin sinne.

Talossa otettiin vastaan tuo herrasmies mitä suurimmalla kohtelijaisuudella ja vierasvaraisuudella, kuten Rämäläsjä ainakin.

„Minä olen kuullut, että teillä on paljon wanhaa wiljaa“, janoi ostelija.

„Onhan sitä . . .; kyllähän sitä on . . . Paljon meillä on wanhaa wiljaa. — Wai olette tekin siitä kuulleet puhuttawan . . .; kaikkea ne sitten puhuwatkin — —. Parasta on, että lähdemme katsomaan . . .; sittenpä hän tietää kun näkee“, janoi isäntä.

Isäntä otti aittojen awaimet ja lähti käwelemään, kehoittaen wieras tulemaan mukaan. Wieras seurasi isäntää hywillä mielin, toiwoen saawansa ehkä yhdestä paikasta ostaa tarwitsemansa wiljamäärän.

„Dhoh! Kylläpä täällä onkin viljaa; eipä siitä olekaan suotta ihmetellen puhuttu“, huudahti ostelija aittaan tultuaan.

Isä olikin aitta: neljää shtä leweä ja toista wertaa pitempi, väliseinällä jaettu kahteen osaan. Pitkin aittaa meni hinkaloiden välitse välkeä käytävä ja kahtapuolta käytävää olivat kulkurapää hinkalot; ainoastaan parissa hinkalosja oli waan vähän viljaa pohjalla.

„Onhan meillä wiljamaroja. Ei meille heti nälkä tule, jos katowuosiaakin sattuisi tulemaan. — Onhan niitä, katsokapas tuonnekin“, sanoi isäntä, osoittaen toiseen aitan osaan.

„On on, kyllä minä näen“, sanoi wieras ihmetellen.

Samassa tuli kirkkoherra parin isännän kansja aittaan. Heillä oli isännälle jotakin asiaa, ja kun he kuuliwat hänen menneen wieraan kansja aittaan, meniwät hekin sinne.

„Wilja on warsin painawaa ja hywää, mitä waaditte tynnyristä rukiista ja ohrista?“ kysyi wieras, hypitellen kämmenellään kumpiakin jywälaatuja.

„Ehei, en minä myö jywäni“, sanoi isäntä.

„No miksiä ei?“ kysyi ostaja kummastellen.

„Nyt on tullut sekalainen wuosi.“

„Ei kuitenkään niin huono, ettei maakunta sillä toimeen tule.“

„Mutta jos sattuisi tulemaan useampia katowuosia?“

„Aikapa niitä nyt ruweta odottamaan, sillä woisihan taapahtua, ettei katowuotta tulisi kymmeniin wuosiin. Muutoin saattaisi wiljanne pilaantua; kuinka wanhoja lienee nytkin jo joukossa“, arweli wieras.

„Ei niissä ole yhtään jywää sen wanhempia kuin menneenwuotisia“, wakuutti isäntä, sioitellen jalkojansa.

„Ei yhtään wanhempia?“

„Ei.“

„Ja yhtenä wuotena tulee noin paljon?“

„Niinpä niitä näkhy tulewan.“

„Mihinikä sitten vuonna vuotuisesti tuommainen wiljan paljous on joutunut?“

„Hywinä vuosina myön minä liiat, mutta huonoina en enjinkään.“

„Myökää pois, minä maksan hyvän hinnan.“

„Enkä myö, waikka mitä maksaisitte. Meillä tarwitaan paljon eloa, eikä meillä wiitsitä huonon vuoden wiljaa syödä. — Tämän vuotisia saatte ostaa, sitten kuin ne kofoon saadaan“, selitti tuo warowa isäntä.

„Tämän vuotisia minä kyllä saan jokapaikasta ja niin paljon kuin tahdon, mutta minä en huoli niistä“, sanoi ostaja.

„Empä minä ole mokomampaa jywäin paljoutta milloinkaan yhdesä talossa nähnyt“, lisäsi hän sitten, ja — kuinka lienee niin sattunut — surwasi hän samassa paikassa tuhmuusauhallansa lähimpänä olemaan ruishinkaloon. Sauwa kopsahti niin umpinaisesti ja salaperäisesti johonkin kowaan esiineseen. Raikki tulivat hämilleen tuon oudon sattuman tähden, eivätkä hymärtäneet mitä se merkitsi, mutta tuhkan harmajana seisoi isäntä äänetönnä, sillä hän kyllä oiwalsi, mikä tuohon kopsahdukseen oli syynä.

Mutta mitä? Hinkalosta rupefi kuulumaan outoa ritinää ja ratinaa, jywät rupefiwat wähitellen waipumaan alas, ja muksis — pudota ryhmähti tuo korkealle tehty toinen pohja jywineen päiwineen alas. Tomu pölähti fattoon niinkuin paksu sawupatsas ja lahot puun pirstaleet lenteliwät ympäri aittaa.

Lähellä hinkaloa seisowa tehtaan omistaja säikähti niin kowin tuota outoa rymäkkää, että hän lähti hyppyyhyn niinkuin noidan nuoli. Siinä hoijakassa ei hän joutanut suurin eteensä katsomaan, jonka seurauksena oli se, että hän ensimmäisessä lään-teessä löi päänsä hinkalon nurkkaan, niin että paikalla kiwahahti seljälleen kuin ausfari. Muut myös säikähtiwät tuota outoa tomahdusta, mutta kun he eiwät olleet lähellä waipuwaa hinkaloa, eiwät he arwanneet pakoon lähteä.

Pian toipui kuitenkin pullea tehtailija.

„Saafurin perttana! Mitäs tämä meno merkitsee?“
sanoi hän ensimmäiseksi ja hyppäsi ylös.

Tottuneena käytännölliseksi mieheksi, meni hän isännän luokse, joka waljuna seiso i vielä särkyneen hinkalon vieressä, ja sanoi.

„Mitä ihmettä tämä on? Selittäkää.“

„Ei-lienee pohja pettänyt“, änkytti isäntä.

Tehtailija hyppäsi heti hinkalon partaalle katsomaan, ikäänkuin peljäten, että tuo kelpo wilja huilaa hänen käsistänsä jollakin käsittämättömällä tavalla.

„Saafurin perttana! Se on tyllä totta, että pohja on pudonnut, mutta tässä on ollut toinen pohja melkein parrasten tasalla ja sen päällä vähän rukiita. Nämät nyt putosivat yhdesä yhteesä oikealle pohjalle ja siellä ne nyt ovat ruisvähät lahosirpaletten seassa; siinä koko arvoitus“, selitteli vieras.

„Eiwäthän waan kaikki muutkin tähdet hinkalot ole samanlaisia“, jatkoi hän sitten ja samassa meni hän hinkalolta hinkalolle, töyhtien saumallansa niihin. Kop, kop, kopsahteli sauma hinkaloiden korotettuihin pohjiin ja muuta toispohjatonta hinkaloa ei ollut koko aitasssa kuin nuot kaks, joissa oli waan vähän jhyviä pohjalla.

„Mitäs perttanan peliä tämä on? Te taidatte olla saafurin lysti mies, oikein aika kexsiä. Enpä mokomampaa kapposta ole eläisfäni nähnyt, mutta en wieläkään ymmärrä mitä tämä tarkoittaa — selittäkää“, hölisi tuo irtanaismielinen tehtailija.

Isäntä ei wastannut mitään, heilutteli waan itseään ja syljeskeli pienijä sylkitippoja.

„Jhywäkaupan taidamme jättää nyt fikseen, wai mitä isäntä arwelee? Parasta on, että lähden hakemaan wiljaa semmoisista paikoista, joissa ei ole näin isoja warastoita, ehkäpä heillä ei ole kaksinkertaisia pohjia hinkaloissaan“, puheli tehtailija edelleen, samassa jätellen kaikki hywästi.

Sitten lähti tehtailija pois ja mennessäänkin nauraa kajautteli hän niin makeasti ja raikkaasti, että ilma raikui.

Tuo tapaus teki kirkkoherraan ja noihin pariin isäntään niin ikävän vaikutuksen, että hekin katsoivat parhaaksi lähteä pois, sen enempää isännälle asiaansa ajamatta. Isäntä waan jäi työ yksin seisomaan tuon kovan-onnen tuottaman hinkalon viereen ja heiluttelemaan itseänsä.

Hinkalon toisen pohjan putoamiseen oli syynä se, että se oli liian heikosti rakennettu. Kun ei sen päälle tullut paljon painoa, luultiin pohjan kestävän kohti varustuksilla. Molempien pohjien väliin suljettu ummehtunut ilma oli lahottanut ensimmäiseksi tämän, viimeksi ja huonoimmin tehdyn ylennyspohjan ja sen vuoksi se ensimmäiseksi putoi. — Tämä oli sama hinkalo, jonka vuotamisesta renti Matti oli isäntää jo muistuttanut.

Niinhan se oli. Pitkät ajat olivat kaikki talon elinvoimat, maantuotteet, karjan-annit ja rahat käytetty Kämäläsfä turhan kunnian ja loiston saavuttamiseksi. Kun kerran rahat varat rupešivat tirkkenemään, eikä tuolle suurelle menolle vastaamia muita tuloja ollut kuin se, mitä maa antaa kowalle työntekijälle, niin kiireesti alkoi talo kallistua häviönsä kohden. Walhetornin putoaminen oli tähän käännöfseen pahana enteenä ja jymähinkalon waipuminen sen tähdellisesti päätti. Walheeliselle perustukselle rakennetut laitokset olivat nyt tarkoituksensa tähtäneet. Ne lienewät tuoneet taloon lyhyttä kunniaa, mutta nyt alkoivat ne opettamaan, kuinka waarallista ja pian sammua walheella saatu kunnia on.

Tosin käwiwät kauppias, nimismies ja maanmittarin apulainen vielä joskus talossa ja kehuiwät tyttäriä kauniiksi, mutta heidän käytinsä harweni harwenemistaan ja viimein eiwät he käyneet ensinkään. Tosin käwi vielä jonkun aikaa Kämäläsfä

kaufaisempiakin wieraita, mutta heidänkin käyntinsä harveni sitä myöden kuin wieraan warattin wäheniwät. Tosin astuivat tyttäret vielä hynnykselle, mutta yhä harwalukuisemmaiksi käiwät sen kaunistuksen ihailijat. Tosin kehui isäntä vielä joskus taloansa, elämänsä, rikkautsiansa, perheensä siwistystä ja ylewyhttä, mutta yhä harwemmat sitä uskoivat, sitä wähemmin ottiwat siitä minkäänlaista waaria.

Waikka Rämälässä koetettiinkin vielä tämmöistä näenäistä ylewää lewollisuutta ja arwoa yllä pitää, ei kuitenkaan heillä ollut oikeata rauhaa, sillä sydämessä oli jotakin kalwawaa. Isäntä oli useinkin harwapuheinen ja ajatuksiinsa wai-puneena. Wierastelemisissä käyminen, ylewien wanhain ystäwiensä luona, harweni harwenemistaan ja hännystakkia ei hän juuri usein pannut päällensä.

Eipä kummakaan, jos wähän alakuloiseksi wetiin. Olihan kaikki heidän tunniapylwäistänsä sortunut ja tullut kaisen maailman pilkan ja naurun esineiksi. Saattoipa isännällä olla muitakin syitä alakuloisuuteen. Eihän häneltä woinut olla salassa, kuinka täperällä heidän ennen niin loistawa taloutensa oli. Rikkautensa nojalla oli hän riidellyt itsellensä luultua sunniaa, arwoa, mainetta ja ylhäisten ystäwyhttä, mutta kun rikkaus loppuu, loppuu ystäwätkin ja kaikki on silloin kadotettu.

Paitji näitä huolien syitä, tuli vielä päälliseksi se onnettomuus, että Riika rupefi kitumaan. Hänellä ei ollut minkäänlaista ruokahalua ja hän laihtui, kuihtui ja kalpeni kalpenemistaan. Isäntä käwi hänen tähtensä useat kerrat lääkärin luona ja tämä määräsi monikertaan Riikalle lääkkeitä, mutta niistä ei ollut minkäänlaista apua. Lääkäri wihdoin rupefi ihmettelemään tuota itsepintaista tautia ja waati että sairas tuotaisiin hänen tutkittawakseen. Isäntä koki hänelle selittää, kuinka heikko sairas on ja sen wuoksi ei woi häntä niin pitkiä matkoja kuljettaa; siihen se asia sitten jäi.

Näin kaikkein surujen, murhetten ja waiwain rasittamina tului Rämäläisten aika edelleen ja emäntä suri kauniin ja si-

wistyneen tyttärensä sairaloista tilaa niin että oli henkensä heittää.

Jonkun ajan kuluttua tapahtui Rämälässä uusia kummia. Tiilan sairaloisuus oli kehittynyt siihen määrään, että hän erään waimoimhmissen kanssa sulkeentui wihdoin erityiseen huoneeseen. Ei tiedetty astuiko hän sinne mennessään tynnykselle, mutta se waan on warma, että kahden siasta tuli wihdoin tuosta suljetusta huoneesta kolme henkeä.

Ei ollut tuosta tapauksesta kulunut vielä täyttä puolta vuotta, kun Alma teki samat temput.

Tömmöiset tapahtumat oliwat aivan odottamattomat isännälle ja emännälle. Ne oliwat luulelleet tyttärensä olewan hywinkein siwistyneitä, jommoiksi he uskoivat heidät kaswattaneensa. Tätä teliwät he siinä toiwossa, että he kerran näkisiwät tyttärensä joidenkin herrojen kainaloisena kanana ja tuohon se nyt päättyi.

Kowin suriwal wanhemmat turhaksi mennyttä toiwonsa ja lastensa sywää lankeemusta. Usea kyläläinenkin teki samaa, säälitellen Tiilan ja Alman tilaa, sillä he eiwät ensinkään olisiwuoneet, että nuot wiattomat uhrit olisiwät joutuneet wanhempiensa turhamielisen kunnian himon uhreiksi.

Kowasti masenti tytärien lankeemus wanhempien turhamielisyyttä. He eiwät käyneet enään kertaakaan miesään keiteissä, eikä isäntä pannut sen erän perästä hännystakkia päälensä. He wiettiwät yksinäisyydessään surullista ja alakuloista elämää, mutta niin sikeita he oliwat wieläkin, etteiwät huomanneet itsessänsä wifaa ensinkään, waan syhtiwät muita ihmisiä syhyiksi heidän onnettomuuteensa. Miksi piti maakaupiaan ja waronimismiehen olla tuommoisia? Miksi piti walhetornin pudota niin sopimattomalla ajalla ja miksi renki Matti oli niin thymä, että hän sen heti ilmoitti? Ja lopuksi: miksi eräs noista toiskertaisista hinkalon pohjista oli niin huonosti rakennettu, että se sortui juuri tuolla hetkellä? Semmoisia tynnyksiä risteili heidän sieluisiaan, mutta siellä ei koskaan

herännyt semmoisia tyhjyyksiä: minkätähden olemme olleet turhamaisia? Mitä olemme lajittaneet turhan kunnian ja tyhjän forskeuden tavoittelemia vaarallisia siemeniä ja siten syösteet heidät perikatoon?

Tämän erän perästä ei Kämälässä käynyt ainoatakaan h rrasjäätyistä wierasta, eikä kukaan kehunut tyttäriä kauniiksi, eikä pyytännyt heitä omaksensa. Heille kelpasi nyt jo halvemmatkin wieraat ja warsin tyhmyyksiä olivat he, kun joku kansalainen tuli heille ja koki lohduttaa heitä onnettomuudessaan.

Tähän ei vielä Kämälän onnettomuus päättynyt. Jonkun ajan kuluttua lewiäsi pitäjäässä se yhtä outo kuin odottamatonkin uutinen, että viime pyhänä oli kuulutettu pakkohuutokaupalla myötäväksi Kämälän maat ja mannut, kilut ja kalut firjoineen ja karjoineen. Tämä sanoma tuntui monestakin pitäjäläisestä kowin kummalta, sillä he eivät olleet milloinkaan missään yhteydessä Kämäläisten kanssa, että olisivat tulleet tuntemaan talon todellista sijällistä tilaa. He olivat luulleet talon waroja ja rikkauslupia loppumattomiksi, nähdesjään sitä tuhlaavaa elämää, mitä Kämälässä jo kauvan aikaa oli pidetty.

Määrätty huutokauppa päivä tuli ja siinä myötiin koko Kämälän talous niin tarkkaan, ettei jäänyt muuta omaisuutta jäljelle kuin jofapäiväiset pitomaatteet kullenkkin perheen jäsenelle.

„Seis sen herrastelemisen loppu olikin?“ arweli eräs läsnäolijoista.

„He owat heidän hywänsä saaneet tässä elämässä“, janoi joku toinen.

Syyt tuohon perinpohjaiseen taloudelliseen häwiöön olivat selwät. Kun omat warat olivat kulutetut ja tuhlatut turhuuteen, otettiin lainoja ylläpitämään perheen kunniaa ja arwoa. Kaikista näistä oli nyt tilinteon päivä tullut ja se teki lopun kaikista.

Kowa tuli nyt Kämäläisille eteen. Jospa he olisivat oppineet jotakin työtä tekemään, eikä olisi ollut hätäpäivää,

mutta niin ei ollut laita. Eipä kummakaan jos niin oli, sillä lefumallinen työtön laiskuri elämä oli heidät mieroittanut pois laikesta työstä ja weltostuttanut niin, ettei heillä ollut kykyä mihinkään semmoiseen työhön ryhtyä, jolla he olisivat voineet henkensä elättää. Tämän tähden ei heillä ollut mitään muuta turvaa kuin pitäjän köyhäin hoito-laitos. Sekin otti heidät jotenkin nupealla mielellä vastaan, sillä tuntuipa heidän mielestänsä siltä, että he jaiwat liika runsaan lisän niin odottamattomalta taholta.

Renki Matti oli silläwälin ahferalla työllään ja säästäwäisyyhdellään footuilla waroillaan ostanut pienen maatilan. Hän oli nainut erään pienen talon siweän ja työteliään tytären ja hänkin toi yhteiseen pesään wähät myötäjäisensä. Welkaa heillä tyllä wielä oli, mutta sitä eiwät he peljänneet, tekivät waan työtä ja säästiwät. Heillä oli hyvä toimeentulo ja he kokiwat auttaa Kämäläisiä niin paljon kuin woivat ja liennennellä kaimin tawoin heidän kurjaa tilaansa, sillä Matti ei woinut yhtäkaikkisena katjella entisen isäntäwäkinsä kurjuutta. — Wähitellen oppiwat Kämäläiset tekemään työtä, niin että woivat sen turwin niufasti henkensä elättää, mutta poisja oli nyt herras elämä.

Ystävänäni, kuka itänä wielä oletkin! Vienet sitten ylhäinen tahi alhainen, rikas taikka köyhä: waro ettei walhetorni pääse sinua opettamaan. Sinulla ei tyllä taida olla samalainen walhetorni kuin Kämälän isännällä, mutta ne owat kowin mouenlaiset ja kummapa olisi, ettei joku näistä pyrkiä sinun luokjesi yhtä tai toista tietä. Ja jos se on jo jollakin tawalla päässyt luokjesi ja kun yhsinfertainen renki Mattiji tulee sinulle ilmoittamaan, että jo se nyt putosi ja särkyi, niin älä juinkaan suutu tuosta totuuden ilmoituksesta, sillä silloin-

han sinä sait varoitushuudon. Ota siitä tarlka waari ja tee pikainen parannus ja nopea käännös elämällesi ja tutki tarkoin itseäsi, kuinka korkealle olet jo sinu rajaisi lentänyt. Silloin vielä voit tehdä kunniallisen palousmatkan, mutta myöhemmin on se mahdoton ja sinä joudut outtamattomasti hukkaan.

Kauppias mummo.

Talwinen aika oli. Pari matkatoveria riensi erästä maamme isointa kaupunkia kohden. Kummallakin heillä oli hevonon, jotka waiwaloisesti wetiwät raskaita kuormia, mitkä oliwat tähteen ja korkeiksi ahdetut kaikenlaisilla maalaistawaroilla. Näillä oliwat he jonkun aikaa käyneet kauppa kaupungissa ja sitä warten he nytkin oliwat matkassa. Kolmas wuorokausi oli kulumassa siinä kuin he fotoa lähtiwät ja tänä iltana toivoiwat he ehtiwänsä kaupunkiin. Mitään turmaa ei heillä itsellään ollut hevosistaan, sillä kuormat oliwat niin raskaat, että hevosilla oli täysi työ niiden wetämisestä. Käwellä telfimällä kuormiensa perässä kuluttiwat matkatoverit taipalia, ahkerasti autellen mäkipaihoissa hevosia, lykkäämällä kuormia. Mutta tasangoilla kuljettaissa käweliwät he molemmin jälkimäisen hevosien perässä, jutellen sitä ja tätä, pistäen tawasta tupakkaa niwerä piippuihinsa.

Noilla kauppa-asioillaan oliwat he hywin tutustuneet kaupunkiin, sillä wuorotellen oli toinen heistä myömässä tawaroita, silläwätin kuin toinen niitä hantki myötäväksi; oliwatpa he wälisti siinä toimesta molemminkin, kun waan tawaroita saatiin runsaamminkin kokoon. Tämän tähdenhän se oli kuin kaupunki oli heille tullut niin tutun-omaisiksi, ettei ollut sitä katua, kujaa, taloa, paikkaa ja mökkiä laitakaupungillakaan, jota he eiwät olisi tunteneet; tunsiwatpa he paljon kaupungin asukkaitakin.

Tämähan ei ole mitään outoa, sillä voisihan ken tahansa tutustua paikkakuntaan ja sen ihmisiin, siinä enemmän aikaa ajusteltuaan, mutta kumminkin kuuluu se hieman asiaan.

Eräässä syrjäisessä kaupungin osassa, siellä missä kaupungin puisto on, puiston laitaa pitkin menewällä kadulla, aivan puistoon wiewän portin pielessä, oli aina ja lakkaamatta eräs wanha mummo. Satoi tai paistoi, oli kehä tahi talwi, pöyhä taikka pakkanen, aina waan oli mummo siinä. Kello wiideltä aamua oli hän jo paikallaan ja jos sattui kulkemaan siitä ohitse hymmenen ja yhdentoista wälillä illalla, siinäwä hän oli silloinkin. Olko hän höyhännäkään poisja siitä, sitä eiwät nuot kauppa-kumppanit tienneet.

Se oli kauppiäs hänkin, tuo mummo. Portin pielessä oli isokko kiwen möhkäle; se näyttiin siihen muualta wedetyn jotakin rakennustarwetta warten, mutta siihen oli se käyttämättömänä jäänyt. Hywäpä oli, että niin oli käynyt, sillä se oli nyt mummon kauppa-ruodin perustuksena. Tuon kiwen päällä oli, näette, noin puoltatoista kyhynärrää pitkä ja kyhynärrää leweä laatikko, jossa oli sitarria, paperossia, karamelliä ja siirappifakkuja. Se oli mummon kauppa-ruodi ja sen wieresessä seisoi hän niin uskollisesti, ettei yksikään alkawa kauppiäs liene uskollisemmasti koskaan seisunut tiskinsä takana. Siinä hän ystävällisesti tarjoili siwukulkioille sitarriansa, paperossiansa ja makeisiansa. Pimeinä aikoina paloi himeä öljylamppu kiwen nurkalla, heikosti walaisten tuota näillä seuduilla olewaa ainoata kauppa-paikkaa.

Mummo ei ollutkaan niin wanha kuin äkkiä katsoen näytti. Sillä jos katsoi tarkemmin hänen kaswoihinsa, wivahti niissä vielä hieman nuoruuden punaa. Hänen näköään wanhenti paljon se seikka, kun hänen oikea filmänsä oli pienempi wasenta, sillä oikean filmän päällä riippui kulmalihakset; ehkäpä sekin, kun hän oli, warjinkin kylminä aikoina, turjustettu paksiuihin waateriepuihin.

Tämä mummo se oli, joka kauppatawaroinen ja kauppa-

paikkoineen pisti noiden maatavarain kauppiasten silmään parahiten niistä monista tuttamista, joihin he olivat fiellä olonsa ajoilla tutustuneet. Ensimmältä ei tuo ilmiö tuntunut heistä miltään oudolta, tuommoiselta tavalliselta waan, sillä tyllähän kaupunkipaihoissa nähy jos jonkunlaisia keinottelijoita. Heidän majatalonsa oli lähellä mummon kauppaipaikkaa ja tämän wuoksi tulivat he usein tulkemaan hänen siwuitsensa ja tutustumaan häneen. Tosin eiwät he ensimmältä tutustuneet ensinkään hänen siällisen ihmiseen, mutta noin waan ulkonaisesti, mummon ahkeraan ja wähän tuottawaan kaupankäyntiin, ja se heitä ihmetytti.

Miinkuin ennen on mainittu, oliwat nuot maatavarain kauppiaat taasentkin tawarakuormineen matkalla kaupunkiin. Mielonen on toisen ja Makkonen toisen nimi. Parina wuorokautena kotoa lähtein oli tyhni pakkais-ilma, paras sää, mitä pitkämatkainen matkustaja aina toiwoo, sillä silloin on tie auhi ja kowa, eiwätkä kengät, kintaat ja rahheet kastu ja lottaannu; fuormaan ei tule lisäpanoa ja raskaan fuorman jäljessä astuskellessa ei kowin pahasti palawustu.

„Saapa nähdä, onko hän taasentkin entisellä paikallaan, kun kaupunkiin tulemme?“ sanoi Makkonen, kun he molemmin käweliwät jälkimäisen fuorman jäljessä.

„Häh, kuta, mikä?“ kysyi Mielonen, ikäänkuin hawah-tuen, sillä hän oli omiin ajatuksiinsa wai-puneena.

„Tuo kauppiasmummo“, sanoi Makkonen.

„Missäpäs hän muualla lienee, jos hän on vielä hengissä“, sanoi Mielonen hajamielisesti.

„Mutta onhan nyt jotenkin kireä pakkane“, huomautti Makkonen.

„Wielä mitä. Kyllä hän ennenkin on tämmöisiä pakkasia nähnyt, eikä hän ole siltä ollut koskaan pois“, sanoi Mielonen.

„Minä en ole saanut mitään selwää tuosta mummosta, mutta kummalliselta hän tuntuu.“

„Mitäpä selväntekemistä sinulla hänestä olisikaan.“

„Minä en tiedä onko hän kala vai lintu.“

„Minun mielestäni ei hän ole kumpaakaan laatua.“

„No mutta mikä hän sitten on?“

„Ihminen waan, niinkuin kaikki muutkin ihmiset.“

„Niin, niin, ihminen, ihminen tietysti, sen kyllä tiedän.“

Mutta seisoo aamusta varhain ja illasta hiljan, olipa sää minkäläinen tahansa, noin vähän tuottaman kauppatavaran ääressä, eikä minkäänlaisista suojaa pään päällä, se tuntuu minusta vähän oudolta“, puheli Mattonen edelleen.

„Tietysti hän tahtoo jotakin ansaita, niinkuin kaikki muutkin.“

„Tietysti, tietysti, mutta minusta on hänellä tuo ansaitsemisen halu niin ankara, etten ole ennen semmoista nähnyt; eihän siinä tavallinen ihminen voisi pysyä hengissäkään.“

„Mitä sinä sitten oikeastaan hänestä luulet?“

„Sitä en oikein itsensä tiedä, mutta mieleeni juohtuu, että eikö hän waan ole tuommoinen saituri, jolla on tuhansia arkkunsa pohjalla, eikä raskei syödäkään, wuowaa waan marfan marfan päälle, waiikka henkensä hinnalla, entisten tavarainsa lisäksi; semmoisista olen monta juttua kuullut ja lufenu“, arweli Mattonen.

Tämän kuultuansa heräsi Mattonen yhtäkaikkisuudestaan, missä hän tähän saakka oli ollut. Hän silmäili Mattosta kiinteästi, ikäänkuin hän olisi tahtonut tulla wakuutetuksi siitä, oliko se todellakin hänen matkakumppaninsa, joka noin vähällä tuntemisellä tekee päätöksensä ihmisen pyrinnoista ja toimista.

„Wäärin on ihmisiä arwostella niin umpimähkään. Ihmisen ulkonaisesta näöstä ja toiminnasta emme useinkaan voi arwata asian oikeaa laitaa, ellemme tunne hänen todellista tilaansa. Mikä sen tietää, mitä murehia, tuskia ja huolia hänkin on saanut elämänsä ajalla kanta, ja mitä hänellä nytkin on kannettavana; woihpa olla niinkin, ettei hänellä kaikesti ole mitä suuhun panna, sitä vähemmin aarteita arkun pohjalla.“

— Hän on tosiaankin vähän kummallinen, mutta kummallisempi on se, kun emme ole ennen ottaneet hänestä selvää, vaikka olemme hänet niin usein nähneet, teemme waan umpimähkäisiä päätöksiä”, sanoi Mielonen, loppusanoja sanoessaan kurtistellen taiwaalle.

„Nyt tulee kova pyry, meidän täytyy kiirehtiä, että joutuisimme kaupunkiin, ennenkun se kowin rajuksi paisuu”, lisäsi hän sitten.

Se oli iltapuoli kolmatta matkapäiwää, kun matkatoverit näin haasteliwat keskenänsä kuormien jäljessä astuskellessaan. Tähän saakka oli heillä ollut mukawa matka sää, mutta nyt näytti todellakin tulewan ankara pyry, niinkuin Mielonen oli ennustanut. Wireitä tuulen puuskia suhahteli ehtimiseen ja nämät tiheniwät tihenemistään. Taiwas käwi tuhtan harmaaksi ja kuiwia lumihuikeita alkoi suhisten tulla winhan tuulen mukana.

Matkatoverit kiirehtiwät kulkuaan minkä woivat, mutta waikkei heillä ollut enään pitkä matka kaupunkiin, meni tie ennen sinne päästä niin umpeen, että hevosten täytyi viimeiseltä tuon tuostakin seisahdtaa hengähtämään ja lewähtämään. Suurten ponnistusten perästä pääsiwät he wihdoin perille ja olipa heidän kaduilla paljon helpompi ja suojasempi wuowata majataloansa kohden. Koko matkue miehineen, kuormineen ja hewojineen oliwat niin yhtä päältä lumessa, että näytti siltäkuin joku lumesta tehty karnewaali olisi kulkenut pitkin kaupungin katuja.

Kello käwi jo yhtätoista. Nyt juuri tuliwat he sille paikalle, jossa mummo aina oli seisonut, kaupankalujansa kaupitellen.

„Nyt ei hän ainakaan ole siinä”, ajatteliwat molemmat, wuowatessaan eteen päin.

Mutta mitä? Eiköhän totta-maarian tuolta pyryn seasta häämöitä mummon öljylamppu? Niwan oikein, siinähan lamppu seisoi kiwen nurkalla, heikosti walaisten himeällä punertawalla walollaan ankaran pyryn piirittämää mummon tawaralaatikkoa

Kai se oli warowaisuuden wuoksi, kun laatikko oli nyt peitetty wahawaatteella. Siinä seiso i mummokin yhtä uskollisesti kuin ennenkin. Niin luminen oli hän, että olisi luullut kaupungin poikasten siihen tehneen lumiukon ja sen juuri nyt walmiiksi saatuana käjistänsä päästäneen.

„Hywää iltaa, mummo!“ janoi Mielonen paikalle päästyhään, sillä hän tunsi nyt sydämensä lämmenneen mummoa kohtaan, jolle se oli tähän saakka niin yhtäkatkkinen ollut.

„Hywää iltaa, hywää iltaa, waikei tämä maar juuri hywältä nähtä — —; eiko herrat tupakkaa tahtoisi?“ janoi mummo ja katsoa tiiristi pieneimmällä silmällään niin ystävällisesti ja wiehkeästi kuin suinkin waan woi.

„Ei, kiitoksia; eipä tässä tee mieli sawustelemaan tämänöisellä ilmalla —; ettekö tekin palellu siihen paikkaan?“ janoi Mielonen.

„En maar, minulla on paljon waatteita yllä, täytyy wielä wähän warttoa, jos joku wielä jotakin kaipaisi (tarwitseisi)“, tuumaili mummo niin iloisenä ja tyhytwäisenä, ikäänkuin olisi ollut kaikkein kaunein ilma mitä milloinkaan koskaan on ollut.

Matkatowerit lähtiwät wuowaamaan majataloansa kohden. Kun he oliwat saaneet hewosensa ja kuorman sa juojaan ja itse päässeet huoneesen, oliwat he niin wilueillansa, että hampaat suussa kalisiwat. Tawalliselle ihmiselle se ei ollutkaan mikään kumma, sillä lämpömittari osoitti kolmenkymmenen pykälän kylmää, siihen sitten wielä lisäksi tuommoinen tuprakka. Mutta mummo? Kuinka hän woi yhdessä kohden seisoen tarjeta ja wieläpä olla iloinenkin? Se arwoitus ei waan selwennyt matkatowerien päissä. Ei, mutta joku mahtawa waiutus siinä täytyi olla, sillä mummolla tuntui olewan luonnottomat woimat.

„Siinäpä hän taas oli tuo mummo“, janoi Matkosen wähän lämmityhään.

„Siinäpä hän oli, niinkuin arwelinkin“, janoi Mielonen

„Kummallinen ihminen . . . ; mitä ajattelet hänestä nykyään?“ kyysi Matkonen.

„En minä osaa ajatella entistä enempää, mutta tästäpuoleen koetan saada hänestä selvän“, sanoi Mielonen.

Döllä oli myrsky asetunut. Jo aikaisin aamulla oli paljon wäkeä liikkeellä, luomassa lunta ja aukomassa teitä kaduilla, käytävillä, porteilla ja kartanoilla. Paljon oli lunta ja paljon oli ihmisillä työtä ja puuhaa sen puhdistamisessa.

Kello wiiden aikana nousi Matkonen ylös ja meni hevosia ruokkimaan. Hänen päähänsä pisti mennä katsomaan, oliko mummo jo entisellä paikallaan. Jo kaukaa tähtäili hän mummon kauppa-aikeita, nähäksensä häntä. Siellähän hän jo seisoi, ystävällisesti tarjoillen tawaroitaan siwufulkioille. Hänellä lienee ollut nyt hyvät markkinat, sillä näin warhaisena sumuisena aamuna halusi monikin hinkoa kelpo sawuja, lääkityksi tyhjälle, eineettömälle sydämesseen. Tämän tähden se kai oli kuin usean kadulla fulkijan suussa höyräsi palawa siikarri tai paperossi.

Sen nähtyään palasi Matkonen niine hywineen majataloonsa.

„Mummoni siellä nähti jo olewan kauppa-hommisjaan“, sanoi hän huoneesen tultuansa.

„Sehän on tietty asia, että siinä hän on aina“, sanoi Mielonen.

„Mutta näin warhain jo.“

„Wastako siinä sen nyt huomasi?“

„Kyllähän minä ennenkin . . . mutta kummalta minusta tuntuu“, sanoi Matkonen ja siihen se keskustelu jäi.

Mielonen koetti warakkaan majatalonsa isäntäwäeltä saada jotakin tietoja mummosta ja hänen tilastansa, mutta se oli turha waiwa. He eiwät tienneet muuta kuin, että siinä hän oli laatikkonsa kanssa seisonut seitsemän vuoden paikoille, aina waan kaupitellen wäähäpätöisiä tawaroitaan. Mitä warten hän

tuota tefi, mikä ja miftä hän oli, fiitä eiwät he tienneet niin mitään.

„Sen werran ne rikkaat pitäwät lufua köyhän tilafta“, mutifi Mielonen itfeksensä.

Kun kauppatowerit joutuivat, lähtiwät he kaupungille afioitaan ajelemaan.

„Mennäänpäs nyh mummon kautta“, efitteli Mielonen.

„Mennään waan.“

„Antakaapas minulle yfji paperosfi“, fanoi Mielonen mummolle hänen luokseen päästhyään, fitten kuin hän häntä oli enfin terwehtinyh.

„Minulle myös“, fanoi Makkonen.

„Kyllä maar, mutta minä luulen, että kyllä vielä pahoja ilmoja piifaa kuin herrat tupakkaa tahtoifivat polttaa“, fanoi hän ja tiirifti niin weitikkamaisesti oikealla pienemmällä fil-mällään Mielofta ja Makkofsta filmiin.

„Niinkö luulette?“ kysyi Mielonen.

„Niin, kyllähän minä luulen.“

„Mutta miftä fhystä.“

„Herrat owat pitkät ajat täftä ohi fulkeneet, eiwätkä vielä ole ainoatakaan kertaa minulta mitään ostanteet; fiitä minä kohta arwafin.“

Tämän fanottuansfa' otti mummo laatifoftaan pari paperosfia ja ojensfi kappaleen kummallekin anojalle, famalla antaen tulitifulla tulta kummallekin.

Kumpikin heiftä ojensfi mummolle paperosfien maksufji wiiifipennifsen.

Mummo rupefi hakemaan pennejä, antaaksensä wastaan.

„Ei minulle tarwitfe antaa wastaan“, fanoi Mielonen.

„Kuinkas fe muutoin fopifi? Jos ei raha kelpaa, faatte paperosfeja vielä lijäksi“, fanoi mummo.

„En minä huoli paperosfeiftakaan“, intteli Mielonen.

„Tuos on toifelle herralle wastaan“, fanoi mummo fitten ja oifafi pennejä Makkofelle.

„En minäkään tahdo vastaan“, sanoi Maakkonen väkiväisesti.

„Kyllä maar te olette niin kummia herroja, etten ole koskaan semmoisia nähnyt“, sanoi mummo ja pienestä kulmalihasten alla olevasta filmästä wyövähti khyhneliä, joita hän koetti huolellisesti salata.

Rumppanukset lähtivät asioilleen sen enempää mummolta khyselemättä.

„Kylläpä hänelle nähyh kelpaawan, waikka kuinka paljon sai si yhdestä paperosista“, sanoi Maakkonen, kun he kahden kävelivät.

„Tarjosihan hän vastaan rahaa tai kalua; eihän se hänen wifansa ollut . . .; mahdoit ottaa“, sanoi Mielonen.

„Olihan hän tarjoawinaan, mutta kohti wäittelemisellä tyyhyi kuitenkin liiat pitämäänkin.“

„Eihän tuo kolmen pennin lahja niin suuri ole.“

„Ei, ei, mutta kuitenkin.“

„Minusta olet sinä tällä matkalla ollut hywin kummallinen ja aiwan tuon tuntemattoman mummon wuoksi! Etkö huomannut, kuinka syvän waiikutuksen häneen teki niin wähäinen ystäwyhden osoitus? oikein wedet nousiwat filmiin“ sanoi Mielonen, puolustaaksensa mummoa.

„En minä kaiffia itkuja . . . kyllä semmoista osataan . . . Etkäpä sinäkään mitään selwää ottanut, waikka siitä niin kerskailit. — Minä luulen olewani vielä nytkin oikeassa, että hän on waan salainen rivas kerjäläinen, joka on tuon tawan ottanut, herättääksensä ihmisten sääliä ja salataksensa rikkauskiansa — semmoinen juuri, eikä mitään muuta“, sanoi Maakkonen puoli suuttuneena.

„Sinun kanssasi ei kannata siitä asiasta puhua, sillä siinussa ei ole sias järjelliselle puheelle; enkä siihen woi mitään, waikka minulla on aiwan päinwastaiset ajatukset siinä asiassa kuin sinulla“, sanoi Mielonen, hänkin nhyrpiestyneenä.

Sitten käveliwät he rinnakkaa eteenpäin. Tuo mummon

juttu oli samentanut heidän mieltensä niin, ettei kummallakaan ollut mitään sanomista toisellensa mistään asiasta; mykkänä kuin hauta käveliwät he edelleen.

Tuota nyheämielisyhtyä kesti vielä majatalosfakin ollessa, eikä kummankaan haluttanut ottaa puheeksi mummon asiaa; olipa vähällä, ettei se sama seikka eroittanut heitä kaikesta yhteydestä.

Mummo raukka! Hän ei suinkaan osannut aavistaaakaan, että hänen vähäpätöisen olentonsa oli rikkoa tahden ystävän wälin.

Mielonen käwi tästäpuolen hywin usein mummon luona ja osti joka kerralla paperossin wiidellä pennillä, eikä ottanut koskaan vastaan takaisin tarjotuita pennejä. Mummo rukka oli niin kiitollinen tuosta vähäisestä, mutta tiheästä lahjasta, ettei hän tiennyt mitä tehdä ja ajatella. Wälillä hän itki, wälillä nauroi, toivottaen uudelle ostajalleen kaikkea hyvää.

Makkonen käwi myös usein mummon kauppa paikalla, sillä hänellä oli salaperäinen halu niin tehdä, waikei hän itsekään tiennyt, minkätähden se niin oli, oliko se hyvä wai paha tarkoitus, mutta niin se waan oli. Hänkin osti aina wiidellä pennillä paperossia, mutta hän otti niin monta kun sillä sai. — Tämäkin oli mummon mielestä hyvä asia, sillä semmoista kauppaa wartenhan hän oli juuri siinä, eikä hän muuta tahonutkaan.

Näin tawoin oli kulunut joku aika. Kauppatoverukset eiwät silläwälin käyneet ainuttakaan kertaa yht'aikaa mummon luona, sillä kumpikin kaihti toistansa.

Eräänä kertana kun Mielonen meni sinne, näki hän ihmekseen Makkosen puuhailewan paperossin kauppaa mummon kanssa. Eipä siinä vielä kyllä, mutta mummon laatikon wiesressä seisoi siro ja kalpea nuori herra, ylioppilas näöltään. Häneen katjoi mummo katkeematta niin, niin hartaasti ja koetti hymyillä niin wiehkeästi kuin suinkin hänen kulmikkaat ja kasfaat kaswonja perään antoiwat. Tälle walitsi mummo kaikkein

parhaat karamellit ja siirappikakut, mitä suinkin hänen varastossansa löytyi, eikä maksusta näyttänyt olevan puhettakaan. Nuorukainenkin näytti pitävän paljon mummosta, sillä hän kuunteli hänen puhettaan hywin lifeltä ja hymyili. Niin, näyttipä siltä, että kauppatoimet olivat nyt syrjä-asiana.

Mielonen astui esiin. Mummo otti hänen iloisesti vastaan. Sitten viittasi hän kädellään Mielosta ja sanoi, kääntyen nuoreen herraan päin: „tämä herra“. Nuorukainen kohotti lakkiaan ja nyökkäsi Mieloselle. Häntä hävetti, sillä hän aavisti, että mummo on hänestä nuorukaiselle jotakin puhunut. Sitten poistui nuori herra.

Sitten kuin oli tuo viidenpennin ja paperosfin kauppa tehty, sanoi Mielonen:

„Suofaa anteeksi, mutta minun haluttaisi tutustua teihin ja teidän tilaanne; suotteko minun tehdä moniaita kysymyksiä?“

„Aiwan kernaasti; ei suinkaan minulla mitään salattavaa ole“, sanoi mummo kohtelijaasti.

„Oletteko tämän kaupungin asukkaita?“

„Tässä olen syntynyt ja elänyt koko elämäni ajan.“

„Te kait asutte tässä aiwan lifellä?“

„Ei kun toisella puolella kaupunkia.“

„Kuinka sitten tulitte näin kaukaisen ja syrjäisen tienoon kauppaikäksenne valitsemaan?“

„Isoimmilla liikepaikoilla on kaitenlaisia kaupustelioita ja keinottelioita niinkuin wiitaa. Näin halvoilla tavaroilla en niissä ansaitsi, mutta täällä minä kuitenkin aina saan jonkun pennin kofoon.“

„Kuinka te noinkin vanhana ihmisenä voitte aamusta warhain ja illasta myöhään, minäkäänlaisesta säästä huolimatta, seisoa tässä?“

„Sitä täytyy, jos mieli on jotakin ansaita ja suoriintua asioistaan?“

Tuo mummon asioista suoriintuminen tuntui Mieloselta niin kummalliselta.

„No mutta ettehän te suinkaan noin vähäisellä kaupalla paljoa tienaa?”

„Mina kuitenkin sen verran, ettei pahaa hätää tule.”

„Onko teillä mies?”

„Oli minulla mies, mutta herra katsoi hyväksi hänet kutsua pois kuusikolmatta vuotta sitten”, sanoi mummo ja khyneleet kiilsiwät hänen filmisjään.

„Mitä miehiä miehene oli?”

„Salvumies waan, mutta woi kuinka hyvä hän kuitenkin oli.”

„Jäikö perillisiä?”

„Jäi yksi poika. Hän syntyi juuri kuin isänsä kuoli. Woi sitäkin murheen aikaa”, sanoi mummo ja tuli vielä surullisemmaksi.

„Poikanne on siis täysi mies?”

„On. Hän oli juuri tässä, kun te tulitte.”

„Tuo nuori herra . . . ylioppilainen?” kysyi Mielonen hämmästyneenä.

„Juuri hän.”

„Teille jäi kait waroja miehene kuoltua?”

„Ei enempää kuin taiwaan linnulle.”

„No mutta kuinka olette woineet poikanne kouluttaa ylioppilaaksi asti?”

„Ensimmältä käwi se hywin laatuun, kun olin terve. Minä tein työtä höt ja päiwät; tuskin joudin sen wertaa uinahtamaan kuin lintu oksalla uinahtaa. Minä pesin, filitin ja ompelin, ja työtä oli yllin kyllin. Silloin olin vielä terve ja nuori, ja jaksoin niin paljon, eikä puutetta ollut koskaan. Kun Pertti kaswoi niin isoksi, että hän kykeni koulua käymään, jatkoin minä työntekoa eteenkin päin ja vielä suuremmalla innolla ja ahkeruudella kuin koskaan ennen. Kun molemmat olimme vähään tyhthywäiset, menimme niin hyvästi eteenpäin, ettemme welkaantuneet yhdellekään ihmiselle yhtään penniä. Mutta noin seitsemän vuotta takaperin tulivat filmäni kipeiksi paljon työn

ja walmomisen tähden. Koetin etsiä lääkäriin apua ja hän kielsi pitkäksi ajaksi katsomisen ja kaiken tyhön. Se olisi mahtanut ollakin hyvä neuwo, mutta sen seuraaminen ei olisi ollut mitään muu kuin suoranainen kuolema, sillä millä me olisimme yhdenkään wiikon eläneet, ellen minä olisi tehnyt työtä. Tämän tähden wuowasin minä edelleenkin pitkittää työntekoa niin kauwan kuin näkö riitti. Mutta sitten pimeni kovan kipun kanssa filmieni valo, niin etten tyhennyt enään mitään tekemään. Silloin luulin kaikki olewan lopussa, mutta kun filmieni kipu vähitellen taukosi, sain sen werran näöstäni takaisin, että woin tätä ammattia harjoittaa. Siitä saakka olen tässä seisonut, koettaen ansaita jonkun pennin päivästä. Paljon ei tosin tule, mutta parempi on vähäkin kuin ei mitään . . . ; eikä tämä niin helppoa . . . ; usein on ruumis niin kylmän wooksi löntistynyt ja kangistunut, ettei mitenkään tahdo woida majapaikkaansa päästä.

Wiime aikoina olemme joutuneet vähän welkaan, kun elämä Helsingissä tulee niin kalliiksi. Toista oli kouluajalla tässä kotikaupungissa, sillä olihan yhteinen majapaikka ja ainahan sai jotakin syötäväksi kuperoiduksi.

Bertti raukka! Hän on koko kouluajan ollut niin ahkera lukemaan, että hänen terveydensä on käynyt huonoksi. Usein on häntä kehoitettu ottamaan lepo-aikaa terveytensä tähden, mutta hän ei waan malta. Nytkin yliopistossa ollessaan owat lääkärit kehoittaneet häntä keskeyttämään lukemisen ja joskikin ajaksi woimistumista warten, mutta Bertti waan sanoo jaksawansa lukea loppuun asti ja sanoo kyllä pian paranewansa, kun on saanut tutkinnot suoritetuksi.

Hän rakastaa minua niin suurella rakkaudella kuin kossaan lapsi on wanhintansa rakastanut — — ; woi jos te näkisitte, kuinka hyvä hän on minulle. Hän säärittelee minua ja päiwittelee, kun minun pitää hänen tähtensä niin paljon waiwaa nähdä. Mutta mitäpä minusa on säärittelemistä, sillä hänen tähtensä teen mitä suinkin woin. Hän lohduttelee aina

minua sillä, että kun hän on kerran tutkintonsa suorittanut ja viran saanut, niin hän ottaa minut luokseen ja silloin hän sanoo minun waiwani loppuvan. — Tulewalla lukufaudella hän toiwoo woivansa tutkinnot suorittaa ja silloin meille tulee niin hywä . . . Se poika raukka . . .! Kunpa hän waan jaksaiji.

Tämmöinen on lyhykäisyydessä minun elämäni kertomus ja syh tässä seisomiseeni", kertoi ja selitteli mummo.

Makkonen oli koko kertomuksen ajan kuunnellut hywin tarkasti ja sanaa sanomatta katsonut mummoon katkeematta.

„Antakaa minulle paperossi", sanoi hän kertomuksen loppua.

Mummo antoi.

Maksuksi Makkonen pisti mummolle wiisimarkkaseen.

Mummo rupefi hätäilemään, mistä hän niin paljon vastaan antaisi.

„Ei sitä tarwitse vastaan antaa", sanoi Makkonen.

„No herra Jumala, kuinka se muutoin sopii", sanoi mummo ja koki rahojen vastaan antaakseen.

„Ei, se on sanottu", sanoi Makkonen lujasti.

Mummo purskahdi waltawaan itkuun. Ne lienewät olleet kiitoksen syhneleitä ja tuskinpa yksikään kiitos koskaan on paremmin sydämeistä lähtenyt kuin tämä. Mummo oli oppinut vähään tyytymään ja vähästä woi hän olla kiitollinen.

„En minä ole eläisfäni näin suurta rakkouden osoitusta vierailta ihmisiltä osakseni saanut", sai hän itkunsa seasta sanotuksi.

Mielonen joutui Makkosen käntöksen tähden jotenkin hämmille. Hän ei ollut osannut aawistaakaan, että Makkosessa woi mikään muuttaa hänen entisiä mielipiteitänsä mummon suhteen. Hän oli mielessään pitänyt itseänsä, tuon wiiden pennin paperossi-kauppansa wuoksi, paljon etewämpänä mummon ystävänä ja hywäntekjänä kuin Makkosta, joka itsepintaisesti oli aina shyttännyt mummoa liikanaisesta ahneudesta. Nyht oli

Makkonen mennyt edelle häntä itseänsä ja tämä seikka sekä häwetti että harmitti Mielosta.

Kaupan käwelivät kauppalangokset sanaakaan sanomatta.

„Sinä olit oikeassa, ystäväni, mummon asiassa“, sanoi wihdoin Makkonen.

„Me olemme nyt oikeassa molemmat“, sanoi Mielonen.

Mummon tarkoitusten erinkaltaisuudesta kiistellesään, olivat ystäwyhjet kylmenneet toisillensa, jopa siihen määrään asti, että kumpikin oli mielessään aikonut erota kauppayhteydestä. Mutta tuo riitakapula oli tietämättään sowittanut heidät, niinkuin hän halwalla persoonallaan oli antanut aiheita heidän välinsä kylmenemiseentkin, ja tästä hetkestä pitäin tunsivat he ystäwyhtensä kahta lujemmaksi ja sydämellisemmäksi kuin koskaan eunen.

Ystäwyhjet tekivät mummon, hänen tarkoituksensa ja wiidenpennin paperosikaupan tutuksi ympäri kaupunkia. Itsekin harjoittivat he ahkerasti tuota kauppaa ja kaikkia paikkakuntalaisiaan, joita paljo käwi kaupungissa, lehoittivat he myös siihen.

Mummolle tuli nyt hyvät ajat. Hän iloitsi niinkuin lapsi ja usein hän korjasi runsaan päivärahaman pikku kaupallaan. Sydämestään kiitteli hän noita maalais-ystäviänsä, jotka olivat luoneet waloa ja toivoa hänen ja poikansa syntään elämään.

On kulunut ajasta joku palanen. Mielonen ja Makkonen ovat menneet kotiinsa kesätöille, sillä ei maanmies jouda silloin kaupungissa oleskelemaan.

Koko kesänä eivät he ole saaneet mummosta ja Bertistä minikäänlaista tietoa; kenpä tiedot olisi tuonutkaan, sillä maanmies ei jouda kesäisinä aikoina matkustelemaan. Hänellä on nämä muutamina kuukausina hllin hllin melkein katkeamatta yhtämittaista työtä, jolloin hänen on aittoihin ja salwoihin fokoominen vuoden warat perheellensä.

Niin. Mitäpä siitä kesästä, senhän tietävät kaikki.

Kun taas tuli syksyn hynteinen halla ja jäädhytti järmet ja wirrat hevosien kantaviksi, silloin alkoivat ihmiset liitua ulommasi kotinurkkiansa.

Mielonen ja Mafonen rupešivat taasentkin kotoilemaan maatararoita, wiedäksensä niitä kaupunkiin kaupaksi, kuten ennenkin. Kun he olivat kalua kuormiksi asti saaneet, lähtiwät he matkalle, sillä luntatin oli ja rekikelitki asti.

„Saapa nähdä, onko mummo entisellä paikallaan kauppatararainensa kanssa“, sanoi Mafkosen, kun he olivat jo lähellä kaupunkia.

„Vuultarasti. Dikein tuntuu sydän hyppiwän, kun saatatata hänet“, sanoi Mielonen.

Äänetönnä ajettiin eteenpäin. Jo tulivat he niille piirteille, mihin mummon olisi pitänyt nähdä. Molemmat tarkistivat silmiänsä, mutta mitään ei nähnyt. He ajoivat paikalle, waan mummoa ei ollut siinä. Poissa oli laatikkokin tararoinen, ja öljylamppu — poissa sekkin.

„Missä mummo on?“ kysiwät he hätäyksisjään ohikulkijoilta.

„Mitä mummo?“ kysiwät nämät ja katsella töllisteliwät heitä.

„Hän, joka tässä aina kaupitteli sikarria, paperossia, siirappifakkuja ja karamelliä.“

„Emme me tiedä“, sanoivat he ja meniwät tiehensä.

He kai eiwät olleet tulleet tuntemaan mummoa.

Kauppatararit ajoivat majataloonsa. Talon asukkaat olivat tulleet mummosse tutuksi Mafkosen ja Mielosen kautta.

„Missä mummo on, koska ei häntä nähnyt entisellä paikallaan?“ kysiwät he pelon sekaisella tunteella.

„Mummo ei enään koskaan tule siihen tararoiitaan tarjoilemaan“, wastattiin heille.

„Kuinka —? Kuollutko?“

„Niin.“

Tämä vaikutti Mieloseen ja Makkoseen niinkuin salahman isku. Hyvään aikaan ei kumpikaan heistä tyennyt sanomaan toviin aikaan halkaistua sanaa.

„Sairastiko hän kauvan?“ kyysi Mielonen vihdoin.

„Ei vähääkään.“

„Kuinka se sitten kävi?“

„Mummo seisoi yhtä uskollisesti tavaralaatikkonsa ääressä kuten ennenkin, aina viime kuun loppuun saakka. Pertti oli Helsingissä ja valmisteli itseänsä tutkinnon suorittamiseen. Hän kirjoitteli usein äidillensä ja sanoi paljojen ponnistusten tähden terveytensä hyvin heikontuneen. Kuitenkin lohdutteli hän äitiänsä, wakuuttamalla woivansa waaratta tutkintonsa suorittaa ja sittenhän oli kyllä aikaa terweyttänsä hoitaa ja woimistua. Mummo oli niin, niin iloinen, että oli oikein hauska häntä syrjäisenkin katsoa. „Kohta minunkin waiwani ja huoleni loppumat“, kuultiin hänen usein sanowan; ja loppuivatkinhan ne, waikka toisella tavalla kuin hän oli luullut. Viimeisen kerran kuin Pertti hänelle kirjoitti, ilmoitti hän huomena alkawansa tutkintoansa suorittamaan. Silloin kuultiin mummon rufoilewan Jumalaa, että hän antaisi Bertille woimaa ja hymärrystä.“

Pari päiwää myöhemmin seisoi mummo tawarainsa kanssa entisellä paikallansa. Postin kantaja toi hänelle kirjeen. Ilosta wapisewilla käsillänsä otti hän kirjeen vastaan. Kun hän tirkisti päällekirjoitukseen, käwi puistutus hänen ruumiiseensa, huomatessaan, että se oli kirjoitettu wieraalla käsi-alalla. Kiireesti murti hän kirjeen auki ja rupesti tawailemaan sen sisältöä. Kirje oli yliopiston rehtorilta; se oli hyvin lyhykäinen ja kuului näin:

„Teidän poikanne kuoli eilenaamuna weren-oksennukseen. Mitä toimia tahtoisitte pitää wainajan hautaamiseksi?“

Ei saanut mummo loppuunkaan luetuksi, kun hän parhafi kipeästi.

„Nyt ei minua tarwita enään maailmassa“, sai hän sa-

notuksi sydäntä särkewällä äänellä ja samassa hän kaatui. Tunnottomana wiettiin hän kotiinsa ja seuraavana aamuna oli hän ruumisja", kerrottiin heille.

Alakuloisina kuuntelivat Mielonen ja Makkonen kerto-
musta. Pitkään aikaan eivät he woineet lausua ainuttakaan
sanaa, niin syvästi kosti se heihin.

"Woi kuinka wäärin minä tuomitsin mummoa", sanoi
Makkonen wihdoin pitkän waihto-olemisen perästä.

"Niin. Usein on meidän laitamme sillä tavalla, että
erehdymme sangen pahoin, mutta sangen hyvä asia on se, että
jostuskiaan woimme palauntua", sanoi Mielonen.

"Jos tuo miiden pennin paperossi kauppa olisi tullut
woimaan moniaita vuosia ennen, kenties eläisiwät he wieslä
molemmin", arweli Makkonen alakuloisesti.

"Kenties, kenties", sanoi Mielonen ja waipei sywiin
mietteisiin.

Matkustaja.

Uivan rautatien lähellähän se on D—n kirkko. Täntähän ei mitään kummaa, sillä onhan monta muuta kirkkoa rautatien läheisyydessä.

Kesä on kulunut jo Syyskuun loppupuolelle. Sunnuntai aamu oli ja aamukellot olivat jo soineet, kutsuen ihmisiä kokoontumaan Herran huoneesen, nöyrthyen tunnustamaan rikoksensa Vuojansa edessä ja saamaan Häneltä syntinsä anteeksi. Ihmisiä riensikin kaitkia teitä myöten kirkkoa kohden, kuulemaan armon ja lohdutuksen sanoja. Papin kello alkoi soida ja tämän merkin kuultuansa alkoi kansa kiiruhtaa kirkkoon; pian olivat kirkko väteä täynnä.

Kun Kirkkoherra oli sakastissa luffarille wirsiä antamassa, ruvettiin sakastin ulkoowea kolkuttamaan. Ensinnä tuo kolkutus oli niin hiljaisista ja wienoa, että se tuskin kuulikaan; sitten se käwi vähän kowemmaksi. Wiimein huomattiin, että siellä oli joku sisään pyrkijä ja hänelle awattiin owi.

Kun owi aukeni, oli sen ulkopuolella seisomassa kookas ja hartewa keski-ikäinen mies. Hän oli niin pelkäävän ja aran näköinen, että nähtyi siltä kuin hän tuota pikaa kauhistuneena pötkisi pakoon. Useat kerrat tähtyi häntä kohoittaa, ennenkuin hän wiimeinkin hitaasti rohkeni astua sakastiin. Hän jäi aiwan owipieleen seisomaan, eikä nähtänyt uskaltawan katsoa ketään silmiin, tuijotti waan yhteen kohti lattiaan. Selvästi näki, että hän kamppaili kowaa sisällistä taistelua, sillä hänen leweät ja jhkewät hartiansa wapisivat kuin kahila wirrassa ja tuskan hifi walui otjalta.

Kirkkoherra astui häntä lähemmäksi.

„Mistä tämä vieras on?“ kysyi kirkkoherra, huomaten ettei tulija ollut omanpitäjäläisiä, jatkan hän kaikki tunsi.

Mies waan sioitteli jalkojaan ja rykästä tynnytti tekoystää.

„Mistä olette fotoisin?“ kysyi kirkkoherra toistamiseen kowemmasti, ikäänkuin peljäten, ettei mies olisi ensimmäistä kysymystä kuullut.

„Tuolta H—n pitäjämästä,“ janoi mies wärähtelewällä äänellä sioitellen taasenkin jalkojansa, nostamatta katsettansa hlös lattiasta.

„Oliiko teillä mitään asiaa?“ kysyi kirkkoherra.

„Olihan se.“

„Sanotkaa nyt asianne“, kehotti kirkkoherra.

„Info täällä tänäpäiwänä rippiwäti?“ kysyi mies arasti.

„Mikä täällä on messu tänään,“ wastasi kirkkoherra.

„Mies maikkeni.“

„Entä sitten?“ utasi kirkkoherra.

„Eun, tuota — — olisi se mahdollista, että minä kännä täällä ripillä?“ janoi mies tuskin kuultawasti.

„Oletteko enemmän aikaa oleskelleet tässä pitäjässä?“ kysyi kirkkoherra.

„En tule juuri kotoa“.

„Mikä muokki sitten näin ikellä kotoanne haluatte ripillä kännä?“

„Niinhän tuota. . . En tiennyt, että se on niin paha, mutta nyt sen tiedän,“ janoi mies katkonaisesti.

„Info teillä papinkirja?“

„Eun, tyllä minulla on kirjat,“ janoi mies ja alkoi kaimaamaan.

„Eun kirkkoherran kirjat, merkitsi hän niihin, että mies on kännä siinä pönnä ripillä heidän pitäjässä.“

„Eun olette menossa Ameriikkaan“, janoi kirkkoherra kirjoja miehelle takaisin tuodessaan.

„Niin“.

1897 11/11/1901

„Mitäikä lähdette pois synnyinmaastanne, tuttavain ja ystävain parista, pois maille vierahille, teille tietämättömille, jossa ei ole ken weskulufikan ajentaisi? Se on sitäkin kummallisempi mielestäni, kun olette perheellinen talon mies, janoi kirkkoherra.“

„Niinhän tuota . . . Kun ahdistaa niin kowin jökäpuolelta, niin ajattelin, etteikö tuota siellä . . . mutta nyt tuntui niin pahalta ja waikkealta, etten tahdo aikaan tulla“, janoi mies ja rasfaat khyneleet tipahteliwat kaarewain ja tuheainokulmarwain alla olewistailmistänsä; khyneleitään koki hän häätää syrjään karhealla kädellänsä.“

„Tämän matka-murheeneko wuoksi haluatte nyt wipillä käydä?“ kysyi kirkkoherra.

„Paljon senki tähden, mutta on minun muutenkin paha olla.“

„Minkä wuoksi?“

„Minä olen niin paha . . . olen kowasti rikkonut.“

„Wai niin —! Ketä vastaan? Uwatkaa minulle sydämmenne“, janoi kirkkoherra kehoittawaisesti, ja osawaisesti.“

„Minä olin kowasti juowuississa“, janoi mies nöyrästi ja tunnustawaisesti, ja hänen koko ruumiinsa wäriäsi.“

„Se on kyllä paha, mutta janoaa minulle, oletteko olette usein ennenkin juowuississa?“ utasi kirkkoherra.“

„En koskaan ennen; en ole monasti eläisjäni maista nutkaan wiinaa“, janoi mies.“

„Missä se sitten tapahtui?“

„Tänne tulesa“.

„Kuinka se käwi?“

„Mieleni oli kowin raskas ja paha, kun piti erota wainmosta, lapsista, sukulaisista, tuttavista, ystävistä, kotitienoostista ja synnyinmaasta. Kun ajattelin, että olin kaikki nämät jättämälläni ja menossa wieraasen maahan, tuntemattomien

ihmisten selaan, outoja oloja vastaan-ottamaan, josta ei ole toivoakaan heti takaisin päästä ja pääsekö koskaan, niin mieleni tuli yhtä mustemaksi. Tunsin sydämessäni kauheaa tuskaa ja surua, niin että henkeä ahdisti ja tuskan hiki juoksi päästäni, ja tämä kaikki teki elämäni peräti noloksi ja murheelliseksi.

Meitä oli useampia miehiä samassa matkassa, sillä muistakin lähtee nyt meidän pitäjältä Ameriikkaan. Nämät eivät voineet olla huomaamatta minua kauheaa suruani. He kokiivat lohduttaa minua, kuten parhaiten tahtoivat, mutta se oli kaikki turhaa. He olivat varustaneet mukaansa useampia pulloja viinaa, luullakseni oman surunsa varalle. Niistä he maistelivat ehtimiseen ja tarjoilivat minullekin. Rauan aikaa torjuin minä kaiket tarjoilemiset, mutta he eivät waan lakaneet sitä tyrkyttämästä yhä uudestaan.

„No, ota nyt, se lievittää suruasi“, sanoi naapuritalon mies ja tarjosi taasni pulloansa.

Minä maistin vähäsen.

„Ota nyt enemmän . . . mitä se tuon wertainen“, sanoi naapuri, eikä ottanut tarjoamaani pulloa takaisin.

Minä otin toisen kerran ja pullautin suuni melkein tähteen.

Setken päästä rupeesi sydän-alassani tuntumaan niin hyvältä. Kierteli ja lämmitti niin somasti ja murheeni tuntui todellakin lievenevän. Minä rupeasin iloisesti puhelemaan toverieni kanssa, eikä kovan pitkää aikaa kulunut, ennenkuin minä jo naurahtelinki.

„Eikös ole nyt jo vähän parempi?“ kysyi naapuri naurahdellen.

„On, on . . . paljonki parempi on . . . nyt on hyvä, mutta annasta vielä siitä pullosta“ sanoin minä ja ojensin käteni pulloa vastaan-ottaakseni.

Naapuri antoi pullon. Sen saatuani kallistin minä siitä niin paljon, että suuni tuli tähteen kuin puhuttu raffo.

„Kas niin! Nyt se teppii — mies hänestä tulee kuin tuleekin. Minä takaan, ettet vähän ajan päästä tiedä koko surustasi pufin rippiä“, wakuutti naapuri.

Nyt muuttui tilani aiwan toisenlaiseksi. Silmänikin kirjastuivat niin kirjalliksi, että olisin woinut wäittää näkewäni waikka kiven läwitse. Koko maailma näytti niin waloisalta ja puhtaalta, etten semmoisja muista sitä ennen koskaan nähneeni. Raikki matka suruni, ja huoleni, entiset kärsimiseni ja ponnistukseni katosiwat tuokiossa mielestäni kuin tina tuhkaan ja nyt olisin mennyt waikka maailman ääriin. Ymmärrykseni selkeni mielestäni niin waloisaksi ja käsittäwäksi, etten koskaan ennen ollut asioita niin selkeästi ymmärtänyt, enkä käsittänyt. Tässä walossa huomajin, ettei tämä maailma olekkaan niin paha ja suuri waiwanpesä kuin olin itselleni uskotellut, kunhan waan ymmärtää sitä oikein nauttia. Turhaan niitä, näenmä, huolia ja murheita fantaa, ajattelin minä.

Ihmiset näyttiwät nyt mielestäni niin furjilta, ja lehnnoilta ja minä luulin näkewäni jokaisen vastaan tulijan läwitse. Woi kuinka paljon huonompia minua he tuntuivat olewan, tuomoisja furjia, tyhmiä raukkoja waan — mitäs he owat minun rinnallani, arwostelin minä.

Tämä ajatus ei ollut nykyisen hetken synnyttämä, waan se oli aikojen kuluessä wähitellen juurtunut minuun, waikken sitä ennen ollut niin suuresä määräsä tuntenut kuin nyt. Olin oppinut hiljalleen katsomaan muita ihmisiä ylö, kun olin mielestäni parempi heitä, koskapa olen rehellinen ja kunniallinen mies, enkä ollut kertaakaan wielä ollut juowukfissaakaan. Niin jo ennenkin ajattelin, mitä sitten nyt, kun olin niin onnellisesä tilasä.

„Sih! kiljahtelin minä, kun satuin ihmisiä näkemään, sillä enhän osannut enään ihmisiääkään häwetä, kun olin juowukfissa,“ kertoi mies alakuloisesti, kun kerran alkuun pääsi.

„Wieläkö sitten mitään?“ kyjhi kirjkoherra.

„Asian pahinta puolta en ole vielä kertonutkaan“, sanoi mies nolosti.

„Mitäs se olisi?“

„Minä, onneton, löin akkaani.“

„Akkaanne! Missä sitä löitte?“

„Tällä tänne tulesa.“

„Dako waimonne myös menossa Amerikkaan?“

„Ei ole; hän lähti minua waan saattamaan tänne rautatielle saakka.“

„Niin oikein. Olettehan jo maininneet, että täytyy erota waimostanne ja olisihan se minun pitänyt muutoinkin muista, kun olen luenut passinne. Mutta minkä tähden löitte waimoanne?“ sanoi kirkkoherra.

„Ei suinkaan hänessä mitään syhtä ollut, mutta mitä hullu juopunut siitä huolii. Päinwastoin löin minä häntä suuren rakkauden työn tähden, ja sepä se asian pahin puoli onkin. Hän on koko yhdessä olon aikamme kokenut aina warata ja muistuttaa minua ihmisen elämän welwollisuufjista. Hän on ollut aina arka minun kunniaistani, sillä hän sanoo minun kunniani olewan hänenkin kunniansa, ja kenties se onkin hänen ansionsa, että minun kunniakipeneeni on tähän saakka säilynyt. Nytkin hän koki minua monet kerrat estellä, etten enään rhyppäisi, kun tiesi minun tulewan päihini, mutta mitäpä siitä oli apua. Wihdoin otti hän pullosta kiinni, kun minä taasenkkin rupeisin rhyppäämään ja sanoo:

„Älä, hyvä Matti, enään rhyppää, olethan nytkin jo aiwan pilalla.“

„Wai niin! Wai sinä tässä isäntä luulet olewasikin“, huusui minä, ja silloin löin minä.

„Woi, woi! Kyllä se oli hywin pahasti teiltä tehty“, sanoi kirkkoherra.

„Kyllä se oli niin pahasti tehty, ettei sen pahemmasti woi kukaan tehdä, sen tunnen nyt katteruudella“, sanoi mies, ikäänkuin tuomioonsa tyhtywäisenä.

„Kuinka sitten waimonne kävi?“

„Kyllähän sen arvaa miten heikon waimon käypi, kun raiwostunut wanha mies häntä löysi. Heti hän lyhähti kärkeyn pohjalle ja nenästä juoksi veri kuin härjän karkusta. Siinä hän sitten itkeä nyhyi ja walitteli.

„Niin, sen siitä nyt sait — —. Tekeekös wasta mieleksi tulla isännöimään“, öhyhyi minä waan, ikäänkuin olisin hywinkein ison hyvän työn tehnyt.

Mitä sitten tapahtui, en enään muista, sillä tulin aiwan taidottomaksi. Ilta olisin jo, ja towerit ajoivat erääsen taioon yöksi. Siellä he kantoivat minut huoneesen ja laittoivat maata; siinä sitten nukuin, enkä herrännyt ennenkuin aamulla“.

„No, miltäs sitten aamulla tuntui?“

„Woi rakas kirkkoherra, älkää sitä kysykö, miltä se tuntui. Omantuntoni tuskat olivat niin kovat, etten woi niitä janoilla sellittää. Minä muistin kaikki eiliset tapahtumat siihen saakka, kunnes tulin tiedottomaksi. Kärskiä waimoni oli ensimmäinen, minkä herättyäni huomasi. Hän oli elävänä todistajana edessäni eilisistä tapahtumista. Hänen molemmat silmän-alustansa olivat mustana ja kasvot olivat turpuneet ja pöyhöttyneet niin, ettei filmiäkään paljon näkynyt, enpä ollut tuntea häntä ensi filmäämällä, niin erinkaltaiseksi oli hän tuon yönäin tähden muuttunut. Hän wälitteli katsoa minua filmiin; näytti siltä kuin hän olisi luuletellut itse tehneensä jonkun suuren pahan työn.

„Woi Mari kulta, mitenkä nyt owat asiat?“ sanoin minä häpeästä ja tuskasta pakahtumaisillani.

„Woi hyvä ystävä, miksi sinä löit minua niin kowasti, mitä pahaa minä olen sinulle tehnyt?“ sanoi hän ja rupeesi nyhykimään.

„Et mitään pahaa, mutta hywää sinä olet tehnyt paljon, hywin paljon“, koin minä sano.

„Kuinka sinä voitkaan mennä Ameriikkaan, kun sinä näytät rupeawan juomaan? Sinä et woi siellä miehenä pysyä,

kun ei siellä ole ketään, joka sinua tukisi ja varaisi; paras on, että palaat kotiin", sanoi waimoni.

„Mutta sen woin wakuuttaa tässä Jumalan ja sinun edessäsi, että se oli ensimmäinen ja viimeinen kerta; ei koskaan minun suuhuni tule enään wäkewiä juomia. Wiehenä en voi pyhörtää takaisin, sillä meidän asiamme eivät salli sitä. Mutta minä tahdon koikkeni koettaa ja olla mies. Luota minuun vielä nytkin. Sydämmestäni kadun minä tätä wäärää tefoani ja pyhdän nyt hartaaasti sinulta anteeksi", koin minä häpeissäni ja hätäyksissäni sanoa.

„Kernaasti minä annan sinulle anteeksi, waikka kuinka paljon olisit minua vastaan rikkonut. Tiedänhän minä, että se oli ensimmäinen kerta, mutta minä niin kowin pelkään, kun sinä poiskin menet... Oletthan sinä ollut kelpo mies ja hyvä kumppani minullekin — — miksen minä antaisi anteeksi," sanoi waimoni ja lhynelet kiilsiwat hänen silmissään.

Juuri kun olimme tämän werran ennättäneet puhua, nousiwat ihmiset ylös ja alkoiwat liikkua. He eivät olleet näkewinäänkään minua, mutta kuitenkin huomasi minä, että jokainen halusi katsella minua, kun waan saiwat salaa sitä tehdä. Heidän silmistään näkyi kummallinen salama ja epäselwä kiilto ja minä hymärsin mitä se merkitsi. Kukaan ei puhunut minulle mitään, mutta heidän suupielisfään oli niin omituinen hymy, että minä hymärsin, mitä he olisiwat sanoneet, jos he olisiwat jotakin puhuneet. Tämä teki tuskani kahta kauheamaksi".

„No, eikö omatuntonne rauhoittunut, waikka waimonne antoi anteeksi?" kysyi kirkkoherra.

„Woi ei niin, ei niin, hyvä kirkkoherra —. Kaufana siitä. Poissa on nyt oma rakkauteni ja hurstkauteni. Kaikki entinen hywyhteni, kerskaamiseni ja muiden ylenkatsomiseni — kaikki ne owat olleet ja menneet, ja nyt olen wiheliäisin ihminen, mitä maa on koskaan päällensä kantanut. Kaikki ihmiset nähtävät minusta nyt niin hywiltä, hurstkailta ja puhtailta

. . .; heidän kaswonjakin loistawat mielestäni sanomattoman puhtailta ja wiattomilta. Toisenlaista oli nyt tämänpäiväinen puhtaus kuin eilinen. Waimoni on kyllä minulle antteekfi antanut, mutta minä olen rikkonut Jumalaa ja kaikkia ihmisiä vastaan, enkä minä pääse rauhaan, ennenkuin minä saan sowinnon kaikilta. Voi, hyvä kirkkoherra, onko tämmöisellä onnettomalla mitään toivoa?"

Näin puheli tuo murrettu mies, jota nyt wieraassa paikassa halusi päästä armopöydälle, saamaan syntein antteekfi saamista. Ensimmältä näytti hän niin ahdistuneelta, hätäantyneeltä ja huonolahjaiselta, ettei hänen luullut woivan mitään selittää, mutta kuin hän huomasi kirkkoherran lempeäksi ja osanottawaksi mieheksi, kehkeentyi hän wähitellen niin, että hän woi aiwan hywin ajatuksensa selittää. Kuitenkin wäriksi hänen äänensä kokoajan ja hieno wäristys tärisyytti wanikkaa ruumista, josta selwästi nähti, ettei suinkaan tuo awonainen tunnustus leikintekoa ollut.

Kirkkoherra oli hengen mies. Hän kuunteli miestä maltilla ja osanottawaisuudella, waikka Jumalan palveluksen alkaminen sen takia wähän wiiwähtyihiin. Kun hän huomasi, että hänen edessään oli totisesti särjetty ja katuwainen sielu, murtui hänenkin miелensä. Kyneleet nousiwat hänen silmiinsä, kun hän otti miestä kädestä kiinni ja sanoi:

„Paljon on meillä kaikillakin syntiä, mutta Jumalalla on paljon enemmän antteekfi antamusta, kun pakennemme Hänen Poikansa ansion turwiin“.

Tämä waiwutti mieheen niin, että hän melkein ääneensä itki.

Jumalan palvelus alkoi nyt ja rippisaarna pidettiin ensin. Nöyrästi laskeentui outo mieskin polwilleen muiden rippiwierasten sijaan. Kirkkoherra ei puhunutkaan nyt jumalattomille, eikä syhtänyt rippiwieraille lain kirouksia ja uhkauksia. Hän puhui niille joilla on särjetty sydän ja murhellinen henki. Mitä waroitti hän wälttämään epäuskon kawaloita ja salaisia pauloja kehoittaen samassa turwallisesti ja pelkäämättä astu-

maan armoistuimen eteen, jossa on paljon armahtamista ja anteeksi antamusta kaikille niille, jotka sinne uskoen tulevat.

Duto rippiwieras näytti ahmiwan joka sanan ja hänen yltewät hartiansa yhtisiwät koko rippisaarnan ajan. — Tuskinpa lienee hartaampaa rippiwierasta ollut koskaan. Hän ei lähtenyt pois kirkosta, ennenkuin kirkonmenot oliwat kaikinpuolin loppuneet. Lähtiesjään käwi hän jättelemissä kirkkoherran hymvästi ja kiittelemässä häntä lohdutuksen ja hyvien neuwojen edestä. Kirkkoherra kehoitti häntä pyhymään tehdyissä hywisä päätöksissään ja toiwotti onnea pitkälle ja vaaralliselle matkalle.

Matkustajan majapaikka oli eräässä talossa aiwan rautatien lähellä. Sinne rienyi hän, mutta hänen sydämensä oli nyt paljon keweämpi kuin kirkkoon mennessä. Hän oli siellä saanut kuulla lohdutuksen ja armon sanoja. Nämät wuotiwat niinkuin lääkitsewä ja wirwoittawa hunaja hänen haawoitettuun sydämeensä ja hän löysi lewon sielullensa, semmoisen lewon, jota koko maailma ei olisi woinut hänelle antaa.

Waimo oli kirkkomenojen ajan majatalossa. Hänkin olisi halulla mennyt kirkkoon, mutta ei woinut turwottuneiden ja finisten lastwojensa wuoksi sitä tehdä. Tämä teki miehelle kiipeää ja hän mietti kirkkoon mennessään: millä tawalla hän woisi tuon tekemänsä wamman parhaiten poistaa.

Kun hän tuli majapaikkaansa, oli hänen waimonsa, huiwi filmillä, istumassa josjakin warjokkaassa nurkassa. Näin oli hän sentähden, kun hän tahtoi salata omaa tilaansa ja peittää miehenä rikosta.

Kirkosta tultuaan meni mies suoraan waimonsa luo.

„Kuinka nyt voit, rakas Mari?“ kysyi mies waimoltansa.

„No, menehän tuo tuossa, lastwojani waan wähän pottotelee, enkä kehtaa näyttää niitä muille ihmisille“, sanoi waimo.

„Woi kuinka mielelläni telisin sinut terweeksi, kun waan woisin, mutta minä en hymärrä mitään, eikä ole lääkäriäkään saatawissa“, sanoi mies.

„Minä olen tässä kuullut, että tämän pitäjään luffari

on näppärä saamaan apua yhteen ja toiseen wammaan; mitä-hän jos käwisit häneltä kysymässä. Kyllä kait se muutoinkin paranee, mutta ehkä paranisi pikemmin", sanoi waimo.

"Niin kernaasti sen teen; minä lähden heti sinne", sanoi mies, ikäänkuin ihastuksissaan siitä leffinnöstä.

Mies lähti. Luffarin luo tultuaan, esitteli hän asianfa kuten parhaiten taisi, mutta tämä ei osannut mitään neuvoja antaa, ellei hän itse näe wammaa; tämän wuoksi lähti hän miehen mukana hänen majataloonsa.

"Miten tämä loukkaus on tullut?" kysyi luffari, katsellessaan waimon turwottuneita ja sinistyneitä kasvoja, sillä hän ei ollut kuullut kirkkoherran ja miehen keskustelua, kun oli sillä aikaa hautaamassa ruumiita apulaispapin kanssa.

"Minä putosin toisja päivänä kärryistä ja siinä loukka-
sin wähän kaswojani . . . Eikä tämä mitään waarallista ole, onhan waan wähän ilkeä", ehätti waimo sanomaan.

"Tuo tuntuu minusta hywin kummalta . . .; eihän kaswoisjanne ole mitään ulkonaista haawaa", arweli luffari.

"Minä löinkin kaswoni pudotesjani waan ruohofenttään ja sentähden ei tullut haawaa", selitti waimo.

"No, sillä tawalla se on woinut olla mahdollista, mutta kowa tärähdys se on ollut, koska kaswot owat noin kowin turwottuneet. Kun ei ole mitään awonaista haawaa, on paras, että noudatte apteekista forttelin lhyijwettä ja rupeatte sillä hautelemaan. Kastelkaa sillä moninkertaisia puhtaita liinariepuja ja pankaa turwotuksen päälle; kun kuumenewat, waihtakaa toiset. Sen keinon olen minä useinkin nähnyt auttawan tuomoisissa tapauksissa", sano luffari ja lähti pois.

Mies käwi heti noutamassa lhyijwettä ja rupefi hautelemaan waimonsa turwottuneita kaswoja.

"Tuntuu heti pakotusta helpoittawan", sanoi waimo, kun oli muutamia kertoja kääreitä muutettu.

"Sepä olisi kowin hywä asia", sanoi mies.

"Mitä sinne kirkkoon kuului?" kysyi waimo hiljaa.

„Minä löysin siellä lewon kipeälle omalle tunnolleni. Jumala on minulle kaikki anteeksi antanut, sen tunnen selvästi, ja ihmisetkään eivät nähtä minua enää formellansa osoittawan, eikä niin tutkivasti katselewan“, sanoi mies.

„Sepä on sangen hyvä asia. Minä pelkäsin pahinta, kun sinä olit niin kowissa omantunnon waimoissa. — Pääsittkö sinä ehtoolliselle, niinkuin aikomuksesi oli?“

„Pääsin. Kirkkoherra oli niin lempeä. Hän on hengen mies ja hän osasi tunkeetua sieluni sisimpiin osiin; minä tunnustin hänelle kaikki“, sanoi mies.

„Woi sinua, Matti, mitä teit; miksi hämäisit itseä ja minun“, sanoi waimo hlös makuultansa hypähtäen.

„Minun sydämeni oli niin täysi, etten olisi huolinut, waikka koko maailma olisi saanut tietää, kuinka kelwoton mies minä olen ja kuinka häwyttömän työn olen tehnyt. Luulenpa, etten olisi rauhaa ja sowintoa käsittänyt, ellen olisi niin tehnyt. — Ei, ystävänäni, sinun kunniasi tullut sen kautta poljetuksi, sillä eihän sinulla mitään rikosta ole. Minun vihani ja syyni se on kaikki, että olen näin tärkeällä eronhetkellämme saanut niin katkeran murheenmaljan maistaa. — Älä minua nyt wäärin hymärrä, rakas Mari“, selitti mies.

„Woihan sinulla olla oikein, mutta kuitenkin en olisi suonut muiden ihmisten saaman meidän välisiä asioita tietoonsa“, sanoi waimo.

Kun he näin puhelivat keskenänsä, tulivat matkatoverit heidän majataloonsa. Jokainen heistä oli hyväsestään pöhnässä. Nämät olivatkin semmoisia wahvoja sieluja, jotka olivat myötäänsä humussa, eivätkä tulleet tuon kummempiksi, waikka olivat niin paljon ottaneet, että wiina melkein suupielistä ulos läikkyi.

Hoiperrellen astuivat he tuttamiensa luo.

„Kas waan! Täälläpä taitaan olla akka hoitelemassa. Taisipa se käydä lujemmasti kuin luultiinkaan, koska käärisellä

pitää. — — No, no, pian ne sentään noin pikku wiat paranee ja sitten on kaikki taas entisellään . . .

. . . Mutta mitä! Miihän sinä olet happaman näköinen kuin hapan silakka . . . Taitaapa taas, luulen ma, matkahuolet rasittaa, mutta otappas tästä, niin kyllä huolet haihtuwat“, sanoi eräs heistä, tarjoten Mattille wiinapulloa.

„Matkahuolet eiwät minua niin paljon rasita, mutta tehty rikotseji paremminkin . . . Entä minä huoli teidän wiinastanne“, sanoi Matti.

„Älä nyt ole olewinasi. — Ota nyt wain, niin saat pian nähdä, että mieleksi taasen äkkiä wirtistyy“, tyrkyytti mies.

„Entä huoli, waikka teillä olisi ammeessa ja kauha par-taalla“, sanoi Matti lujasti, eikä ottanut vastaan tarjottua pulloa.

„No, minkä wuoksi et ota?“ kysyi tarjooja jotenkin tuimasti.

„Sentähden, että olen päättänyt olla ottamatta“.

„Otitpahan silloinkin ja kelpolaisilla otitkin“, sanoi tarjottelija pistelijäästi muistuttaen.

Otinpa kylläkin, sen sinä oikein sanoit. Mutta siitapä jainkin tekemistä, niin paljon, etten ota enään koskaan suuhuni wäkewiä juomia“, sanoi Matti lujasti.

„Sinä luulet olewasi parempi meitä muita“, sanoi mies, sillä nyt oli jo toinen ääni kellossa, kun näki että wiina=ystä=whys alkoi turhaksi käydä.

„En suinkaan . . . ; siinä, ystäwäni, erehdyt kowin. Minä olen paljon huonompi ihminen kuin teistä yksikään . . . enpä koko maailmassakaan luule löytyvän niin kehnoa ihmistä kuin minä olen — — kunpa minä olisinikin semmoinen kuin te olette, niin miespä minä sitten olisin“, sanoi Matti.

„Älä nyt leikkiä laske, Matti. Tiedämmehän me, että mies sinä olet, eikä sinun tarwitse itseäsi niin huonoksi teetellä. — — Ota nyt tästä pullosta ja ollaan ystäwähkset, niinkuin ennenkin“, sanoi naapuri, kun näki, ettei suureteleminen auttanut.

„Minun tapani ei ole leikkiä laskea, sillä, mitä minä sa-

non taikka teen, on tähttä totta. Wie pois se pullofi, taikka minä yön sen seinään", sanoi Matti kiivastuneena.

"Soh tätä, kuinka on hurskas ja ylpeä . . .; mutta en minä toki ole vielä koskaan akkaani yönnyt", änköitti naapuri, jonka alkoi jo päihtymys saavuttaa.

"Siltipä sinä olet parempi mies kuin minä; olenhan sen jo sanonut. Minä olen niin tehnyt, mutta toivon, etten sitä vasta tee. Muutoin pyhdän, että menette tiehenne ja jätätte meidät rauhaan", sanoi Matti.

Miehet lähtivät horjuen ja itseksien kiroilla mutisten pois, mutta Zuhon niminen, nuori naimaton matkatoveri, jäi Mattin luo. Hänkin oli vähä pöhnässä.

"Voi hyvä Jumala, Matti, kuinka hyvä minun nyt on olla. Nyt ei minulla ole enään mitään epäilystä sinusta, sillä minä tiedän, että sinä voit seisoa kiusauksia vastaan", sanoi vaimo ja kiersi kätensä miehensä kaulaan.

"Minä toivon ja uskon niin käyvän, sillä Jumala auttaa meitä kiusaukset voittamaan, kun waan Häneltä pyhdämme apua hädässämme", sanoi mies.

"Minunkin käypi niin katumakseni, kun olen niin paljon nyt rhyppinyt", sanoi toisista jäänyt Zuhon.

"Heitä sinäkin kaisenni wiina pois; se ei wie hyvään, usko minua", neuvoi Matti.

"No, mutta minä heitän . . . niin minäkin olen ajatellut", lupaili Zuhon.

"Silloin teet oikein. Liittäytään yhteen ja ollaan yksissä fielläkin, sillä wieraalla maalla on monta waaraa ja kiusausta tarjona; woisimmehan tufea toisiamme ja olla toinen toisemme apuna", esitteli Matti.

"Tehdään niin; minä juostun."

"Onko sinulla nyt wiinaa muassasi?"

"On yksi pullo."

"Särje se pullo ja laske wiina maahan", kehoitti Matti ja katsoi tutkivasti Zuhon silmiin.

„Minä yhden kerran rhyppään . . . sitten en enään. — yhden ainoan kerran waan“, sanoi Zuhon ja raapi korwantaustaan.

„Ei ainuttakaan kertaa, tahi ei meillä tule mitään liittoa. Ken ei ensimmäistä kertaa voi itseänsä kieltää, hän ei voi toistakaan. — — No!“

„Nähdetään ulos . . . eihän tuota tähän lattialle“, sanoi Zuhon.

He menivät.

Nurkan taa päästyänsä otti Zuhon pullon powestansa ja löi kepakalla siitä kaulan poikki ja antoi wiinan juosta maahan.

„Siellä se nyt on“, sanoi hän sitten.

„Sielläpähän olkoon, ja älköön koskaan takaisin tulko“, sanoi Matti.

Kun he olivat huoneesen takaisin palaneet, sanoi Matti Zuholle:

„Nyt minä uskon, että sinulla on voimaa seisoa wiettelystä vastaan, waikka kiusauskin tahtoo pyöriä kintereillä, woittoa saadakseen. Kun ensimmältä on luja, wähenewät kiusauksetkin. Ole nyt meidän majapaikkasamme hötä, ettet joutuisi toisien matkatowerien pariin ja joutuisi toiseen, kenties, pahempaan kiusaukseen.“

Ja hötä oli Zuhon.

Suomeninen päiwä tuli ja tänään piti Amerikkaan matkustajain kiittää rautateitse Hankoniemeen. Tunti oli jo käsisä, jolloin junan piti tulla. Asemalla oli liikettä ja hälinää, sillä ihmisiä hööri edestakaisin, mitkä luihnaten siinä ilman asiatta, tawan wuoksi waan, mitkä puuhaten minkä mitäkin junaan pantawaa tawaraa käytämälle.

Asemahuoneen seinustalla oli täytetyitä säkkejä ja matka kirstuja; ne olivat Amerikkaan matkustajain kamuskoita.

Erään semmoisen matkatarvare-ryhmän päällä istuivat Matti, Mari ja Juho. Marin kasvoista oli turvotus jo niin sulannut, ettei ollut koko vammasta enään muuta merkkiä jäljellä kuin vähäinen mustelma vasemman silmän alla; hän voi nyt vapaasti katsella ympärilleen.

Toisten matkatoverien matkalapineet olivat eri ryhmässä, kaikenni toisella taholla, sillä he eivät tahtoneet enään seurustella Mattin kanssa, koska hän tyhjästä rupeaa loikumaan ja päättään riputtamaan, eikä enään aio ryhpytä wiinaa. He olivatkin kokeneet matkasurujansa nytkin lievennellä kelpolaisilla, sillä he olivat hyvästäään hutikassa ja ehtimiseen kävivät he nurkan takana, luultavasti ottamassa lisää surun voidetta. — Horjuen kävelivät he edestakaisin pitkin käntävää, ja kaikkein ihmisten huomio näytti kääntyvän heihin.

„Koe nyt unhottaa surusi ja itäväsi, kyllä Jumala meidät vielä yhteen auttaa. Minä en ole siellä kauvan; heti kun saan niin paljon ansaituksi, että saamme welkamme maksetuksi, tulen pois. Kaikki mitä woin kotoon saada, lähetän sinulle ja sinä makselet sitten täällä welkoja“, koki Matti lohdutella waimoansa, jolle lähestyvä eronhetki tuntui sängen karvaalta.

„Kun pääsisin tämän päivän päähän, niin ehkä sitten olisi vähän parempi, mutta kowin pahalta nyt tuntuu . . . Koe kirjoittaa sieltä usein . . . olisihan sekin paljon haahkiampi“, sanoi waimo.

„Eipähän nyt ilman . . . Heti kun pääsen perille, annan tietoja itsestäni ja sitten pitkin matkaa — kuinkas muutoin. — Tosin en itse osaa kirjoittaa, mutta tottahan aina kirjoitusmiehjä saanee“, koki Matti luvata.

Toiset matkatoverit olivat useat kerrat horjuen kulkeneet heidän siivuitsensa, mutta he eivät olleet näkewinänsäkään noita heistä eroitettuja matkakumppaneitaan. Nyt ne olivat taas sen tulossa, ja he näyttivät kuiskaawan jotakin toisillessa.

„Nämä miehet menewät U-Amerikkaan, e-eiwätkä o-oletaan a-alkojensa holhouksen a-alaisia“, sanoa änkötti toinen

heistä, Matin, Marin ja Zuhon kohdalle päästyään, luomatta kuitenkaan filmiänsä heihin.

Zuna nousi Matin leuelle kasvoille, mutta hän hillitsi itsensä, eikä sanonut mitään.

„Sih!“ kiljasi toinen heistä pois lähteisjään, ja hyppähti kohoksi, mutta tuon hyppäämisen kävi niin nolosti, että hän kaatui kivitetylle aseman käytävälle. — Kaikki ihmiset rähähtivät nauramaan.

„Nyt minä tiedän, kuinka suuresta arvosta lähimmäisen apu on kiusauksen hetkellä. Jos ette te joutuneet apuun viime iltana, olisin nyt samanlaisessa tilassa kuin nuotkin ja kaikkien ihmisten iwan ja pilkan esineenä. Mutta nyt minun on niin hyvä ja selkeä olla ja hälyilemättä voin katsoa kaikkia ihmisiä filmiin. — — Yhä lujempaan tahdon minä liittyä teihin ja nyt se on totinen aikomus“, sanoi Zuhon Matille, ojentaen hänelle kätensä.

Matti otti tarjotusta kädestä kiinni ja puristi sitä kauvan aikaa, ainuttakaan sanaa sanaa sanomatta. Selvästi näkyi, että hänen mielenjä oli liikkeellä.

„Minä toivon, että tämä wakarwa päätöksesi tuottaa sinulle siunausta“, sanoi Matti viimein.

Zuna tuli nyt, ja liike ja hälinä ylti. Matkustajia tuli waunuiista, kantaen käsissään matkatapineitaan ja toisia työnsi waunuihin, wieden mennessään minkä mitään kamustaa. Tawara-waunuiista purettiin laiturille sille asemalle jätettävät tavarat ja menemiä tawaroita ahdettiin siaan. — Siinä hän nyt liikettä ja hälinää oli.

Matin waimoon waijutti tuo kohta lyöwä eronhetki sanomattoman tuskallisesti. Khyneleet juoksiwat myötäänsä hänen filmistänsä ja koko ruumis tärisi sisällisen ankaran kaihon tähden. Hän ei khyenny muuta sanomaan kuin: Woi, woi, Matti.

Sywinpä Matillakin näytti olewan tukalat ajat.

„Oletteko te Amerikkaan matkustamassa?“ kysyi eräs rautatien palwelija Matilta.

„Olen . . . kyllä olen“, sanoi Matti vähän säpsähtäen.

„Onko teillä piljetti?“

„On — on meillä passit.“

„Ei waan rautatien piljetti. Ette te ulkomaan passilla pääse rautatiellä kulkemaan.“

„Ei meillä semmoista ole . . .; pitäisikö semmoinenkin olla . . .? Mistähän sen saisi? . . . olen ensikertalainen ja aiwan outo näihin asioihin“, hätäili Matti.

„Niin wiisas o-on olewinaan, e-eikä h-hymmärrä se-se-sen wertaa“, sanoi juopunut Matin matkatoweri pilkallisesti, sillä hän sattui olemaan siinä lähellä, kun Matti haastoi rautatien palvelijan kanssa. Tätä änköttäisjään oli Matin pistelijäs naapuri kaatua filmälleen.

„Tulkaa tänne minun jäljesjani; aika alkaa olla täpärällä“, sanoi rautatien palvelija ja alkoi astella asemahuonetta kohden; Matti ja Juho seurasiwat häntä.

„Kolmannen luokanko?“

„Missä waan helppoimmalla pääsee“, selitti Matti.

„Hankoniemeenkö?“

„Totta kaiheti . . sinne meidän pitäisi mennä“, sanoi Matti.

Ka kolmannen luokan piljetit Hankoniemeen saivat Matti ja Juho.

„Kylläpä se on somasta . . Minä luulin, että kytiraha otetaan vasta waunussa“, arweli Matti piljetit saatuansa.

„Soutukaa nyt, ei ole enään paljoa aikaa“, hoputti rautatien palvelija.

Matin ja Juhon tawarat punnittiin ja pantiin waunuun.

„Kun tätä lippua nähtätte Hankoniemessä, niin saatte tawaranne pois“, sanoi asemamies kohtelijaasti, autuen samassa kummallekin paperilipun.

„Menkää nyt jo waunuun, soitetaan jo toisen kerran“, sanoi rautatien palvelija

Matin waimo oli siinä.

„Hyvästi, Mari!“ sanoi Matti ja oikasi tarhean ja leweän kätensä waimollensa.

„Muista minua ja lapsiasi“, sai waimo waan sanoneeksi, pitäen miehensä kädestä kiinni.

Molempien filmissä wäriä khyneleitä, joita salatakseen Matti kääntyi selin ihmisiin, mutta selvästi huomattiin, kuinka hänen voimakkaat hartiansa tärähteli. Hän koki käsi seljällään pyyhkiä silmiään ja sitten nousi hän Zuhon kanssa waunun portaille, mutta he eivät menneet waunuun.

Toiset matkatowerit olivat ennenkin kulkeneet rautatiellä. He tahtoivat nyt näyttää kuinka wiisaita he ovat; eivätkä ensinkään hätäilleet nousemaan waunuun, toikkailivat waan horjuen siinä edestakaisin. Asemapäällikkö tuli nyt asemahuoneesta, antamaan junankuljettajalle tietoa, että juna saa lähteä. Silloin matkatowerit hrivittivät nousemaan waunuun, mutta asemapäällikkö esti sen.

„Te ette saa mennä junaan, te olette juowuiffissa“, sanoi hän.

„O-onhan meillä pi-piketti“, wäitti toinen heistä.

„Waikka teillä olisi kymmenen pikettiä tai pakettia, ette sittenkään saa mennä, ei sinne juopuneita päästetä, sanoi päällikkö lujasti.

„Se-sepä ku-kumma on, ra-raham mekin o-olemme matksaneet“, änkyttivät he ja rupešivat wäkiryynnäköllä menemään waunuun.

Mutta sepä ei onnistunutkaan, sillä asemapäällikkö ja junankuljettaja ottivat heitä niskasta kiinni ja wetiwät takaisin.

Asemapäällikkö wihjasi junankuljettajalle, tämä puhalsi pilliinsä, weturin höyrypilli wastasi ja juna lähti liikkeelle.

„Hyvästi Mari!“ sanoi Matti ja wiittasi leweällä kämmenellään.

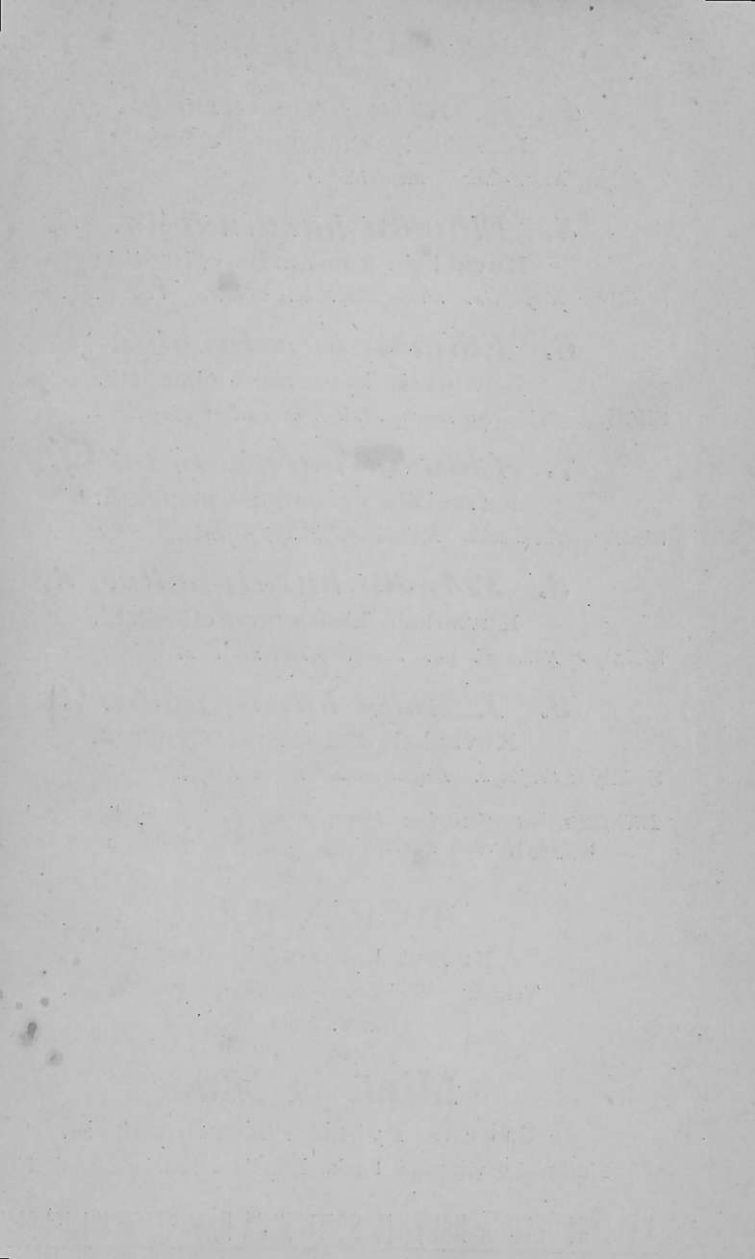
Hywän aikaa näkyi Matin ahwoittunut leweä naama waunun portailta. Ja waikkei hänellä ollutkaan nenäliinaa,

jolla hän olisi viimeisiä hyvästijättöjä huiskuttanut, viittoi hän sitä ahkerammin leveillä kämmenillään, ja tämän ymmärsi Mari paremmin kuin minkään muunlaiset ulkoa opitut säännölliset hyvästijättö-temput.

P. Päivärinnan teokset.

4. *Elämän havainnoita.* 4.

Kuvauksia kansamme elämästä.

Sisälllys: *Kontti-Anna. Ruoti-Ukko.*

5. *Elämän havainnoita.* 5.

Kuvauksia kansamme elämästä.

Sisälllys: *Kirjailija. Mutta elääpä hän vieläkin. Väärä mammona.*

6. *Elämän havainnoita.* 6.

Kuvauksia kansamme elämästä.

Sisälllys: *Rakkauten suurin uhri. Sortunut. Olkkos-Kaisa.*

7. *Elämän havainnoita.* 7.

Kuvauksia kansamme elämästä.

Sisälllys: *Rautamies. Hairahdus. Pentti ja Inka.*

8. *Elämän havainnoita.* 8.

Kuvauksia kansamme elämästä.

Sisälllys: *Rautavaimoja. Sokea. Kiihtunut vesa.*

9. *Elämän havainnoita.* 9.

Kuvauksia kansamme elämästä.

Sisälllys: *Sovittaja. Paljon uutta. Kerin Heikki.*

Elämän havaintojen 1:nen, 2:nen ja 3:as vihko ovat loppuun myytyt, vaan uusi painos valmistuu vielä tänä vuonna.

TORPAN POIKA.

Kuvaus kansamme elämästä.

Tekijän elämäkerran ja muotokuvan kanssa.

Hinta: 2 mk. 25 p.

Minä ja Muut.

Sakeus Pyöriän Kertomuksia.

Yhteensä 6 vihkoa à 1 mk., kauniissa kansissa 6 mk. 50 p.

KÄYTÄNNÖLLISIÄ NEUVOJA SOITTEN JA RÄMEITTEN VILJELEMISEEN.

Hinta sid.: 1 mk. 25 p.